

၃။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

- (က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ဂ) ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ၊
- (ဃ) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊
- (င) ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊ (ပဉ္စ)

၄။ ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

- (က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ဂ) ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ၊
- (ဃ) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊
- (င) ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊ (ပဉ္စ)

၅။ ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုသော အာကာသာနဉ္စာယတနစုတိ၊ နတ္ထိဘောပညတ်ကိုအာရုံပြုသော အာကိဉ္စညာယတနစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

- (က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ဂ) ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊
- (ဃ) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊

၆။ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်ဟူသော အတိတ်တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏဉ္စာယတနစုတိ၊ အာ-
ကိဉ္စညာယတနဝိညာဏ်ဟူသော အတိတ်တရားကို အာရုံပြုသော နေဝသညာနာသညာယတနစုတိ၊ ဤ
အတိတ်ကို အာရုံပြုသော စုတိနှစ်မျိုး၏ အခြားမဲ့၌ —

- (က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
 - (ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊
 - (ဂ) ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊
 - (ဃ) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ၊
- ဤသို့လျှင် အရူပစုတိနောင် ပဋိသန္ဓေ (၈)မျိုး- (အဋ္ဌ)

[မှတ်ချက် — အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ နောင်၌ အတိတ်တရားနှင့် ပညတ်တရားကို အာရုံပြု
သော အရူပပဋိသန္ဓေ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်သော်လည်း၊ နေဝသညာနာသညာယတနဝိညာဏ်၏ နောင်၌ကား
အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော နေဝသညာနာသညာယတန အရူပပဋိသန္ဓေသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဤသို့ယူပါ။
အတိတ်ကို အာရုံပြုသော စုတိချင်းတူ၍ ပေါင်းစုဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းစုတိ နှစ်မျိုးလုံးနောင်၌ အထက်တွင်
ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေလည်း ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။]

၇။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

- (က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- (ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊ (ဒုဝိဇာ)

အားလုံးပေါင်းသော် အာရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ပဋိသန္ဓေ (၂၄)မျိုးတည်း။ ထိုတွင် ဒုဂ္ဂတိစုတိနောင်၌ ဒုဂ္ဂတိ ပဋိသန္ဓေ (၂)မျိုးကို အဋ္ဌကထာက အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက်၍ ဖွင့်ဆိုထား၏။ —
(မူလဋီ-၂-၁၀၇။ အနုဋီ-၂-၁၁၇ ၁၁၈။)

ဒုဂ္ဂတိမှ ဒုဂ္ဂတိသို့

တစ်ဖန် — ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌တည်နေသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကံ ရှိနေသေးသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် သေခါနီးအခါ၌ —

- ၁။ ထိုအကုသိုလ်ကံသည်သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ထိုအကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံ = ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည်သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်အာရုံသည်သော်လည်းကောင်း၊

ဤအာရုံ (၃)မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာ၏။ ရှေးရှုကျရောက်လာ၏။ ပဉ္စဒွါရ၌ကား အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အာရုံသည် ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုအခါ၌ ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင် အကြင် အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သွားသော စုတိစိတ်၏ အဆုံး၌ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကျုံးဝင်သော ထိုကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် အာရုံတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

- ၁။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊

ဤ (၂)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေ၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာတည်း။ ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့် တစ်ခုယုတ် (၂၀) အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော (၁၉-မျိုး ဟုလိုသည်။) ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်သော ဝိညာဏ်၏ ပဋိသန္ဓေ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပုံကို ပြအပ်ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၂။)

နာနာက္ခဏိကနှင့် ဥပနိဿယ

ဤ (၁၉)မျိုးသော ဝိပါကဝိညာဏ်သည် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သည်ရှိသော် နှစ်မျိုးသော ပစ္စယသတ္တိရှိသော ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ မှန်ပေသည် — အကြင် အကြင် မိမိဥစ္စာဖြစ်သော ထိုပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံသည် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပကတူပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပေးတတ်၏။ မှန်ပေသည် ဘုရားရှင်သည် ဤသို့ ဟောကြားထား တော်မူ၏။

ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရဿ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ ဝိပါကာမနောဝိညာဏဓာတု ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ သောမနဿသဟဂတာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာ။ (အဘိ-၁-၁၁၆။)

ကုသလာကုသလံ ကမ္မံ ဝိပါကဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အဘိ-၈-၁၄၇ ၁၅၀။)

အကြင်အခါ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဆည်းပူးအပ်ပြီး ပွားများစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

ယှဉ်သော မဟာဝိပါက် မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (နာနာက္ခဏိက ကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံသာဓက။)

ကုသိုလ်ကံသည် ကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်အား၊ အကုသိုလ်ကံသည် အကုသလဝိပါက် ဝိညာဏ်အား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် = (ပကတိအားကောင်းသော အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းတရား အဖြစ်ဖြင့်) ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ (ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံသာဓက။)

ပဋိသန္ဓေ အမျိုးအစားများ

သတ္တဝါတစ်ဦးအတွက် ဘဝတစ်ခုဝယ် ဖြစ်သင့်သော ပဋိသန္ဓေမှာ တစ်မျိုးတစ်စားတည်းသာ ဖြစ်သော်လည်း အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်သို့တိုင်အောင် ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ္တံ့ ပဋိသန္ဓေတို့ကား အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်၏။ သုဒ္ဓါဝါသ (၅) ဘုံကလွဲလျှင် သတ္တဝါတစ်ဦးသည် ထိုထိုဘဝ၌ အနည်းနှင့် အများ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည် ချည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ရှုရာ၌ ပဋိသန္ဓေ အမျိုးအစားများအကြောင်းကိုလည်း နားလည်ထားသင့်ပေသည်။

ဤဝိပါက်ဝိညာဏ်သည် ပဋိသန္ဓေအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်လတ်သော် ဘဝတစ်ခုဝယ် သတ္တဝါတစ်ဦးအတွက် တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သော်လည်း —

- ၁။ ရုပ်နှင့် အတူတကွ ရောနှော၍ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၊
- ၂။ ရုပ်နှင့် အတူတကွ မရောနှောဘဲ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ-ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။

ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝတို့၏ အပြားအားဖြင့် သုံးမျိုးရှိ၏။

- ၁။ အဏ္ဏဇယောနိ = ဥဉ္စအတွင်း၌ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၊
- ၂။ ဇလာဗုဇယောနိ = သားအိမ်အတွင်း၌ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၊
- ၃။ သံသေဒဇယောနိ = ရေညှိစသည့် အညှို့ကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၊
- ၄။ ဩပပါတိကယောနိ = ကိုယ်ထင်ရှား ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၊

ဤသို့ ယောနိ၏ အစွမ်းဖြင့် (၄)မျိုးရှိ၏။

- ၁။ နိရယဂတိ = ငရဲဂတိ၊
- ၂။ ပေတဂတိ = ပြိတ္တာဂတိ၊
- ၃။ တိရစ္ဆာနဂတိ = တိရစ္ဆာန်ဂတိ၊
- ၄။ မနုဿဂတိ = လူ့ပြည်ဂတိ၊
- ၅။ ဒေဝဂတိ = နတ် ဗြဟ္မာဂတိ၊

ဤသို့ ဂတိ၏ အစွမ်းဖြင့် (၅)မျိုး ရှိ၏။ ဝိညာဏဌိတိ၏ အစွမ်းဖြင့် (၇)မျိုး၊ သတ္တာဝါသ၏ အစွမ်းဖြင့် (၈)မျိုး ရှိ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၂။)

- ၁။ ဧကဝေါကာရ အမည်ရသော ခန္ဓာ (၁)ပါးသာရှိသော အသညသတ်ဘုံ၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ်ဟူသော ရုပ်ပဋိသန္ဓေသက်သက် ဖြစ်၏။
- ၂။ စတုဝေါကာရ အမည်ရသော နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးသာရှိသော အရူပ (၄)ဘုံ၌ ရုပ်နှင့်မရောသော နာမ်ပဋိသန္ဓေ သက်သက် ဖြစ်၏။

၃။ ပစ္စဝေါကာရ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးရှိသော အသညသတ်နှင့် အရူပ (၄)ဘုံမှ ကြွင်းသော ကာမ (၁၁)ဘုံ၊ ရူပ (၁၅)ဘုံတို့၌ ရုပ်နှင့်အတူ ရောနှောသော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်၏။)

ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၌ ရူပဘုံ၌ ကုတ္တိဘာဝရုပ်၊ ပုရိသဘာဝရုပ်မပါသည့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သာ ဖြစ်၏။ ကာမဘဝ၌လည်း ဇာတိပဏ္ဏာက = ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပဏ္ဏာက်ဖြစ်သူ၏ ပဋိသန္ဓေ၌ ဘာဝရုပ်မပါ။ ဇာတိပဏ္ဏာက ပဋိသန္ဓေမှတစ်ပါး ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ဘာဝရုပ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်၏။

ဘာဝရုပ်ရှိသော ပဋိသန္ဓေ၌လည်း ကုတ္တိဘာဝရုပ်ရှိသော ပဋိသန္ဓေ၊ ပုရိသဘာဝရုပ်ရှိသော ပဋိသန္ဓေဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ သို့အတွက် ရုပ်နှင့်ရောနှော၍ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၌ ဇာတိပဏ္ဏာက ပဋိသန္ဓေဖြစ်မှု ထိုပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်ကလာပ် (၂)မျိုး၊ သဘာဝ = ဘာဝရုပ်ရှိသော ပဋိသန္ဓေဖြစ်မှု ထိုပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသက ကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ် (၃)မျိုး အနည်းဆုံး ဖြစ်ကြ၏။ ဤထက်ပိုလွန်၍ ရုပ်တို့၏ ယုတ်လျော့ခြင်း မည်သည် မရှိစကောင်းပေ။

ကလလရေကြည်

ဤသို့ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် ရောနှော၍ဖြစ်သော ရုပ်သည် ယုတ်လျော့သော အတိုင်း အရှည်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်လတ်သော် အဏ္ဏဇယောနိ = ဥဒ္ဓံတွင်း ပဋိသန္ဓေမျိုး၊ ဇလာဗုဇယောနိ = သားအိမ်တွင်း ပဋိသန္ဓေမျိုးတို့၌ ဦးစွာ ပဋိသန္ဓေတည်စအိုက်ဝယ် တည်ရှိသော ရုပ်တို့၏ အပေါင်းအစုကို — **ကလလရေကြည်** ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုကလလရေကြည်၏ ပမာဏမှာ — ဖွားသစ်စကာလ၌ ဖြစ်သော သိုးငယ်၏ အမွေး၏ တစ်နည်းဆိုသော် — အမိဝမ်းဝယ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေစဉ် ခွဲထုတ်၍ ယူရသော သိုးငယ်၏ အမွေး၏ တစ်မျှင်သော အမွေးမျှင်ဖြင့် ဆီကြည်၊ ထောပတ်ဆီကြည် အတွင်းသို့ နှစ်၍ ထိုသိုးမွေးကို ပြန်လည် ထုတ်ဆောင်ယူလိုက်သော် ထိုသိုးမွေးမျှင်၏ ထိပ်ဖျား၌ ကပ်ပါလာသော ဆီကြည်၊ ထောပတ်ကြည် ပမာဏရှိ၏။ ထိုမျှပမာဏရှိသော ကလလရေကြည်၌ (ဟဒယ)ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်တို့ စုဝေးတည်နေ ကြ၏။ ယင်းရုပ်တရားတို့တွင် ပါဝင်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီတွယ်၍ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစုသည် (တိဟိတ် သောမနဿပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား-၃၄-မျိုးသည်) ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

သတိပြုရန် — အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပဋိသန္ဓေကလလရေကြည်အစိုက်၌ တည်ရှိခဲ့ကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ပဋိသန္ဓေတည်စ (၇)ရက်အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တို့၏ အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ပညတ်ကို ပဌမံ ကလလံ ဟောတိ . . . (သံ-၁-၂၀၈။) ဟူသော ဒေသနာတော်နှင့် အညီ ကလလရေကြည်ဟု ခေါ်ဆိုသဖြင့် မြင်တွေ့နေသော ထိုကလလရေကြည် အတုံးအခဲမှာ ကြီးနေသေးပါက သို့မဟုတ် အတုံးအခဲ ခပ်ကြီးကြီးကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသေးပါက ထိုအတုံးအခဲ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုသာ မြင်အောင်စိုက်ရှုပါ။ အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင်ကြည့်ပါ။ တဖြည်းဖြည်း အတုံးအခဲမှာ ပြိုကွဲသွား၍ ကလလရေကြည်တည်စအိုက် ရုပ်ကလာပ်တို့ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခါ ပဋိသန္ဓေ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

ယောနိနှင့် ဂတိ

ဤအရာဝယ် ဤမည်သော ဂတိတို့၌ ဤမည်သော ယောနိတို့သည် ဖြစ်သင့်ကုန်၏။ ဤမည်သော ဂတိတို့၌ ဤမည်သော ယောနိတို့သည် မဖြစ်သင့်ကုန်ဟု ယောနိတို့၏ ဂတိတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သင့် မဖြစ်သင့် အထူးကို သိသင့်ပေသည်။

ယောနိ — ယဝန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာ ဧကဇာတိသမန္တယေန အညမညမိဿိတာ ဟောန္တိတိ **ယောနိယော**။
(မဟာဋီ-၂-၃၀၃။)

ယဝန္တိ တာယ သတ္တာ အမိဿိတာပိ သမာနဇာတိတာယ မိဿိတာဝိယ ဟောန္တိတိ **ယောနိ**။ သာ ပန အတ္တတော အဏ္ဍာဒိဥပ္ပတ္တိဌာနဝိသိဋ္ဌော ခန္ဓာနံ ဘာဂသော ပဝတ္တိ ဝိသေသောတိ အာဟ “**ခန္ဓကောဋ္ဌာသော ယောနိ နာမာ**”တိ။ (မ-ဋီ-၂-၂၉။)

ယောနိသဒ္ဒါသည် ခန္ဓကောဋ္ဌာသ = ခန္ဓာတို့၏ အဖို့အစုဟူသော အနက်ကို ဤ၌ ဟော၏။ ခန္ဓာတို့၏ အဖို့အစုဟူရာ၌ အစုသာမည မဟုတ်၊ ခန္ဓာတို့၏ အစုအားဖြင့် တစ်စုနှင့် တစ်စု မတူသော ဖြစ်နေပုံ အထူးတည်း။ ဥဗ္ဘေဒကောဋ္ဌာသ အဏ္ဍာသတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစုအပုံ ဖြစ်နေပုံ တည်နေပုံသည် ပဋိသန္ဓေတည်စကပင် စ၍ ဇလာဗုဇ၊ သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိက သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်နေပုံ စုဝေးတည်နေပုံနှင့် မတူညီပေ။ တစ်ဖန် အဏ္ဍာသတ္တဝါ အချင်းချင်းလည်း တစ်စုနှင့်တစ်စု ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်နေပုံ တည်ရှိနေပုံချင်း မတူ ရှိပြန်၏။ အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ကြက်မျိုး ငှက်မျိုးစသည်ဖြင့် ခွဲခြားနိုင်သေး၏။ သတ္တဝါတို့သည် ပင်ကိုယ်က အချင်းချင်း မရောနှောကြသော်လည်း (= ခန္ဓကောဋ္ဌာသ = ခန္ဓာအပေါင်းအစု တစ်ခုစီသာ ဖြစ်သော်လည်း) အကြင် အကြင် ခန္ဓကောဋ္ဌာသ = ခန္ဓာအပေါင်းအစုတို့၏ ဖြစ်ပုံ တည်ရှိပုံ အထူးကြောင့် တူသောဇာတ် ရှိသည့်အတွက် ဇာတ် အချင်းချင်း အတူတကွ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ရောနှောလျက် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ယောနိအမည်ရသည်။ ဤ ဋီကာစကားအရ ဥဗ္ဘေဒသော ဖြစ်ရာဌာနအားဖြင့် အထူးပြုအပ် ခွဲခြားအပ်သော ခန္ဓာတို့၏ ကိုယ့်အုပ်စုနှင့်ကိုယ် ဖြစ်နေပုံ အထူးကို ယောနိခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

နိရယဂတိ၌လည်းကောင်း၊ ဘုမ္မဇိုင်းနတ်သည် ကြည်အပ်ကုန်သော ဘုမ္မဇိုင်းနတ်မှတစ်ပါးကုန်သော ဒေဝဂတိတို့၌လည်းကောင်း (= နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့၌လည်းကောင်း)၊ အမြဲမီးလောင်ခံနေရသော နိဇ္ဈာမ-တဏှိကပြိတ္တာ တို့၌လည်းကောင်း အဏ္ဍာဇ၊ ဇလာဗုဇ၊ သံသေဒဇ ဟူသော ယောနိသုံးမျိုးတို့သည် မရှိကြကုန်။ ထိုသတ္တဝါတို့၌ တစ်နည်းဆိုသော် ထိုဂတိတို့၌ ဩပပါတိကယောနိ = ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ပဋိသန္ဓေတစ်မျိုးသာ ရှိသည်။ နိဇ္ဈာမတဏှိကပြိတ္တာတို့ကား မီးလောင်မြိုက်ခံရသည့် ဆင်းရဲဖြင့် အမြဲ နာကျင်နေရသည့်အတွက် ကာမဂုဏ်ကို မှီဝဲ၍ ကိုယ်ဝန်ကို မယူနိုင်ကြကုန်။

တိရစ္ဆာနဂတိ၊ နိဇ္ဈာမတဏှိကပြိတ္တာမှ ကြွင်းသော ပေတဂတိ၊ မနုဿဂတိ၊ ဘုမ္မဇိုင်းနတ်ဟူသော ဒေဝဂတိတို့၌ အဏ္ဍာဇ၊ ဇလာဗုဇ၊ သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိက ဟူသော ယောနိ လေးမျိုးလုံးတို့သည် ရှိကြကုန်၏။

ကိုယ်ထင်ရှား ဖြစ်ကြသော ဩပပါတိကယောနိတို့တွင် အကျုံးဝင်သော ရူပါဝစရဗြဟ္မာတို့တွင် အသည-သတ် မှ တစ်ပါးသော ရူပဗြဟ္မာတို့၌ စက္ခုဒသကကလာပ်၊ သောတဒသကကလာပ်၊ ဟဒယဝတ္ထုဒသကကလာပ် ဟူကုန်သော (၃၀)ကုန်သော ရုပ်အမျိုးအစားတို့သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်၏။ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ် ရုပ်တရားတို့သည်သာလျှင် ပဋိသန္ဓေ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ကြကုန်၏။

သံသေဒသတ္တဝါတို့၌လည်းကောင်း၊ ရူပဗြဟ္မာမှကြွင်းသော ကာမသုဂတိ၌ အကျုံးဝင်သော ဩပပါတိကသတ္တဝါ = ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၌လည်းကောင်း အလွန်ဆုံးပမာဏအားဖြင့် စက္ခုဒသကကလာပ်၊ သောတဒသကကလာပ်၊ ဃာနဒသကကလာပ်၊ ဇိဝှိဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၊ (ဟဒယ)ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်ဟူကုန်သော ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၇)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၇၀)တို့သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၃။) အနည်းဆုံး ပမာဏအားဖြင့် မျက်စိကာဏ်းသူ နားပင်းသူ နှာခေါင်းမရှိသူ နှလုံးပဏ္ဍုက်ဖြစ်အံ့ ဇိဝှိဒသကကလာပ် ကာယဒသကကလာပ် ဝတ္ထုဒသကကလာပ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် (၃၀)ကုန်သော ရုပ်တရားတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ အလွန်ဖြစ်သော

ရုပ် (၇၀) အလျော့ဖြစ်သော ရုပ် (၃၀) ဤနှစ်မျိုးတို့၏ အကြား၌ အလျော်အားဖြင့် အထူးပြုသော အစီအရင်ကို အယုတ်အပိုကို ထိုက်သလို သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၃။)

သတိပြု၍ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ — အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ်၌လည်း ဗြဟ္မာဖြစ်ဖူးကောင်း ဖြစ်ဖူးပေမည်။ နောင်အနာဂတ်တွင်လည်း ဗြဟ္မာဘဝကို ရည်ရွယ်မှန်းထား၍ ဈာန်တရားတို့ကို အမြတ်စား ပွားများထားသူ ဖြစ်ပါက ဗြဟ္မာဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုဖြစ်ခဲ့သော ဗြဟ္မာဘဝ၊ ဖြစ်လတ္တံ့သော ဗြဟ္မာဘဝတို့၌ ဩပပါတိက = ကိုယ်ထင်ရှား ဖြစ်မဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ အကယ်၍ ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေတည်နေရသည်ကို တိတိကျကျရှု၍ ရရှိပါက ထိုခေါင်ဆုံးဖြစ်သည့် ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀) ရှိမရှိကို လည်းကောင်း ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ တစ်ဖန် မည်သည့်ဈာန်ကြောင့် မည်သည့် ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်ခဲ့ရသည် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်သည်ဟူသော အချက်ကိုလည်း ထပ်မံ၍ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ ဥပမာ ပထမဈာန်ကုသိုလ်ကြောင့် ရူပဗြဟ္မာပြည်၌ ဖြစ်ခဲ့ရလျှင် ထိုဩပပါတိကပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)၊ ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရား (၃၄)တို့ ရှိခဲ့ကြ၏။ အကယ်၍ ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်ကြောင့် ရူပဗြဟ္မာပြည်၌ ဖြစ်ခဲ့ရလျှင် ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ရုပ်အမျိုး- အစား (၃၀) နာမ်တရား (၃၂)တို့ ဖြစ်ခဲ့ကြ၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။ အနာဂတ်၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။ အကယ်၍ နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေ တည်နေခဲ့ရဖူးသည်ကို ရှု၍ရသည် ဖြစ်အံ့၊ ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေ တည်နေခဲ့ရသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ရုပ်အမျိုးအစား (၇၀)တို့သည် ပြိုင်တူ ထင်ရှား ဖြစ်မဖြစ်ကိုလည်း ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ တိဟိတ် သောမနဿပဋိသန္ဓေဖြစ်က နာမ်တရား (၃၄)၊ တိဟိတ် ဥပေက္ခာ ပဋိသန္ဓေဖြစ်က နာမ်တရား (၃၃)တို့သည် ထိုပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ဖြစ်မဖြစ်ကို ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ အနာဂတ် နတ်ဘဝ၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။ ဤအချက်တို့ကား အတိတ် အနာဂတ် ပဋိသန္ဓေတို့ကို ဆန်းစစ်ရာ၌ အရေးကြီးသော အချက်အလက်များ ဖြစ်ကြ၏။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ အရေးပါသော သော့ချက်များ ဖြစ်ကြ၏။ ပူတာတံတင်းနှင့်တူသော ကြီးစွာသော ပန်းကပ်ကို သံလျက်ဖျားဖြင့် ကပ်၍ ဖွင့်သကဲ့သို့ — သီလတည်းဟူသော မြေပေါ်၌ ရပ်တည်၍ သမာဓိတည်းဟူသော မြတ်သော ကျောက်ဖျာ- ထက်၌ မြမြထက်အောင် သွေး၍ ထားအပ်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော သံလျက်ဖြင့် ကပ်၍ဖွင့်ကြည့်ရမည့် အရာဝတ္ထုတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ ဣန္ဒြေချို့တဲ့ရာ၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ ချို့တဲ့သည့် ဣန္ဒြေကို ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။

မူလဋီကာဆရာတော်ကား (အဘိ-၂-၄၂၆။) ဓမ္မဟဒယဝိဘင်းပါဠိတော်ကို ကိုးကား၍ ကာမာဝစရ သံသေဒဇ ဩပပါတိက သတ္တဝါတို့အတွက် ယာနပသာဒမရှိသော သတ္တဝါတို့၏ ပဋိသန္ဓေ မရှိနိုင်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်ထားတော်မူ၏။ (မူလဋီ-၂-၁၀၉။)

အနုဋီကာ၏ ဖြေရှင်းချက်

အဋ္ဌကထာ၌ — သံသေဒဇောပပါတီသု၊ အထဝါ အဝကံသတော တိံသ — (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၃။) = သံသေဒဇ ဩပပါတိက သတ္တဝါတို့ ပဋိသန္ဓေအခိုက် အနည်းဆုံး ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀) ရှိကြောင်းကို တစ်လုံး တစ်စုတည်း တစ်ပေါင်းတည်း ဆိုထားသော်လည်း — သတ္တဝါ ဥက္ကံသတောဝ ရူပါနိ = အလွန်ဆုံး ပမာဏအားဖြင့် ရုပ်အမျိုးအစား (၇၀)ရှိ၏ ဟူသော စကားရပ်နှင့်တွဲခိုက် သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိကယောနိ နှစ်မျိုးလုံးကိုယူပါ။ ကာမဘုံဝယ် သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိကယောနိအခိုက် အလွန်ဆုံးပမာဏအားဖြင့် ရုပ်အမျိုးအစား (၇၀) ရှိနိုင်၏ ဟု ဆိုလိုသည်။ အနည်းဆုံးပမာဏအားဖြင့် ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)ရှိ၏ဟု ဆိုသော စကားရပ်နှင့် တွဲခိုက်၌ကား ဩပပါတိကယောနိနှင့် မတွဲဘဲ သံသေဒဇယောနိနှင့်သာ တွဲပါ။ အနည်းဆုံးပမာဏအားဖြင့် သံသေဒဇသတ္တဝါတို့၌

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

ပဋိသန္ဓေအခိုက် ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)ရှိ၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ဩပပါတိကယောနိကို မဆိုလိုပါ။ ဤသို့ အဓိပ္ပါယ် ယူဆရန် အနုဋီကာက ဖွင့်ဆိုထား၏။ အောက်ပါ အာယတနယမိုက် အဋ္ဌကထာကို ကိုးကားတင်ပြသွား၏ -

ဧဝံ ကတွာ အာယတနယမက ဝဏ္ဏနာယ - “ကာမဓာတုယံ ပန အယာနကော ဩပပါတိကော နတ္ထိ။ ယဒိ ဘဝေယျ။ “ကဿစိ အဋ္ဌာယတနာနိ ပါတုဘဝန္တိ”တိ ဝဒေယျာ”တိ ဝက္ခတိ။
(အနုဋီ-၂-၁၂၃။ အဘိ-ဋ္ဌ-၃-၃၀၉။)

ကာမဓာတ် ကာမဘုံ၌ ယာနချို့တဲ့သော အယာနကဩပပါတိကသတ္တဝါသည် မရှိစကောင်းပါ။ အကယ်၍ ရှိခဲ့ငြားအံ့ - “အချို့သော သတ္တဝါအား အာယတန (၈)ပါးတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူလေရာ၏” - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အာယတနယမိုက် အဋ္ဌကထာ၌ အဋ္ဌကထာဆရာတော်ကိုယ်တိုင်က ဖွင့်ဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် ယာနပသာဒမှကင်းသော ယာနပသာဒချို့တဲ့သော ဩပပါတိက သတ္တဝါကား မရှိပါ။ (အကျယ်ကို အနုဋီ-၂-၁၂၃-၁၂၄ ကြည့်ပါ။)

သဗ္ဗံ တံ ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ - (အနုဋီ-၂-၁၂၄။) -

ထိုအားလုံးကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်၍ ယူရမည့်တရားတို့သာ ဖြစ်ပေ သည်။ ဤအရာမျိုး၌ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဉာဏ်ကို အသုံးပြုပါ။ အတိတ် သံသရာခရီးတစ်ကွေ့၌ သံသေဒဇသတ္တဝါ ဩပပါတိကသတ္တဝါ ဖြစ်ခဲ့ဖူးလျှင် တိတိကျကျ ဂယနဏသိအောင် ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင် ကြည့်ပါ။ သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။

စက္ခုဒသကကလာပ်

တတ္ထ ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ စတသော စာပိ ဓာတုယော စက္ခုပသာဒေါ ဇီဝိတိန္ဒြိယန္တိ အယံ ဒသ ရူပပရိမာဏော ရူပပုဉ္ဇော စက္ခုဒသကော နာမ။ ဧဝံ သေသာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၃။)

စက္ခုဒသကကလာပ်ဟူသည် ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာ ဇီဝိတ စက္ခုပသာဒ ဟူသော (၁၀)မျိုးသောရုပ် အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော ရုပ်တရားအစုအပုံ ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ကြွင်းသော ဒသကကလာပ်တို့ကိုလည်း သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၃။)

စက္ခုဒသကကလာပ်ကား ရုပ်တရားမဟုတ်၊ အထက်ပါ (၁၀)မျိုးသော အတိုင်းအတာပမာဏရှိသော ရုပ်တရားအစုအပုံသည်သာလျှင် ပရမတ်ရုပ်တရားအစစ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို ယောဂီ သူတော်ကောင်းတို့သည် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် သိမ်းဆည်း ရှုပွားရ၏။

မူလဋီကာနှင့် အနုဋီကာတို့၏ အယူအဆ

ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ အနည်းဆုံး ဒသကကလာပ်နှစ်မျိုး သို့မဟုတ် သုံးမျိုးတို့ဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် ဂဗ္ဘသေယျက = အဓိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေကြရသော သတ္တဝါတို့အား ရည်ရွယ်၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း သာ ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် - အဏ္ဏဇ၊ ဇလာဗုဇ အမည်ရသော ဂဗ္ဘသေယျကယောနိမှ တစ်ပါးသော သံသေဒဇ ဩပပါတိကယောနိတို့၌ များစွာကုန်သော ရုပ်ကလာပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေခဏ၌ အတူတကွ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြကုန်၏။ မှန်ပေသည် - ဂါဝုတ်ပေါင်းများစွာ အတိုင်းအရှည် ပမာဏရှိသော ဗြဟ္မာ၏ အတ္တဘော၌လည်း များစွာကုန်သော ရုပ်ကလာပ်တို့သည် ဩပပါတိက ပဋိသန္ဓေခဏ၌ အတူတကွ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြကုန်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်

ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)ထက် ပိုလွန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကြကုန်သော ရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြကုန်၏။

အဘယ်ကြောင့် သိနိုင်ပါသနည်းဟူမူ - ဂန္ဓ ရသ အာဟာရ (= ဩဇာ)တို့ကို အာယတနယမိုက် စသည်တို့၌ မဟောကြားဘဲ ပယ်ထားအပ်ကုန်သည့်အတွက် စက္ခုသတ္တက၏အဖြစ် သောတသတ္တက၏အဖြစ် ဝတ္ထုသတ္တက၏အဖြစ် ဇီဝိတဆက္ကအဖြစ်သည် ဖြစ်ပါသော်လည်း ထိုစက္ခုသတ္တကစသော ရုပ်တို့၏ များသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သိရှိနိုင်ပါ၏ ဟုလိုသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၀၈။)

မူလဋီကာဆရာတော်ကား အာယတနယမိုက်စသည်၌ ဂန္ဓ ရသ အာဟာရ (= ဩဇာ) တို့ကို မဟောခြင်းကိုပင် ပယ်သည်ဟု ယူဆတော်မူ၏။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုအတွင်း၌ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာတို့ မပါဝင်ကြသဖြင့် ရူပဘုံ၌ ရုပ်ကလာပ်တို့သည် စက္ခုဒသကကလာပ် မဖြစ်ဘဲ၊ စက္ခုသတ္တကကလာပ်သာ ဖြစ်၏။ အလားတူပင် သောတသတ္တကကလာပ် ဝတ္ထုသတ္တကကလာပ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဇီဝိတနဝကကလာပ်အရာ၌ ဇီဝိတဆက္ကကလာပ်သာ ဖြစ်၏ - ဤသို့ မူလဋီကာဆရာတော်က ယူဆတော်မူ၏။ တစ်ဖန် မူလဋီကာဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက် တင်ပြထားတော်မူပြန်၏ -

အဋ္ဌကထာဝယ် ထိုဗြဟ္မဒူတိယအတ္တဘော၌ စက္ခုဒသကကလာပ် သောတဒသကကလာပ် ဝတ္ထုဒသကကလာပ်၊ ဇီဝိတနဝကကလာပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို ဖွင့်ဆိုထားသော်လည်း နောက်၌ လာမည့် **ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း**ပါဠိတော်ဝယ် - “ရူပဓာတုယာ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဌပေတွာ အသညသတ္တာနံ ဒေဝါနံ ပဉ္စာယတနာနိ ပါတုဘဝန္တိ၊ ပဉ္စဓာတုယော ပါတုဘဝန္တိ။ (အဘိ-၂-၄၃၃။) = ရူပဓာတ်၏ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေခဏကို ထား၍ ငါးပါးကုန်သော အာယတနတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ ငါးပါးကုန်သော ဓာတ်တို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။” (အဘိ-၂-၄၃၃။) ဤသို့စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိအခါဝယ် ရူပဓာတ်၌ (ရူပဗြဟ္မာပြည်၌) ရထိုက်သမျှ တရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ - “ရူပဓာတုယာ ဆ အာယတနာနိ နဝဓာတုယော။ (အဘိ-၂-၄၁၉။) = ရူပဓာတ်၌ အာယတန (၆)ပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဓာတ် (၉)ပါးတို့သည်လည်းကောင်း ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏” - ဤသို့စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ထိုရူပဓာတ်၌ ထင်ရှားရှိသော အာယတနဓာတ်တို့ကို ပြခြင်းငှာ ဟောကြားထားတော်မူသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၀၈။)

[**ပဉ္စအာယတန = အာယတန-၅-ပါး**ဟူသည် စက္ခယတန၊ သောတာယတန၊ မနာယတန၊ ရူပါယတန၊ ဓမ္မာယတနတည်း။ ဓာတ်-၅-ပါးလည်း နည်းတူပင်တည်း။ **ဆအာယတန = အာယတန-၆-ပါး**ဟူသည် ယင်း ၅-ပါးနှင့် သဒ္ဒါယတနတည်း။ **နဝဓာတု = ဓာတ်-၉-ပါး**ဟူသည် စက္ခုဓာတ်၊ ရူပဓာတ်၊ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတဓာတ်၊ သဒ္ဒဓာတ်၊ သောတဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်တို့တည်း။ ဤ၌ ဂန္ဓာယတန၊ ရသာယတန၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနတို့ မပါဝင်ပုံကိုသတိပြုပါ။]

ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌သာ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်သည် မဟုတ်သေး **ကထာဝတ္ထုကျမ်း**၌လည်း ယာနာယတန၊ ဇိဝိယတန၊ ကာယာယတနတို့ကို ရူပဗြဟ္မာပြည်၌ ထင်ရှားဖြစ်မှုကို ပယ်အပ်သကဲ့သို့ ဂန္ဓာယတန၊ ရသာယတန၊ ဩဇာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်မှုကိုလည်း ပယ်အပ်သည်သာ ဖြစ်၏။

အတ္ထိ တတ္ထ ယာနာယတနန္တိ? အာမန္တာ = ထိုရူပဗြဟ္မာပြည်၌ ယာနာယတန ရှိပါသလားဟု သကဝါဒီ = (သာသနာတွင်း အယူအဆရှိသူ)က မေးမြန်း၏။ ပရဝါဒီ = (သာသနာတော်၏ပြင်ပ အယူအဆရှိသူ)က ဗြဟ္မာတို့၌ နှာခေါင်းပုံသဏ္ဌာန် ရှိနေသည် ဖြစ်၍ - အာမန္တာ = ရှိပါ၏-ဟု ဖြေသည်။ (အဖြေမှားဟုလိုသည်။) ထိုနောက် သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က အတ္ထိ ဂန္ဓာယတနံ = ထိုဗြဟ္မာပြည်၌ ယာနာယတနရှိလျှင် ဂန္ဓာယတနကော ရှိပါသလားဟု

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

ထပ်မေးလေရာ, — န ဟေဝံ ဝတ္ထဗ္ဗေ = ဤလိုတော့မဆိုနိုင်ပါဟု ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က အမှန်အတိုင်း ပြန်ဖြေသည်။
(မူလဋီ-၂-၁၀၈။)

ဤအမေးအဖြေအရ အသညသတ်မှ တစ်ပါးသော ရူပဗြဟ္မာဘုံတို့၌လည်း ဃာနာယတန, ဇိဝါယတန, ကာယာယတန, ဂန္ဓာယတန, ရသာယတန, အာဟာရ = ဩဇာတို့သည် မရှိဟု မူလဋီကာဆရာတော်က ဆိုလိုသည်။ ဗြဟ္မာတို့၌ နှာခေါင်းပုံသဏ္ဌာန် တည်ရှိသော်လည်း ဃာနပသာဒ = နှာအကြည်ဓာတ် ပရမတ်တရားကား မရှိ၊ သို့အတွက် အနံ့ဂန္ဓာရုံကိုသိသော ဃာနဝိညာဏ်စိတ်လည်း မဖြစ်နိုင်။ အလားတူပင် လျှာပုံသဏ္ဌာန် တည်ရှိသော်လည်း ဇိဝါပသာဒ = လျှာအကြည်ဓာတ် ပရမတ်တရားကား မရှိ၊ သို့အတွက် ရသာရုံကို သိသည့် ဇိဝါဝိညာဏ်စိတ်လည်း မဖြစ်နိုင်။ ကိုယ်ပုံသဏ္ဌာန် ရှိသော်လည်း ကာယပသာဒ = ကိုယ်အကြည်ဓာတ် ပရမတ်ရုပ်တရားကား မရှိ၊ သို့အတွက် ထိမှုကို သိသည့် = ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို သိသည့် ကာယဝိညာဏ်စိတ်လည်း မဖြစ်နိုင်။ ယောက်ျားအသွင် သဏ္ဌာန်ရှိသော်လည်း ဘာဝရုပ် နှစ်မျိုးလုံးကား မရှိပေ။ ဘာဝနာ၏ စွမ်းအားဖြင့် ကာမရာဂကို ပယ်ရှားထားပြီး ဖြစ်ကြ၏။ ပီတိဘက္ခာ = ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိလျှင် အစာအာဟာရ ရှိကြသဖြင့် ကဗဠီကာရအာဟာရကိုလည်း သုံးဆောင်ခံစားမှု မရှိကုန်။

ဝိသဒ္ဓိသုပမာ — ရူပဘုံ၌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနအဖြစ်မှ ကင်းသော = ကာယပသာဒကို မှီဖြစ်သည့် ကာယဝိညာဏ်စိတ်၏ (တစ်နည်း ကာယဒွါရဝီရိယ၏) အာရုံမဟုတ်သည့် ပထဝီ တေဇော ဝါယောဟူသော ဓာတ်ကြီး (၃) ပါးတို့သည် ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ရှိကြ၏။ ထိုသို့ ရူပဗြဟ္မာတို့၏ သန္တာန်ဝယ် ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနမဟုတ်သည့် ဓာတ်ကြီး (၃)ပါးတို့၏ ရှိမှုကို ဆိုသင့်သကဲ့သို့ ဂန္ဓာယတန, ရသာယတနအဖြစ် မရှိကုန်သော ဂန္ဓာယတန, ရသာယတနအဖြစ်မှ ကင်းကုန်သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံတို့၏ ထိုရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ ရှိခြင်းကို ဆိုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း — တွေ့ထိခြင်းငှာ တတ်ကောင်းသော ပထဝီဓာတ်စသည် အဖြစ်မှ လွတ်ကင်းသော တွေ့ထိခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသော ပထဝီဓာတ်စသော ဓာတ်သဘော၏ ထိုရူပဗြဟ္မာပြည်၌ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့ ထို့အတူ ဂန္ဓာအဖြစ် ရသအဖြစ်မှလွတ်သော ဂန္ဓ ရသသဘော၏ ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ မရှိသောကြောင့်တည်း။ (မူလဋီ-၂-၁၀၈။)

အာယတနသဒ္ဓါသည် အကြောင်းဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ “ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ ဂန္ဓ, ရသတို့ ရှိပါလျက် ဃာနပသာဒစသည်တို့ မရှိသည့်အတွက် ဃာနသမ္ပဿစသည်တို့၏ အကြောင်းမဟုတ်သောကြောင့် ထိုဂန္ဓ ရသတို့ကို အာယတနအမည်ဖြင့် မဟောကြားအပ်ကုန်”ဟု ဆိုလျှင် အဘယ်အပြစ် ရှိသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေမှာ ဤသို့ဖြစ်၏ —

ဃာနသမ္ပဿစသည်တို့၏ အကြောင်းတရားဖြစ်မှု မရှိသောကြောင့် အာယတနတို့ဟူ၍ ထိုဂန္ဓရသတို့ကို အကယ်၍ မဟောအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ပင် မဟောအပ်ပါကုန်သော်လည်း ဓာတုသဒ္ဓါကား နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝ = သတ္တဝါမဟုတ် ဇီဝကောင်မဟုတ်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဂန္ဓာယတနစသည်ဖြင့် နာမည်တပ်၍ မဟောနိုင်လျှင် ရှိပါစေဦးတော့။ ဓာတုသဒ္ဓါကား နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝအနက်ကို ဟောနေသည့်အတွက် ဂန္ဓရသတို့လည်း နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝတို့ပင် ဖြစ်ရကား ဂန္ဓဓာတု, ရသဓာတုဟု မဟောနိုင်စရာအကြောင်းကား မရှိ ဖြစ်ခဲ့၏။ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်းပါဠိတော်၌ “ပဉ္စဓာတုယော”ဟု ဟောတော်မူရာဝယ် ထိုဂန္ဓဓာတု, ရသဓာတုတို့ကား မပါဝင်ကြပေ။ ထိုသို့ မပါဝင်သည့်အတွက် ရူပဗြဟ္မာပြည်၌ “ဂန္ဓ, ရသတို့ မရှိကြ”ဟု သိနိုင်ပါသည် ဟူပေ။
(မူလဋီ-၂-၁၀၈။)

တစ်ဖန် — ဓမ္မဟူသမျှသည် မိမိသဘောလက္ခဏာကို မိမိဆောင်ထားတတ်သောကြောင့် ဓမ္မဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်ချည်း ဖြစ်၏။ ဓမ္မဟူသမျှ၌လည်း မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီး ကိုယ်စီ

ကိုယ်စီ ရှိ၏။ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဂန္ဓ ရသတို့ ရှိရိုးမှန်လျှင် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို မိမိဆောင်ထားနိုင်သည့် သဘာဝဓာရဏလက္ခဏာ ရှိရမည် ဖြစ်သောကြောင့် ဂန္ဓဓမ္မ ရသဓမ္မတို့၏ အဖြစ်ကိုကား ဧကန်အလိုရှိထိုက်၏။ ဓမ္မတိုင်း၌ မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို ဆောင်ထားခြင်းစသော လက္ခဏာမှ အခြားတစ်ပါးသော လက္ခဏာ၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။ (စသော-ဟူသော စကားဖြင့် သာမညလက္ခဏာကို ယူပါ။) ဂန္ဓဓမ္မ ရသဓမ္မ ဖြစ်လျှင်လည်း - ဓမ္မဟူသမျှကို - ဓမ္မော အာယတနန္တိ အာမန္တာ - ဟူ၍ ဓမ္မာယတန အဖြစ်ဖြင့် ယမိုက်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဂန္ဓ ရသတို့၏ ဂန္ဓာယတန၏အဖြစ် ရသာယတန၏ အဖြစ်၏ မရှိခြင်းသည် ရှိပါသော်လည်း တစ်စုံတစ်ခုသော အာယတန၏သဘောကို ဟောတော်မူထိုက်သည် ဖြစ်ရာ၏။ [ဂန္ဓ ရသတို့သည် ဓမ္မဖြစ်ရိုးမှန်လျှင် ဓမ္မဟူသမျှကိုလည်း ဓမ္မာယတနအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ဂန္ဓ ရသတို့၏ ဂန္ဓာယတနအဖြစ် ရသာယတနအဖြစ် မရှိစေကာမူ ဓမ္မာယတနအဖြစ်ကိုကား ဟောတော်မူထိုက်၏။ ထိုသို့လည်း ဓမ္မာယတနအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်၊ ထို့ကြောင့် ရူပဘုံ၌ ဂန္ဓ ရသတို့သည် မရှိကြဟူသာ ဆုံးဖြတ်ထိုက်သည် ဟူလိုသည်။]

“ဂန္ဓ ရသတို့သည် ရူပဘုံ၌ ဂန္ဓ ရသ အဖြစ်ဖြင့် မရှိဘဲ ဓမ္မအဖြစ်ဖြင့် ရှိသည်”ဟု ယူလျှင် ထိုဂန္ဓ ရသတို့ကို ဓမ္မာယတန၌ သွင်းယူစရာရှိ၏။ ဥပမာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗအဖြစ်မှ အခြားတစ်ပါးသော ပထဝီဓာတ်စသည့် ဓာတ်သုံးပါးကို ဓမ္မာယတန၌ သွင်းယူရသကဲ့သို့တည်း။ ဓမ္မအဖြစ်ဖြင့် ရှိသည်မဟုတ်ဘဲ ဂန္ဓ ရသအဖြစ်ဖြင့်သာ ရှိလျှင် ဓမ္မာယတန၌ ပထဝီစသော ဓာတ်သုံးပါးတို့၏ အာယတနအဖြစ် ရှိသကဲ့သို့ ဂန္ဓ ရသတို့၏လည်း အာယတနအဖြစ်လည်း ရှိရာ၏။ ထိုသို့ ဂန္ဓ ရသအဖြစ် အာယတနအဖြစ် နှစ်မျိုးလုံး ရှိခဲ့လျှင်ကား ဂန္ဓ ရသတို့နှင့် အာယတနကို ကမ္မဓာရည်းသမာသ်တွဲ၍ = (ဂန္ဓော စ သော အာယတနဉ္စာတိ ဂန္ဓာယတနံ၊ ရသော စ သော အာယတနဉ္စာတိ ရသာယတနံ - ဟု သမာသ်တွဲ၍) “ဂန္ဓာယတန၊ ရသာယတန”ဟူသော ဤအမည်သည် အတ္ထာပန္နနည်းအားဖြင့် ကျရောက်ပြီး ဖြစ်တော့၏။ ထိုသို့ ကျရောက်လျှင် ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ ဂန္ဓာယတန ရသာယတန ရှိခြင်းကိုလည်း မတားမြစ်သင့်တော့ပေ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၈-၁၀၉။)

“တယော အာဟာရာ” (အဘိ-၂-၄၁၉။) အသညသတ်မပါသည့် ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ ဖဿာဟာရ၊ စေတနာဟာရ၊ ဝိညာဏာဟာရဟူသော အာဟာရသုံးပါးရှိကြောင်းကို ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် ကဗဠိကာရအာဟာရ၏ ထိုရူပဘုံ၌ မရှိခြင်းကို သိအပ်၏။

ထို့ကြောင့် အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ယင်းရူပဘုံ၌ တည်ရှိကြသော ဗြဟ္မာတို့၏ သန္တာန်၌ ရှိဆဲ ရုပ်တရားတို့၏ အရေအတွက်ကို ရေတွက်မှုကို ပြုသည်ရှိသော် ပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရုပ်တို့ကို ရေတွက်ခြင်းကို ပြုသင့် ပြုထိုက်၏။ ဤသို့ရေတွက်သော် ဓမ္မတာနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် မဖြစ်တော့ပေ။ (ဤ၌ ဓမ္မတာဟူသည် ပါဠိတရားတော်ကို ဆိုလို၏။ တစ်နည်း ရူပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သော ရုပ်တရားသဘောကို ဆိုလို၏။)

(မူလဋီ-၂-၁၀၉။ အနုဋီ-၂-၁၁၈-၁၁၉-၁၂၀။)

အနုဋီကာ၌ကား အထက်ပါ မူလဋီကာဆရာတော်၏ စကားကို လက်မခံဘဲ အဋ္ဌကထာကို ထောက်ခံလျက် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖွင့်ဆိုထား၏။ လိုရင်းကို ကောက်နှုတ်လျက် ဖော်ပြအပ်ပါသည် -

ဧတ္ထ စ ရူပါဝစရသတ္တာနံ ဃာနဇိဝှိယတနာ ဘာဝတော ဝိဇ္ဇမာနာပိ ဂန္ဓရသာ အာယတနကိစ္စံ န ကရောန္တိတိ တေ အနာမသိတွာ ပါဠိယံ “ပဉ္စာယတနာနိ ပါတုဘဝန္တိ၊ ဆ အာယတနာနိ”တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ “တယော အာဟာရာ”တိ စ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗဿ အာဟာရဿ အဘာဝေန ဩဇဋ္ဌမကရူပသမုဋ္ဌာပန သင်္ခါတဿ အာဟာရကိစ္စဿ အကရဏတော၊ နသဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဂန္ဓရသာနံ၊ ဩဇာယ စ အဘာဝတော။ (အနုဋီ-၂-၁၂၀။)

ဤအရာဝယ် ရူပါဝစရသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် ယာနာယတန ဇိဝှိယတနတို့ မရှိသည့်အတွက် ထင်ရှားရှိကြသော ဂန္ဓ ရသတို့သည်လည်း အာယတနကိစ္စကို မပြုလုပ် မဆောင်ရွက်နိုင်ကြကုန်။ (ရူပဗြဟ္မာတို့၏ သန္တာန်ဝယ် ယာနာယတန ဇိဝှိယတနတို့ မရှိခြင်းကြောင့် ယာနဒွါရဝီထိ ဇိဝှိဒွါရဝီထိတို့လည်း ဖြစ်ခွင့်မရှိကြ၊ ယာနသမ္ပဿ ဇိဝှိသမ္ပဿတို့လည်း ဖြစ်ခွင့်မရှိကြ။ သို့အတွက် ဂန္ဓာရုံသည် ယာနသမ္ပဿ၏၊ ရသာရုံသည် ဇိဝှိသမ္ပဿ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကိစ္စကို မပြုလုပ် မဆောင်ရွက်နိုင်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ထို့ကြောင့် ဂန္ဓ ရသတို့ကို အာယတနအဖြစ် မသုံးသပ်ဘဲ — “အာယတန ငါးပါးတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ အာယတနခြောက်ပါးတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။” — ဤသို့စသည်ကို ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ တယော အာဟာရာ - ဟု အာဟာရသုံးပါးတို့ ရှိကြောင်းကို ဟောတော်မူခြင်း မှာလည်း စားမျို ဝါးမျိုထိုက်သော ကဗဠိကာရအာဟာရဩဇာ၏ မရှိခြင်းကြောင့် ဩဇဋ္ဌမကရုပ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အာဟာရကိစ္စကို မပြုလုပ် မဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းကြောင့် ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ အချင်းခပ်သိမ်း ဂန္ဓ ရသတို့၏လည်းကောင်း၊ ဩဇာ၏လည်းကောင်း မရှိခြင်းကြောင့် ဟောကြားတော်မူ သည်ကား မဟုတ်ပေ။ (အနုဋီ-၂-၁၂၀။)

ဤအနုဋီကာအဖွင့်အရ အသညသတ်မှတစ်ပါးသော ရူပဗြဟ္မာတို့ သန္တာန်၌ ကမ္မဋ္ဌဩဇာ၊ စိတ္တဋ္ဌဩဇာ၊ ဥတုဋ္ဌဩဇာတို့ကား ရှိလျက်ပင်။ ယင်းဩဇာတို့သည် အာဟာရဋ္ဌဩဇာ၏ အထောက်အပံ့ကို မရရှိကြသဖြင့် ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ် အသစ်ကိုကား မဖြစ်စေနိုင်ကုန်။ ယင်းသို့ မဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် အာဟာရကိစ္စကို ယင်းဩဇာတို့က မရွက်ဆောင်နိုင်ကြကုန်။ ယင်းသို့ မရွက်ဆောင်နိုင်သဖြင့် အာဟာရ သုံးပါးရှိကြောင်းကိုသာ ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်ဟုမှတ်ပါ။ အနုဋီကာဆရာတော်၏ ပြန်လည်ချေပချက်တို့တွင် စိတ်ဝင် စားဖွယ် အချက်တစ်ခုကို ထပ်မံတင်ပြအပ်ပါသည်။

အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏ သန္တာန်ဝယ် စက္ခာယတနကား မရှိ။ ဝိသယီ ဖြစ်သော စက္ခာယတနမရှိလျှင် ဝိသယဖြစ်သော ရူပါယတနလည်း မရှိဟူကား မယူသင့်ပေ။ အကြောင်းမူ အသညသတ်မှ တစ်ပါးသော အခြားသော သတ္တဝါတို့အဖို့ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ရူပါရုံသည် အာရုံဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။ အလားတူပင် ရူပဗြဟ္မာတို့၌ ဝိသယီဖြစ်သော ယာနာယတန ဇိဝှိယတနတို့ မရှိကြသဖြင့် ဝိသယဖြစ်သော ဂန္ဓ ရသတို့လည်း မရှိဟု မယူသင့်ပေ။ ကာယာယတနဟူသော ဝိသယီ မရှိသော်လည်း ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်မဟုတ်သော ဝိသယဖြစ်သော ပထဝီဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟူသော ဓာတ်သုံးပါးတို့ ရှိသကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ (အနုဋီ-၂-၁၂၀။)

အကယ်၍ ဝိသယီ ဖြစ်သော ယာနာယတန ဇိဝှိယတနတို့ မရှိကြသဖြင့် ဝိသယဖြစ်သော ဂန္ဓ ရသတို့မရှိဟု ယူခဲ့လျှင် အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၌ ဝိသယီဖြစ်သော စက္ခာယတန မရှိသဖြင့် ဝိသယဖြစ်သော ရူပါယတနလည်း မရှိသင့်လေရာ။ ယင်းသို့ဖြစ်သော် အသညသတ်ဘုံ၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ်မဖြစ်ဘဲ ဇီဝိတဆက္ကကလာပ်သာ ဖြစ်သည်ဟု မူလဋီကာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် စက္ခာယတနဟူသော ဝိသယီမရှိသဖြင့် ရူပါယတန ဟူသော ဝိသယလည်း မရှိနိုင်ဟု လက်ခံနိုင်ပါလျှင် ဇီဝိတဆက္ကကလာပ် မဖြစ်ဘဲ ဇီဝိတပဉ္စကကလာပ်သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိနိုင်တော့သည်။ (ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော ဇီဝိတဟု ရုပ်ငါးမျိုးသာ ဖြစ်ခွင့်ရှိတော့မည်။)

[ဝိသယ-ဝိသယီ — ရူပါရုံစသော အာရုံသည် ဝိသယမည်၏။ ရူပါရုံ၏ ထင်လာဖို့ရာ လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသောကြောင့် ရူပါရုံဟူသော အာရုံရှိသည့် စက္ခာသည် ဝိသယီမည်၏။ သောတစသည် တို့၌လည်း ဤနည်းကိုမှီးပါ။]

ဆန်းစစ်သင့်သော အရာများသာ ဖြစ်သည်

အဋ္ဌကထာနှင့် တကွသော ပိဋကပါဠိတော်များကို ထုံးကဲ့သို့မွေ့၍ ရေကဲ့သို့နှောက်နိုင်သော ဉာဏ်ကြီးရှင်တို့၏ ဉာဏ်၏ ကွန့်မြူးရာ စခန်းများဖြစ်ကြ၏။ အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် အတိတ် အနာဂတ် ဗြဟ္မာဘဝတို့၌ ရုပ်အမျိုးအစားပေါင်း မည်ရွေ့မည်မျှ ရှိသည်ကို တိတိကျကျ ဂဃနဏသိအောင် သိမ်းဆည်း ရှုပွားသင့်သော အပိုင်းများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ယောဂီအများစုကို သုတေသနပြုကြည့်ရာ၌ အဋ္ဌကထာ၏ အဆိုအမိန့်ကို ထောက်ခံသော ယောဂီအရေအတွက်များကို တွေ့ရှိရပေသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း သီလတည်းဟူသော မြေပေါ်၌ ရပ်တည်၍ သမာဓိတည်းဟူသော မြတ်သော ကျောက်ဖျာထက်၌ မြမြထက်အောင် သွေး၍ ထားအပ်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော သန်လျက်ဖြင့် ဖောက်ခွဲ၍သာ ကြည့်ပါလေ။

ခန္ဓာ-အာရုံ-ဂတိ-ဟိတ်-ဝေဒနာ-ဝိတက်-ဝိစာရ တို့ဖြင့် ကွဲပြားခြင်း မကွဲပြားခြင်း

(က) ခန္ဓာ (၄) ပါးရှိသော အရူပဘုံအချင်းချင်း

၁။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌ပင် ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာ၌ အာကာသာနဉ္စာယတနစုတိသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ယင်းစုတိနောင် ထပ်၍ ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေသစ်က မရဏသန္ဓေဇာတိသည် ယူအပ်ခဲ့သော ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာနှင့်အာရုံ နှစ်ပါးစုံ မကွဲပြားပုံတည်း။)

၂။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာဝယ် အာကာသာနဉ္စာယတနစုတိသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေသည် အဇ္ဈတ္တ ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဈာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (ခန္ဓာမကွဲပြား အာရုံသာ ကွဲပြားသည်။)

၃။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာဝယ် အာကာသာနဉ္စာယတနစုတိသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ အာကိဉ္စညာယတနပဋိသန္ဓေသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းသဘောဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာမကွဲပြား၊ အာရုံပြား၏။)

၄။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာဝယ် အာကာသာနဉ္စာယတနစုတိသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်ဈာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အာရုံသာကွဲ၏။)

၅။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ပင် ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာ၌ ဝိညာဏဉ္စာယတနစုတိသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဈာန်ကို အာရုံပြု၍ ယင်းစုတိနောင် ထပ်၍ ဖြစ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေသစ်သည် မရဏသန္ဓေဇာတိ ယူအပ်ခဲ့သော အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဈာန်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာလည်း မကွဲပြား၊ အာရုံလည်း မကွဲပြားပုံတည်း။)

၆။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာ၌ ဝိညာဏဉ္စာယတနစုတိသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ဈာန်ကို အာရုံပြု၍ အာကိဉ္စညာယတနပဋိသန္ဓေသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းသဘောဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာမကွဲပြား၊ အာရုံသာ ကွဲပြား၏။)

၇။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာဝယ် ဝိညာဏဉ္စာယတနစုတိသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဈာန်ကို အာရုံပြု၍ နေဝသညာနာသညာယတနပဋိသန္ဓေသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်ဈာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာမပြား၊ အာရုံသာ ပြား၏။)

၈။ အာကိဉ္စညာယတနဘုံမှ စုတေ၍ အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ပင် ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေရာဝယ် အာကိဉ္စညာယတနစုတိသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းသဘောဟူသော

နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ယင်းစုတိနောင် ထပ်၍ ဖြစ်လာသော အာကိဉ္ဇညာယတနပဋိသန္ဓေသစ်သည် မရဏသန္ဓေဇာက ယူအပ်ခဲ့သော ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အာကာသာနဉ္ဇာယတန ကုသိုလ်ဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းသဘော ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာလည်း မကွဲပြား၊ အာရုံလည်း မကွဲပြား။)

၉။ အာကိဉ္ဇညာယတနဘုံမှ စုတေ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရာဝယ် အာကိဉ္ဇညာယတနစုတိသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အာကာသာနဉ္ဇာယတန ကုသိုလ်ဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းသဘော ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၍ နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကိဉ္ဇညာယတန ကုသိုလ်စာရန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အာရုံသာ ကွဲပြား၏။)

၁၀။ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံမှ စုတေ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ပင် ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရာဝယ် နေဝသညာနာသညာယတနစုတိသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကိဉ္ဇညာယတနကုသိုလ်စာရန်ကို အာရုံပြု၍ ယင်းစုတိနောင် ထပ်၍ ဖြစ်လာသော နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေသစ်သည် မရဏသန္ဓေ-ဇာက ယူအပ်ခဲ့သော အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော အာကိဉ္ဇညာယတနကုသိုလ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၄။) (ခန္ဓာလည်း မကွဲပြား၊ အာရုံလည်း မကွဲပြားပေ။)

ဤပြခဲ့သောနည်းသည် အရူပဘုံ အချင်းချင်း၌ ဖြစ်သော စုတိပဋိသန္ဓေသာတည်း။

- (ခ) ရံခါ ခန္ဓာ (၄)ပါးရှိသော အရူပစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာ (၅)ပါးရှိသော တိဟိတ် ကာမာဝစရပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ (ခန္ဓာကွဲပြားပုံတည်း။)
- (ဂ) ရံခါ ခန္ဓာ (၅)ပါးရှိသော ကာမာဝစရစုတိ၏သော်လည်းကောင်း၊ ရူပါဝစရစုတိ၏သော်လည်းကောင်း အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာ (၄)ပါးရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ခန္ဓာနှင့်အာရုံ နှစ်ပါးစုံ ကွဲပြားပုံ တည်း။)
- (ဃ) ဤသို့လျှင် အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အတိတ်အာရုံ၊ ပညတ်အာရုံ၊ ပစ္စုပ္ပန် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အာရုံ ကွဲပြားပုံတည်း။)
- (င) အချို့သော ကာမသုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အချို့သော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဂတိကွဲပြား သည်ကို ပြသည်။)

ဧကန္တသုဂတိစုတိ — ရူပါရူပါဝစရာနံ ဥပစာရဿ ဗလဝတာယ တတော စဝိတ္တာ ဒုဂ္ဂတိယံ ဥပပတ္တိ နတ္ထိတိ “ဧကန္တသုဂတိစုတိယာ”တိ အာဟာ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၉။)

ရူပ အရူပ စုတိနောင် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ မဖြစ်နိုင်၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ကာမဘုံသို့ လားရတော့ မည့် ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် အားအကောင်းဆုံးသော ကာမာဝစရကံတို့မှာ ထိုရူပစာရန် အရူပစာရန်တို့၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဥပစာရ ကာမာဝစရစာရန်တို့တည်း။ ယင်းဥပစာရစာရန်တည်းဟူသော ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံတို့က အလွန်အားကောင်းနေသည့် အတွက်ကြောင့် ထိုရူပ အရူပဗြဟ္မာ့ပြည်မှ စုတိလာ သောအခါ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေခွင့် မရနိုင်တော့ဘဲ ကာမသုဂတိဘုံ၌သာလျှင် ပဋိသန္ဓေနေခွင့်ရလေသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၀၉။)

ဧကန္တဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ — ဤ၌ ဧကစ္စ = အချို့ဟူသော သဒ္ဒါကို ဆိုခြင်း၌ အကျိုးကား ဤသို့တည်း — နာနတ္ထကာယ နာနတ္ထသညီ - ဟူသည် လူနှင့် နတ်များတည်း။ ထိုနတ်တို့တွင် ဝိနိပါတိကအသုရာနတ်တို့လည်း

ပါဝင်ကြ၏။ ယင်းဝိနိပါတိကအသုရာနတ်တို့တွင် အချို့ကား တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေရှိသူတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုဝိနိပါတိကနတ်တို့၏ တိဟိတ်, ဒွိဟိတ်, သုဂတိအဟိတ်ပဋိသန္ဓေကို — **အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ** — စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူလေ့ရှိသော စကားရပ်များတွင် ဝိနိပါတအဖြစ် ပါဝင်နေသောကြောင့် ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေဟူ၍ ထိုသို့ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေအစစ်မဟုတ်သည့် ထိုဝိနိပါတိကအသုရာတို့၏ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေသည် ကာမ ရူပ အရူပတည်းဟူသော သုဂတိစုတိအားလုံးတို့၏ နောင်၌ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေမျိုးသာဖြစ်၏။ အချို့သော သုဂတိစုတိ၏ နောင်၌သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ မဟုတ်ပါဘဲလျက် ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေဟု အမည်တပ်ခံရသော ထိုဝိနိပါတိကအသုရာတို့၏ ပဋိသန္ဓေကို နစ်စေခြင်းငှာ ဖယ်ကြဉ်လိုသောကြောင့် “ဧကစ္စဒုဂ္ဂတိ”ဟုဆိုသည်။ မှန်ပေသည် အပါယံပဋိသန္ဓေသည်သာလျှင် အချို့သော ကာမ သုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်နိုင်၏ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၏။ ကာမ ရူပ အရူပတည်းဟူသော သုဂတိစုတိအားလုံး၏ အခြားမဲ့၌ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဖြစ်ခွင့်မရှိပေ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၉-၁၁၀။)

တစ်နည်း ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေသည် — အချို့သော သုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ, ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေဟု နှစ်မျိုးရှိရာ ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေကို ကြဉ်ဖယ်၍ အချို့သော သုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေကို ယူခြင်းငှာ ဧကစ္စဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေဟု ဧကစ္စသဒ္ဒါဖြင့် လောင်းစွက်၍ အချို့ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေဟုဆိုသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၁၀။)

- (စ) အဟေတုကစုတိ = ဟိတ်မယှဉ်သော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ သဟေတုကပဋိသန္ဓိ = ဟိတ်ယှဉ်သော ပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- (ဆ) ဒုဟေတုကစုတိ = ဟိတ်နှစ်ပါးနှင့်သာယှဉ်သော (အလောဘ အဒေါသ ဟိတ်နှစ်ပါးနှင့်သာ ယှဉ်သော) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ တိဟေတုကပဋိသန္ဓိ = (အလောဘ အဒေါသ အမောဟဟူသော ဟိတ်သုံးပါးနှင့် ယှဉ်သော) တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- (ဇ) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော သောမနဿသဟဂုတ် ပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- (ဈ) ပီတိနှင့်မယှဉ်သော အပ္ပိတိကစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပီတိနှင့်ယှဉ်သော သပ္ပိတိကပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- (ည) ဝိတက်နှင့်မယှဉ်သော အဝိတက္ကစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော သဝိတက္ကပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- (ဋ) ဝိစာရနှင့်မယှဉ်သော အဝိစာရစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သော သဝိစာရပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။
- (ဌ) ဝိတက်နှင့်လည်း မယှဉ် ဝိစာရနှင့်လည်း မယှဉ်သော အဝိတက္က အဝိစာရ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဝိတက်နှင့်လည်းယှဉ်, ဝိစာရနှင့်လည်း ယှဉ်သော သဝိတက္က သဝိစာရ ပဋိသန္ဓေလည်း ဖြစ်နိုင်၏။

ဤသို့လျှင် ထိုထို ယှဉ်စပ်အပ်ပြီးသောနည်း၏ ပြောင်းပြန်အားဖြင့်လည်း အကြင် အကြင် ယှဉ်ထိုက်သော အနက်ကို ယှဉ်စေရာ၏။

ပြောင်းပြန် ယှဉ်စေထိုက်သော အနက်

အချို့သော ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အချို့သော သုဂတိပဋိသန္ဓေဖြစ်နိုင်၏ — ဤသို့ စသည်ဖြင့် သင့်လျော်သော ယှဉ်စပ်ထိုက်သော အနက်သဘောတရားကို ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။

ပြောင်းပြန် မယှဉ်စေထိုက်သော အနက်

အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာယ မဟဂ္ဂတအဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာတိ အာဒိသု ပန ဝိပရိတယောဇနာ န ကာတဗ္ဗာ။
န ဟိ မဟဂ္ဂတအဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာယ စုတိယာ အရူပဘူမိသု အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာ ပဋိသန္ဓိ အတ္ထိ။
(မူလဋီ-၂-၁၁၀။)

ကဒါစိ ဟိ စတုက္ခန္ဓာယ အာရူပစုတိယာ အနန္တရာ စတုက္ခန္ဓာဝံ အာရမ္မဏတောပိ အဘိန္နာ ပဋိသန္ဓိ
ဟောတိ။ ကဒါစိ အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာယ မဟဂ္ဂတအဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာ။ အယံ တာဝံ အရူပဘူမိသုယေဝ
နယော။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၆။)

(၁) ရံခါ ခန္ဓာလေးပါးရှိသော အရူပစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာလေးပါးသာလျှင်ရှိသော အာရုံအားဖြင့်လည်း
မပြားသော အရူပပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ [ခန္ဓာလည်း မကွဲပြား၊ အာရုံလည်းမကွဲပြားသော စုတိနှင့်
ပဋိသန္ဓေကို ပြသည်။ မိမိဖြစ်ခိုက်ဘုံ၌ ထပ်၍ ဖြစ်သော အရူပပုဂ္ဂိုလ် (၄)မျိုးလုံးကို ရည်ညွှန်းထားသည်။]

(၂) မဟဂ္ဂုတ်မဟုတ်သော ဗဟိဒ္ဓအာရုံရှိသော အရူပစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တအာရုံရှိသော
အာရုံအားဖြင့် ကွဲပြားသော ခန္ဓာအားဖြင့် မကွဲပြားသော ပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ [စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေတို့
သည် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးချည်း ဖြစ်ကြ၍ ခန္ဓာကားမပြား အာရုံကား ကွဲပြားကြသည်။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံမှ
စုတေ၍ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၊ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံတို့၌ ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အာကိ-
ဉ္စာယတနဘုံမှ စုတေ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း ရည်ညွှန်း
ထားသည်။]

ဤအမှတ် (၂)၌ ပြောင်းပြန် ယှဉ်စေထိုက်သော အနက်ကို မရသင့်ပေ။ အကြောင်းကား မဟဂ္ဂုတ် အဇ္ဈတ္တ
တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ မဟဂ္ဂုတ်မဟုတ်သော ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင်အာရုံရှိသော အရူပပဋိသန္ဓေ
သည် မရှိပေ။ (မူလဋီ-၂-၁၁၀။) ဤစကားအရ အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိညာဏ်ဟူသော မဟဂ္ဂုတ်တရားလျှင်
အာရုံရှိသော ဝိညာဏဉ္စာယတနစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းအာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း နတ္ထိဘော
ပညတ်ဟူသော ဗဟိဒ္ဓအာရုံရှိသော အာကိဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေသည် မဖြစ်နိုင်ဟု အဓိပ္ပါယ်စကားကျ၏။

ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်

လဒ္ဓပ္ပစ္စယမိတိဓမ္မ — မတ္တမေတံ ဘဝန္တရမုပေတိ။
နာဿ တတော သင်္ကန္တိ န တတော ဟေတုံ ဝိနာ ဟောတိ။

ဣတိ ဟေတံ လဒ္ဓပ္ပစ္စယံ ရူပါရူပဓမ္မမတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဘဝန္တရံ ဥပေတိတိ ဝုစ္စတိ၊ န သတ္တော၊ န ဇီဝေါ။
တဿ နာပိ အတိတဘဝတော ဣဓ သင်္ကန္တိ အတ္ထိ၊ နာပိ တတော ဟေတုံ ဝိနာ ဣဓ ပါတုဘာဝေါ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၄။)

ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးဖို့ရန် ကံစသော ရအပ်သော အကြောင်းတရားရှိသည်
ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤရုပ်တရား နာမ်တရားမျှသည် ဘဝတစ်ပါးသို့ ကပ်ရောက်၏ဟု
ဆိုရ၏။ သတ္တဝါသည် ကပ်ရောက်သည် မဟုတ်၊ အသက်ကောင် ဇီဝသည် = (အတ္တသည်) ကပ်ရောက်သည်
မဟုတ်။ ထိုရုပ်တရား နာမ်တရား၏ အတိတ်ဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းသည်လည်း မရှိပေ။
အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံစသော အကြောင်းတရားကို ကြဉ်၍လည်း ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ထင်ရှား
ဖြစ်ခြင်းသည် မရှိပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၄။)

ဤဂါထာ၌ — **လဒ္ဓပစ္စယမိတိဓမ္မေ - မတ္တမေတံ ဘဝန္တရမုပေတိ** = ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုပေးဖို့ရန် ကံစသော ရအပ်သော အကြောင်းတရားရှိသည်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤရုပ်တရား နာမ်တရားမျှသည် ဘဝတစ်ပါးသို့ ကပ်ရောက်၏ဟု ဆိုရ၏ — ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် ရှေးရှေးဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံစသော အကြောင်းတရားကို ရရှိသည်ဖြစ်၍ ရုပ်တရား နာမ်တရားများသည် ဘဝသစ်သို့ ပဋိသန္ဓေအဖြစ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၏ဟု ဆိုသောကြောင့် “သတ္တဝါသည် = အတ္တသည် သေလျှင် ပြတ်၏”ဟု ယူဆသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ပယ်ပြီးဖြစ်၏။

နာဿ တတော သင်္ကန္တိ = ထိုရုပ်တရား နာမ်တရား၏ အတိတ်ဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း သည်လည်း မရှိပေ — ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် — “ရှေးဘဝက ရုပ်တရားနာမ်တရား = (အတ္တသည်) ဤဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့၍ လာ၏”ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိကိုလည်း တားမြစ်ပြီး ဖြစ်၏။

န တတော ဟေတု ဝိနာ ဟောတိ = ထိုအတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံစသော အကြောင်းတရား ကို ကြည့်၍လည်း ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည် မရှိပေ။ — ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် — “သတ္တဝါသည် အတ္တသည် ပရမတ္ထ = ပရမအတ္တ အမည်ရသော ဖန်ဆင်းရှင် တစ်စုံတစ်ယောက်က ဖန်ဆင်းမှုကြောင့် ယခုမှ သတ္တဝါအသစ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏”ဟူသော နဝသတ္တဝါတုဘာဝဒိဋ္ဌိကိုလည်း (ဖန်ဆင်းရှင်ကြောင့် သတ္တဝါအသစ် ယခုမှ စတင်၍ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟူသော အယူမှားကို) ပယ်ပြီး ဖြစ်၏။

ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကံစသော ရအပ်သော အကြောင်းတရားရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားမျှသည်သာလျှင် ဘဝတစ်ပါးသို့ ကပ်ရောက်၏ ဟူသော အနက်သဘောတရားကို ထင်ရှားသော လူတို့၏ စုတိ ပဋိသန္ဓေအစဉ်ဖြင့် ထင်ရှားပြကုန်အံ့ —

အကျယ် — လွန်ခဲ့ပြီးသော အတိတ်ဘဝ၌ မိမိသဘောအားဖြင့် (ကုန်ပြီးသော အာယုသင်္ခါရ သက်တမ်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်) အလွန်နီးကပ်သော သေခြင်းတရား ရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ မိမိကိုယ်တိုင် အဆိပ်သောက် ခြင်းစသော မိမိ၏ လုံ့လပယောဂ၊ သူတစ်ပါးတို့က သတ်ခြင်းစသော သူတစ်ပါးတို့၏ လုံ့လပယောဂကြောင့် အလွန်နီးကပ်သော သေခြင်းရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သည်းညည်းမခံနိုင်ကောင်းကုန်သော အလုံးစုံသော ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အဆက်အစပ်တို့ကို နှောင်ဖွဲ့တတ်သော အကြောတို့ကို ဖြတ်တောက်တတ်ကုန်သော သေခြင်းဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိကုန်သော ဝေဒနာတည်းဟူသော ဓားလက်နက်တို့၏ ပြင်းထန်စွာ ကျရောက်လာခြင်းကို သည်းမခံနိုင်သော သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်ဝယ်၊ နေပူထဲ၌ ပစ်ချထားအပ်သော စိမ်းစိုသော ထန်းရွက်ကဲ့သို့ အစဉ်သဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်သည် ခြောက်ကပ်လာလတ်သော် စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့သည် အလွန် အားနည်းကုန်လတ်သော် ဟဒယဝတ္ထုမျှသည်လည်းကောင်း၊ ကာယိန္ဒြေ ဇီဝိတိန္ဒြေ မနိန္ဒြေတို့သည်လည်းကောင်း ဤမျှသာ တည်ရှိကုန်လတ်သေးသော်၊ ထိုသေခါနီးအခါ၌ ကြွင်းကျန်သော ဟဒယဝတ္ထုကို ကောင်းစွာ မှီသော ဝိညာဏ်သည် ဂရုကံ၊ သို့မဟုတ် အမြဲမှီဝဲအပ်သော အာစိဏ္ဏကံ၊ သေခါနီးအခါ၌ ပြုအပ်သော အာသန္ဓကံ၊ ရှေးရှေးဘဝ ရှေးရှေးကာလ၌ ပြုအပ်သော ကဋ္ဌတ္တာကံတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော၊ ရအပ်ပြီးသော ဂတိ ဥပမိ ကာလ ပယောဂဟူသော ကြွင်းသော အကြောင်းအထောက်အပံ့ ရှိသော သင်္ခါရဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ကံကိုလည်းကောင်း၊ ထိုကံသည် ထင်စေအပ်သော ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အာရုံကိုသော်လည်း အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၄။)

[ဤ၌ သေခါနီးအခါဝယ် မျက်စိမမြင်မှု၊ နားမကြားမှု၊ နှာခေါင်း အနံ့မရမှု၊ လျှာ၏ အရသာမတွေ့မှု စသည်တို့ ဖြစ်တတ်ကြ၏။ စက္ခုဒဿကကလာပ်စသော အချို့အချို့သော ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်တို့၏ အလွန်

အရေအတွက်နည်းပါးစွာ ဖြစ်မှု၊ ဖြစ်ဆဲ ကမ္မဇရုပ်တို့၏လည်း အလွန် အားနည်းနေကြမှုကြောင့်တည်း။ ယင်းသို့ အလွန်အားနည်းမှုကိုပင် ချုပ်ကုန်လတ်သော်ဟု အဋ္ဌကထာက ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။ မရဏာသန္ဓဇော ဝီထိသည် စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ပဉ္စဒွါရဝီထိများလည်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို ရှေးတွင် ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီ။ — အတိမန္တ ဘာဝုပဂမနတံ ဝါ သန္ဓာယ “နိရုဇ္ဈသူတိ” ဝုတ္တံ၊ န အနဝသေသနိရောဓံ။ — (မဟာဋီ-၂-၃၁၁။)

ဤသို့လျှင် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ သော ထိုဝိညာဏ်ကို (ဧကတ္တနည်းအရ ဆိုခြင်းတည်း။ စိတ်သန္တတိအစဉ်ကိုဟု ဆိုလိုသည်။)၊ တဏှာ အဝိဇ္ဇာ တရားတို့ကို အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ရှားအပ်သေးသည့်အတွက် သံသရာ၏အပြစ် ဘဝ၏အပြစ်ကို မမြင်- အောင် အဝိဇ္ဇာက ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည် ဖြစ်၍ ထို ကံစသော အာရုံတစ်ပါးပါး၌ တဏှာသည် ညွတ်စေ၏။ ဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွသော သင်္ခါရတို့သည် ပစ်ချသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၄-၁၅၅။)

တဏှာက ညွတ်စေမှု - ဟူသည်

“စုတေခါနီး၌ တဏှာက ကံစသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြု၍နေသော စိတ်ဝိညာဏ်ကို ညွတ်စေ သည်”ဟု ဆိုရာ၌ တဏှာသည် ထိုအချိန်၌ ဖြစ်ဆဲမဟုတ်ပါဘဲလျက် အဘယ်နည်းဖြင့် ညွတ်စေအပ်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ် ရှိ၏။ တဏှာသည် အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်သတ်အပ်သေးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ စုတေခါနီး စိတ်ဝိညာဏ် အစဉ်ကလည်း ရင့်ကျက်၍ အဆုံးသို့ ရောက်နေသောကြောင့်လည်းကောင်း စိတ်ဝိညာဏ်အစဉ် သည် ပဋိသန္ဓေ၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော ကံစသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုးသို့ ညွတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းနေ၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းကိုပင် တဏှာက ညွတ်စေသည်ဟု ဆိုသည်။ မရဏာသန္ဓအခါ ထင်လာသော ကံစသော အာရုံ တစ်မျိုးမျိုး၌ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် စိတ်ဝိညာဏ်အစဉ်ကို ပြုပြင်ခြင်းသည် ထိုကံစသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်တည်ရှိခြင်း၏ အကြောင်းတရားပင် ဖြစ်ပေသည်။ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့်ကံကို ထူထောင်ခဲ့စဉ်က ထိုကံကို ခြံရံထားခဲ့သော အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ခဲ့သော တဏှာက၊ သို့မဟုတ် အနုသယဓာတ် အဖြစ် ကိန်းဝပ်ခဲ့သော တဏှာက ယခုကဲ့သို့ သေခါနီးအခါဝယ် ထိုကံက အကျိုးပေးတော့မည် မှန်လျှင် ထိုကံ၏ စွမ်းဟုန်ကြောင့် ထင်လာသော ကံစသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုး၌ စိတ်ဝိညာဏ်အစဉ်ကို ညွတ်စေမှုကို ဆိုလိုသည်။ ယင်းသို့ တဏှာက ညွတ်စေနိုင်မှုမှာ ယင်းတဏှာကို အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ရှားရသေးသော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်နိုင်သည်။ အရိယမဂ်တရားဖြင့် ပယ်ရှားအပ်ပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌ကား မဖြစ်နိုင်ဟူလိုသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၁၁။ အနုဋီ-၂-၁၂၅။)

သဟဇာတ သင်္ခါရတရားတို့က ပစ်ချမှု

“သဟဇာတသင်္ခါရ” အရ စုတိ၏ အနီး ဇောဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဇောစေတနာကို ကောက်ယူပါ။ တစ်နည်း ယင်းစေတနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များကို ကောက်ယူပါ။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့က ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် မရဏာသန္ဓ ဇောအခါ၌ ထင်လာသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုးပေါ်သို့ ရောက်အောင် ပစ်ချကြသည် ဟူလို။ ဤ၌ “ပစ်ချကြသည်” ဟု ဆိုသော်လည်း ပရမတ်တရားတို့၌ ဗျာပါရမရှိသောကြောင့် တကယ် ပစ်ချကြသည်ကား မဟုတ်။ ထိုကံ စသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် တည်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်လောက်အောင် သဟဇာတသင်္ခါရ တရားတို့က ဖြစ်နေကြသည်ကိုပင် ကျေးဇူးပြုနေကြသည်ကိုပင် ပစ်ချသကဲ့သို့ ဖြစ်နေရကား “ပစ်ချကြသည်”ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၂-၁၁၁။)

စုတိနှင့် နီးကပ်နေသောဝိညာဏ်၊ စုတိဝိညာဏ်၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော ဝိညာဏ်သန္တတိအစဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ထိုဝိညာဏ်သည် တဏှာသည် ကံစသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုး၌ ညွှတ်စေအပ်သည် ဖြစ်၍ မရဏာသန္ဓေဇာဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ပစ်ချအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ တစ်နည်း ပစ်ချအပ်ကုန်သကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဤမှာဘက်ကမ်း သစ်ပင်၌ ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော ကြိုးကို ဆွဲကိုင်၍ မြောင်းကို ခုန်ကျော်သော ယောက်ျားကဲ့သို့ ရှေး၌ဖြစ်သော မှီရာအာရုံကိုလည်းကောင်း မှီရာဝတ္ထုကိုလည်းကောင်း စွန့်လွှတ်လိုက်၏။ နောက်၌ဖြစ်သော ကံသည်ဖြစ်စေအပ်သော မှီရာအာရုံကို သာယာလျက်လည်းကောင်း၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ်ကို ရလျက်သော်လည်းကောင်း (ပဉ္စဝေါကာရဘုံသားတို့ကို ရည်သည်။)၊ နောက်၌ ဖြစ်သော ကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော မှီရာအာရုံကို သာယာလျက်သော်လည်းကောင်း မှီရာဝတ္ထုရုပ်ကို မရလျက်သော်လည်းကောင်း (စတုဝေါကာရကို ရည်သည်။)

- ၁။ အာရမ္မဏပစ္စည်း = အာရုံ အကြောင်းတရား၊
- ၂။ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း = ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ် အကြောင်းတရား၊
- ၃။ ကမ္မပစ္စည်း = နာနာက္ခဏိကကမ္မသတ္တိ အကြောင်းတရား၊ ဤအကြောင်းတရားတို့ကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

တံ ဝိညာဏံ — စုတိ၏ အနီး၌ဖြစ်သော ဝိညာဏ်၊ စုတိဝိညာဏ်၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် — ဤဝိညာဏ် အစဉ်အတန်းအားလုံးကို တစ်စဉ်တစ်တန်းတည်းဖြစ်သောကြောင့် ဧကတ္တနည်းအရ “ထိုဝိညာဏ်”ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ တစ်စဉ်တစ်တန်းတည်း တစ်သန္တာန်တည်း ဖြစ်ကြသော ဝိညာဏ်အများတွင် တဏှာက ညွှတ်စေအပ်သော ဝိညာဏ်ဟူသည် စုတိ၏အနီး စုတိ၏ရှေးကဖြစ်သော ဝိညာဏ်အစဉ်အတန်းတည်း။ ဝီထိအနည်းငယ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဝီထိပေါင်းများစွာလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ သင်္ခါရတို့က ပစ်ချအပ်သော ဝိညာဏ်ဟူသည် နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်တည်း။

ဤမှာဘက်ကမ်းမှ ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့

ရေမြောင်း၏ အနီးအပါး၌ ပေါက်သော သစ်ပင်ဝယ် ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော ကြိုးကို ဆွဲကိုင်၍ မိမိကိုယ်ကို လွှဲ၍ မြောင်း၏ ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ ခုန်ကူးလိုက်သော ယောက်ျားသည် ဤမှာဘက်ကမ်း၌ တည်သော ကြိုးကို လွှတ်၍ ထိုမှာဘက်ကမ်းမြေ၌ ရပ်တည်ရသကဲ့သို့ -

- ၁။ ရှေးဘဝ အတ္တဘော၌ ဖွဲ့စပ်နေသော မရဏာသန္ဓေအခါ ထင်လာသော ကံစသည့် အာရုံတို့တွင် အာရုံ တစ်မျိုးမျိုးကို ကြိုးနှင့်တူ၏ဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ တဏှာကို ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ ကူးလိုသော ဆန္ဒနှင့်တူ၏ဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ပစ်ချသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ ခုန်လိုက်သော လုံ့လပယောဂနှင့် တူ၏ဟုလည်းကောင်း မှတ်ပါ။
- ၄။ ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ ရောက်ရှိသွားသော ထိုမှာဘက်ကမ်း၌ တည်နေသော ယောက်ျားသည် ထိုမှာ ဘက်ကမ်း၌ သစ်ပင်ကို ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော ကြိုးကဲ့သို့ ဆွဲကိုင်စရာ တစ်ခုခုကို ရရှိလျှင် ဆွဲကိုင်၍ မြေ၌ ရပ်တည်၏။ ဆွဲကိုင်စရာ မရှိလျှင် မိမိအားအစွမ်း မိမိလုံ့လပယောဂဖြင့် မြေ၌ ရပ်တည်၏။ ထိုအတူ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်သည် - ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဘဝသစ် အတ္တဘောနှင့် ဖွဲ့စပ်ထားသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ ရလျက် ရောက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ စတုဝေါကာရဘုံ၌ မှီရာဝတ္ထုရုပ်ကို မရဘဲ အာရမ္မဏပစ္စည်း သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း ကမ္မပစ္စည်းတို့၏ အစွမ်းသက်သက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်တည်နေရ၏။ (မူလဋီ-၂-၁၁၁။)

စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေ

ဤစုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်တို့တွင် ရှေးစိတ်ကို ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှ ရွှေ့လျော့တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စုတိစိတ်ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ နောက်ဖြစ်သောစိတ်ကို ဘဝဟောင်း အပြတ်တွင် တစ်ပါးသော ဘဝသစ်ကို အစစစွာ ဆက်စပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ တစ်နည်း - ဘဝဟောင်း အပြတ်တွင် တစ်ပါးသော ဘဝသစ်ကို ယောနိ ဂတိ ဝိညာဏဌာတိ သတ္တာဝါသတို့ကို ဆက်စပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

တဒေတံ နာပိ ပုရိမဘဝါ ဣဓာဂတံ၊ နာပိ တတော ကမ္မသင်္ခါရနုတိဝိသယာဒိဟေတု ဝိနာ ပါတုဘူတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ရှေးအတိတ်ဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ ရောက်လာသည်လည်း မဟုတ်၊ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင်လျှင် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်တည်း။ ရှေးဖြစ်သော အတိတ်ဘဝက -

- ၁။ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံ၊
- ၂။ စုတိ၏ အနီး၌ ဖြစ်သော မရဏာသန္ဓဇောဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဖဿစသော သင်္ခါရတရားစု၊ သို့မဟုတ် စေတနာသင်္ခါရ၊
- ၃။ စိတ်အစဉ်သန္တတိကို ဘဝသစ်သို့ ညွှတ်စေတတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော = နတိ အမည်-ရသော တဏှာ၊
- ၄။ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံ -
- ၅။ အဝိဇ္ဇာ၏ ဖုံးလွှမ်းခြင်း -

ဤသို့စသော အကြောင်းတရားကို ကြည့်၍ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်း မဟုတ်ဟု သိရှိပါလေ။

ပဲ့တင်သံ - တောင်၏ အနီး၌ ဟစ်အော်လိုက်သောအခါ အသံသည် တောင်နံရံ၌ ထိခိုက်၍ ထိုတောင်-နံရံမှ တန်ပြန် အသံတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအသံကို “ပဲ့တင်သံ”ဟု ခေါ်ကြ၏။ ထိုပဲ့တင်သံသည် မူလ ဟစ်အော်သော သူ၏ အသံလည်း မဟုတ်၊ ထိုမူလဟစ်အော်သော သူ၏ အသံနှင့်လည်း ကင်း၍ မဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည်လည်း မူလဘဝဟောင်းမှ ဤဘဝသစ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသည်လည်း မဟုတ်၊ မူလ ဘဝဟောင်းက ထူထောင်ခဲ့သော ကံစသော အကြောင်းတရားများနှင့် ကင်း၍လည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။

ဆီမီး - မူလဆီမီးမှ ကူးယူအပ်သော နောက်ဆီမီးသည် မူလဆီမီးမှ ကူးပြောင်းလာသည်လည်း မဟုတ်၊ မူလဆီမီးနှင့် ကင်း၍လည်း မဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

တံဆိပ်ရာ - တံဆိပ်တုံးကို စက္ကူ၌ နှိပ်လိုက်သောအခါ ထင်လာသော တံဆိပ်ရာသည် မူလတံဆိပ်တုံးမှ ပြောင်းရွှေ့လာသည်လည်းမဟုတ်၊ မူလတံဆိပ်တုံးနှင့် ကင်း၍လည်း မဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

ပဋိဓိမ္မ = **အတုရုပ်** - မှန်ကြည့်သောအခါ မှန်ထဲ၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် မူလမျက်နှာမှ ပြောင်းရွှေ့လာသည်လည်း မဟုတ်၊ မူလမျက်နှာနှင့် ကင်း၍လည်း မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ဤဥပမာများ အတူပင် ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် မူလဘဝဟောင်းမှ ဤဘဝသစ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသည်လည်း မဟုတ်၊ ပြောင်းရွှေ့လာသည်လည်း မဟုတ်၊ မူလဘဝဟောင်းက ထူထောင်ခဲ့သော ကံစသော အကြောင်းတရားများနှင့် ကင်း၍လည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

ပဲ့တင်သံသည် အော်လိုက်သော မူရင်းအသံလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိ၏။ နောက်ဆီမီးသည် မူလဆီမီး၊ ဆီမီးစာ စသည်လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိ၏။ တံဆိပ်ရာသည် တံဆိပ်တုံးလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိ၏။ ကြေးမုံမှန်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် သို့မဟုတ် အတုရုပ်သည် ကြေးမုံမှန်စသည်သို့ ရှေးရှုသော မျက်နှာစသည်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိ၏။

ပဲ့တင်သံသည် အော်လိုက်သော မူရင်းအသံ မရှိခင်က မဖြစ်ခင်က ထင်ရှား မရှိသေးသောကြောင့် နောက် ဆီမီးသည် မူလဆီမီးစသည် မရှိခင်က ထင်ရှား မရှိသေးသောကြောင့်၊ တံဆိပ်ရာသည် တံဆိပ်တုံး မနှိပ်လိုက်ခင် က ထင်ရှားမရှိသေးသောကြောင့်၊ ကြေးမုံမှန်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် = မျက်နှာရိပ် အတုရုပ်သည် မျက်နှာစသည်ကို ကြေးမုံမှန်သို့ မရှေးရှုခင်က ထင်ရှားမရှိသေးသောကြောင့် - ပဲ့တင်သံသည် မူလအသံဖြစ်ရာ အရပ်သို့ မသွားရောက်မူ၍ မူလအော်လိုက်သော အသံလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ကူးယူအပ်သော နောက်ဆီမီး စသည်သည်လည်း မူလဆီမီးစသည်ရှိရာ အရပ်သို့ မသွား မကပ်ရောက်မူ၍ သာလျှင် ပထမဆီမီးစသည်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အလားတူပင် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော အကျိုးတရားသည် ကံစသော အကြောင်းတရားရှိရာသို့ မသွားရောက်မူ၍သာလျှင် ကံစသော အကြောင်းတရားလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းမူ ထိုကံစသည်၏ ဖြစ်ခြင်းမှ ရှေး၌ = ကံစသော အကြောင်းတရား မဖြစ်ခင်က မဖြစ်မီက ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော အကြောင်းတရား၏ ထင်ရှားမရှိသေးခြင်းကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပဲ့တင်သံစသည် တို့သည် ထိုထိုအသံရင်းစသည် ဖြစ်ပေါ်ရာ အရပ်သို့ မသွားမူ၍ ထိုအသံရင်းစသည်လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိကုန်သကဲ့သို့ ထိုအတူ ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ကံစသော အကြောင်းတရား၏ တည်ရာအရပ်သို့ မသွားမူ၍ ထိုကံစသည်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် - ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ကံစသော အကြောင်း တရားတို့၏ ဖြစ်ရာဒေသ ဖြစ်သော ရှေးဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ လာသည်လည်း မဟုတ်။ ပဲ့တင်သံစသည်- တို့သည် အသံဖြစ်ရာ အရပ်စသည်မှ မလာကုန်သကဲ့သို့တည်း။ ထိုရှေးဘဝ၌ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံစသော အကြောင်းတရားနှင့် ကင်း၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်း မဟုတ်။ မူလအော်လိုက်သော အသံရင်းစသည်တို့နှင့် ကင်း၍ ပဲ့တင်သံစသည်တို့သည် မဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့တည်း။ ဤကား ဆိုလိုရင်း သဘောတည်း။

(မူလဋီ-၂-၁၁၂။)

တန်နည်း - ပဲ့တင်သံစသည်တို့သည် မူရင်းအသံစသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းမှရှေး၌ (= မူရင်းအသံစသည်တို့၏ မဖြစ်ခင်က) ထင်ရှားမရှိသေးခြင်းကြောင့် ယင်းပဲ့တင်သံစသည်တို့သည် ရှေးမဆွကပင် (မူရင်းအသံစသော) အကြောင်းဖြစ်ရာအရပ်၌ အကြောင်းတရားနှင့် အတူ အညီအညွတ် စုဝေးတည်နေပြီးနောက် အကြောင်းဖြစ်ရာ အရပ်မှ အကျိုးဖြစ်ရာအရပ်သို့ မသွားခြင်း (မလာခြင်း)ကဲ့သို့, (= မူလအသံရင်းစသော အကြောင်းရှိရာအရပ်မှ ပဲ့တင်သံစသည်တို့သည် ပြောင်းရွှေ့၍လာသည် မဟုတ်သကဲ့သို့), မူလအသံရင်းစသည်လျှင် အကြောင်းရင်း မရှိသည်လည်း မဟုတ်သကဲ့သို့ = မူလအသံရင်းစသည်လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသည်သာ ဖြစ်သကဲ့သို့ - ဤ ဥပမာအတူပင် ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည်လည်း အကြောင်းကံ စသည်နှင့် အတူတကွ အညီအညွတ် ကံစသော အကြောင်းတရား ဖြစ်ရာအရပ်၌ စုဝေးတည်နေပြီးနောက် ထိုအကြောင်းတရား ဖြစ်ရာအရပ်မှ အကျိုးဖြစ်ရာ အရပ်သို့ မသွားပေ၊ မလာပေ။ ကံစသော အကြောင်းတရားနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်သည်လည်းမဟုတ် ဖြစ်သည်သာ- လျှင်တည်း။ အကြောင်းမူ ထိုကံစသော အကြောင်းတရားတို့ မဖြစ်မီ ရှေးမဆွက ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ ထင်ရှားမရှိခဲ့သောကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။ (မူလဋီ-၂-၁၁၂။)

ဆိုလိုရင်းသဘော — ဤအဖွင့် နှစ်မျိုးတို့၏ ဆိုလိုရင်း အတိုချုပ်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

၁။ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ရှေးဘဝဟူသော ကံစသော အကြောင်းတရား၏ တည်ရာအရပ်၌ အကြောင်းတရားနှင့်အတူ စုဝေးတည်နေပြီးမှ ထိုရှေးဘဝဟူသော ကံစသော အကြောင်းတရား၏ တည်ရာအရပ်မှ အခြားတစ်ပါးသော ဘဝသစ်ဟူသော ဘဝတစ်ပါး၌ ထိုဘဝသစ်သို့ ကပ်ရောက်၍ ထိုကံစသည်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကား မဟုတ်။ ကံစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရသော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားရှိရာ အရပ်သို့ မကပ်ရောက်သည် ဖြစ်၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ — ဤကား ပထမအဖွင့်၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။ (အနုဋီ-၂-၁၂၅။)

၂။ ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ရှေးဦးစွာ ကံစသော မိမိ၏ အကြောင်းတရားနှင့် အညီအညွတ် စုဝေးတည်နေပြီးနောက် ထိုအကြောင်းတရား၏ တည်ရာအရပ်မှ တစ်ပါးသော ဘဝသစ်အရပ်သို့ သွား၍ အကျိုးတရားအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သည်ကား မဟုတ်။ ဤကား ဒုတိယအဖွင့်၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။ (အနုဋီ-၂-၁၂၅။)

ထိုဖွင့်ဆိုသည့်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် အကြောင်းကံစသည်နှင့် အကြောင်းကံစသည် ဖြစ်ရာ အရပ်၌ အတူရပ်တည်ပြီး၍ ထိုနောက်မှ ခွာ၍ အကျိုး ပဋိသန္ဓေဖြစ်ရာ အရပ်သို့ မသွားပါဟု မှတ်ပါ။ အကြောင်းရှိရာသို့လည်းမသွား၊ အကျိုးရှိရာသို့လည်း မလာဟူလိုသည်။

ဧကတာ - နာနတာ နတ္ထိ

ဘဝဟောင်းက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ဖြစ်ရာ၌ ရုပ်သန္တတိအစဉ် နာမ်သန္တတိအစဉ်အားဖြင့် အတိတ်ဘဝ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုး ပစ္စုပ္ပန်ပဋိသန္ဓေကို ဖွဲ့စပ်ထားခြင်းကြောင့် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သည်လည်း မရှိ၊ တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း မရှိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

တစ်ခုသော ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် ဧကတ္တ = တစ်ခုတည်း၏အဖြစ် ရှိပါသော်လည်း အခြားတစ်ပါးသာလျှင် ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အသစ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သည်လည်း မရှိ။ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် အတိတ်အကြောင်းတရားနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားတို့သည် ဖွဲ့စပ်လျက် တည်နေခြင်းကြောင့် တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း မရှိ။ ဆီမီးကဲ့သို့တည်း။ ဆီမီးဟူသည် ဥတုဇ ဩဠမကရုပ်တို့၏ အပေါင်းအစုသာတည်း။ ဆီမီး၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်ရှုလိုက်နိုင်ပါက ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ တွေ့ရှိနိုင်၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုကြောင့် ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်တို့ ထပ်ဆင့် ဖြစ်ပွားနေကြသည့် ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက် ရှိသော ဥတုဇ ဩဠမကရုပ်အစုတို့သာတည်း။ ယင်းဥတုဇ ဩဠမကရုပ်တို့သည် ဥပါဒ် ဦး ဘင် = ဖြစ် တည်ပျက်ဟူသော ခဏဇယံ သုံးချက်စေ့က ပျက်သွားကြ၏။ တစ်ခဏသာ သက်တမ်းရှိသော တရားစုတို့တည်း။ အကြောင်း တေဇောဓာတ်၏ ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ မကုန်သေးပါက ဤနည်းအတိုင်း အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေကြ၏။ တစ်ခဏသာ သက်တမ်းရှိသော ခဏိကဖြစ်သော ဆီမီးလျှံ၏ ဥတုဇရုပ်သန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်မှုကို အစွဲပြု၍ “ထိုဆီမီးပင်”ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ လိုအပ်သော အကျိုးကိစ္စကိုလည်း (= ဆီမီးဖြင့် ပြုလုပ်ရမည့် လိုအပ်သော အကျိုးကိစ္စကိုလည်း) ပြီးစီးစေတတ်၏။ ဤအတူ ဤပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အရာ၌လည်း မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၃၁၄။)

ရရှိနိုင်သော အပြစ်

ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားကို ဖွဲ့စပ်ထားသည့်အတွက် စင်စစ် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားသည့်အတွက် တစ်ခုတည်း ဖြစ်ခဲ့သော် = (ဧကတ္ထဖြစ်ခဲ့သော်) ရှေ့အဖို့ဖြစ်သော နို့ရည်မှ နောက်အဖို့ဖြစ်သော နို့ဓမ်းသည် (= နို့ချဉ်သည်) ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဖြစ်နိုင်တန်လေရာ။ (တစ်ခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် နို့ရည် နို့ဓမ်း-၂-မျိုး မဖြစ် နိုင်ရာ ဟူလို။) စင်စစ်ဧကန်အားဖြင့် တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားသည်၏အဖြစ်သည် အကယ်၍မူလည်း ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသို့ (ဧကန္တနာနတ္ထ)ဖြစ်ခဲ့သော် နို့ဓမ်းသည် နို့ရည်နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည် မဖြစ်လေရာ။ အလုံးစုံသော အကြောင်းတရား၊ အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော အလုံးစုံသော အကျိုးတရားတို့၌ ဤဆိုအပ်ပြီး- သောနည်းကို မှတ်သားပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

ဤသို့ - ဧကန္တ ဧကတ္တာ = စင်စစ်တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်၊ ဧကန္တနာနတ္တာ = စင်စစ် တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားသည်၏အဖြစ်သည် ရှိခဲ့သော် သဗ္ဗလောက ဝေါဟာရလောပ = လောက၏ အသုံးအနှုန်းမှန်သမျှ၏ ကျေပျောက် ပျက်စီးခြင်းသည် ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုလောက၏ အသုံးအနှုန်းမှန်သမျှ ကျေပျောက် ပျက်စီးခြင်း ကိုလည်း အလိုမရှိထိုက်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဤတစ်ခုတည်းသော ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ = (ရုပ်အစဉ်၊ နာမ်အစဉ်၊ ရုပ်နာမ် သန္တာန်အစဉ်) စင်စစ် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ စင်စစ် တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မကပ်ရောက်ထိုက်၊ ဤသို့မှတ်သားပါလေ။

သဗ္ဗလောက ဝေါဟာရလောပ - ဟူသည် လောကဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းမှန်သမျှ၏ ပျောက်ပျက် ခြင်းတည်း။ ကံစသော အကြောင်းတရားနှင့် အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရသော အကျိုးဝိညာဏ် တို့၏ စင်စစ် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သည် ရှိလတ်သော် မနုဿဂတိရှိနေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒေဝဂတိသို့ ရောက်ရှိသည် မဖြစ်တော့လေရာ။ ဧကန်အားဖြင့် တစ်သီးတစ်ခြား၏ အဖြစ်သည် ရှိလတ်သော် ကံတရား ထင်ရှားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ကံနှင့်လျော်ညီသော အကျိုးတရားသည် မဖြစ်နိုင်တော့လေရာ။ (ကံပြုရာ သန္တာန်အစဉ်အတန်းက တစ်ခြား၊ အကျိုးပေးရာ သန္တာန်အစဉ်အတန်းက တစ်ခြား ဖြစ်စရာရှိသည် ဟူလို။)

အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသည် ယင်းသို့ ဧကတာ = တစ်ခုတည်း ဖြစ်လျှင်လည်းကောင်း၊ နာနတာ = တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားသည် ဖြစ်လျှင်လည်းကောင်း၊ “ငါသည် ရှေးတုန်းက ရောဟိတဿမည်သော ရသေ့ ဖြစ်ခဲ့ပြီ” စသော အသုံးအနှုန်းမျိုး မဖြစ်နိုင်တော့ ဟူလို။ အဘယ်ကြောင့်နည်း - တစ်ခုတည်းဖြစ်လျှင် “ရှေးတုန်းက+ငါ”ဟုပင် မရှိနိုင်။ အသီးအသီး ဖြစ်လျှင် ရောဟိတဿရသေ့လည်း တစ်ခြား ယခုငါလည်း တစ်ခြားပင် ဖြစ်ရကား “ရှေးတုန်းက+ငါ”ဟု မရှိနိုင်။ ထို့ကြောင့် “ရတ္တ၏ မျိုးစေ့၊ ရတ္တ၏ အကျိုးတရား” - ဤသို့စသည့် လောကဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းများကဲ့သို့သော လောက အသုံးအနှုန်းဟူသမျှသည် ပျောက်ကွယ်- စရာ ရှိတော့သည် ဟူလိုသည်။

ထို့ကြောင့် ဤဘဝဟောင်းက ကံစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့သည် ဆက်စပ်မှု ရှိသော- ကြောင့် အကြောင်းတရား၊ အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ စင်စစ် ဧကန် အမှန်သာလျှင် ဧကတ္တာ = တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ နာနတ္တာ = တစ်သီးတစ်ခြား၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မကပ်ရောက်ထိုက်ပေ။ (မူလဋီ-၂-၁၁၂။)

ဧတ္ထ စ ဧကန္တဧကတာပဋိသေဓေန “သယံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခ”န္တိ က္ကမံ ဒိဋ္ဌိံ နိဝါရေတိ။ ဧကန္တနာနတာ-
ပဋိသေဓေန “ပရံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခ”န္တိ။ ဟေတုဟေတုသမုပ္ပန္နဘာဝဝစနေန “အဓိစ္စသမုပ္ပန္န”န္တိ။
(မူလဋီ-၂-၁၁၂။)

ဤဧကတာ နာနတာတို့တွင် ဧကန်တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်းဖြင့် - “သုခကိုလည်းကောင်း၊
ဒုက္ခကိုလည်းကောင်း မိမိကိုယ်တိုင် ပြုအပ်ခဲ့ပြီ” - ဟူသော ဤသဿတဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာအယူကို တားမြစ်၏။
(အကြောင်းရုပ်နာမ်နှင့် အကျိုးရုပ်နာမ်တို့၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်အားဖြင့် ဖွဲ့စပ်၍ တည်နေကုန်သော
အကြောင်း အကျိုး ဓမ္မသဘာဝတို့၌ အကြောင်းအကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့သည် အနိစ္စတရားတို့ချည်းသာ ဖြစ်ကြသဖြင့်
တရားတစ်မျိုးတည်းသာ မဟုတ်ရကား သုခ ဒုက္ခကို တစ်ယောက်တည်း ပြုအပ်သည် မဖြစ်နိုင်။ အကြောင်း
တရားတို့လည်း ရုပ်နာမ်အစုအပုံတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အကျိုးတရားတို့လည်း
ရုပ်နာမ်အစုအပုံတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကား မဟုတ်ကြပေ။ ထိုကြောင့်
ထိုသူသည်ပင် ပြုလုပ်၏။ ထိုသူသည်ပင် ခံစား၏ဟူသော သဿတဒိဋ္ဌိကို တားမြစ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်
အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့၏ ဧကန်တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်းဖြင့် - “သုခ ဒုက္ခကို ကိုယ်တိုင်
ပြု၏”ဟူသော ဤမိစ္ဆာအယူကို တားမြစ်၏ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။) (မူလဋီ-၂-၁၁၂။ အနုဋီ-၂-၁၂၅-၁၂၆။)

အကြောင်းနှင့်အကျိုးတို့၏ ဧကန် တစ်သီးတစ်ခြား၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်းဖြင့် - “သုခကိုလည်းကောင်း၊
ဒုက္ခကိုလည်းကောင်း သူတစ်ပါးသည် ပြုအပ်ပြီ” - ဤဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာအယူကို တားမြစ်၏။ ပြုသူတစ်ယောက်၊
ခံစားသူတစ်ယောက်ဟူသော ဥစ္ဆေဒဝါဒကို ပယ်၏။

အကြောင်းတရားရှိမှု၊ အကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးတရားရှိမှုကို ဆိုခြင်းဖြင့် သုခသည်လည်း-
ကောင်း၊ ဒုက္ခသည်လည်းကောင်း အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုလိုဖြစ်၏ဟူသော အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဝါဒ၊ သဘာဝအတိုင်း
အမြဲဖြစ်နေ၏ဟု ယူသော နိယတိသဘာဝဝါဒကို တားမြစ်ပြီး ဖြစ်၏။ (မူလဋီ-၂-၁၁၂။ အနုဋီ-၂-၁၂၆။)

မေးမြန်းဖွယ်အချက်

ဤအရာ၌ မေးမြန်းဖွယ်ရှိလာ၏။ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ ဘဝဟောင်းမှ မပြောင်းခဲ့ဘဲ ဘဝသစ်၌ ထင်ရှား
ဖြစ်ခြင်း ရှိခဲ့ပါလျှင် “ဤလူ့အတ္တဘော၌ တည်ရှိကြသော ခန္ဓာတို့သည် ချုပ်ပြီး ဖြစ်ခြင်း၊ နောက်ဘဝ၌ အကျိုး
ပေးတော့မည့် ကံကလည်း ထိုနောက်ဘဝသို့ မသွားခြင်းကြောင့် - ကံကိုပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်မှ အခြားတစ်ပါးသော
ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုသူပြုအပ်သော ကံမှတစ်ပါး အခြားသူပြုအပ်သော ကံကြောင့် ထိုအကျိုးတရားသည်
ဖြစ်စရာရှိသည် မဟုတ်ပါလော = (ကံကို ပြုသူတစ်ယောက် ကံ၏အကျိုးကို ခံစားသူတစ်ယောက်၊ တစ်ယောက်စီ
ဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်ပါလော - ဟူလိုသည်။) ကံ၏အကျိုးတရားကို ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မရှိလတ်သော်
ခံစားမည့်သူ မရှိလျှင်လည်း အဘယ်သူ၏ သန္တာန်၌ ထိုအကျိုးတရားသည် ဖြစ်စရာ ရှိနိုင်တော့အံ့နည်း။ ထို့ကြောင့်
“ဧကန္တဧကတာ = စင်စစ် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်သို့၊ ဧကန္တနာနတာ = စင်စစ် တစ်သီးတစ်ခြား၏ အဖြစ်သို့
မရောက်ထိုက် - ဟူသော ဆိုအပ်ပြီးသော ဤအစီအရင်သည် မကောင်းပါ”ဟု ဤသို့ စောဒနာလာ၏။

စောဒကအဘော်ကား - ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ဘဝဟောင်းမှ ဘဝသစ်သို့ မပြောင်းခဲ့သော် ဘဝ-
ဟောင်း၌လည်း ခန္ဓာအပေါင်း၏ ချုပ်ပြီးဖြစ်ရကား၊ ဘဝသစ်၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသော အကျိုး
တရား၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံသည်လည်း ဘဝသစ်အကျိုးဖြစ်ရာသို့ မသွားခဲ့ရကား (မရောက်လာခဲ့ရကား၊)
ကံပြုသူကား တစ်ယောက်၊ ကံ၏ အကျိုးကို ခံစားသူကား တစ်ယောက်ဖြစ်၍ ကံပြုသူမှ တစ်ပါးသော သူအား
ထိုအကျိုးသည် ဖြစ်ရာသလော၊ အကြင်ကံကို ဤဘဝ၌ ဖြစ်စေအပ်၏။ ထိုကံလည်း မသွားခဲ့သောကြောင့်

ထိုဖြစ်စေအပ်သော ကံမှ အခြားတစ်ပါးသော ကံကြောင့် ဘဝသစ် အကျိုးသည် ဖြစ်ရာသလော၊ ရူပါရူပဓမ္မမတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဘဝန္တရမပေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၆။) = ရုပ်နာမ်ဓမ္မ အစုအပုံမျှသည်သာလျှင် ဖြစ်ဆဲဖြစ်လျက် ဘဝတစ်ပါးသို့ ကပ်ရောက်၏ — န သတ္တော န ဇီဝေါ = ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည်လည်းကောင်း ဇီဝအတ္တသည် လည်းကောင်း ကပ်ရောက်သည်မဟုတ်ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် ဓမ္မအစုသည်လည်း မခံစားတတ်၊ အကျိုးကို ခံစားတတ်သော သတ္တဇီဝလည်း မရှိခဲ့သော် ထိုဘဝသစ်အကျိုးကို အဘယ်သူသည် ခံစားပါမည်နည်း၊ ခံစားသူ မရှိခဲ့သော် ထိုအကျိုးတရားသည်လည်း အဘယ်သူအား ဖြစ်ပါမည်နည်း၊ ထို့ကြောင့် ဧကန္တဧကတာ၊ ဧကန္တ-နာနတာသို့ မရောက်ထိုက်ဟူသော ဤအစီအရင်သည် မကောင်းပါဟု ဆိုလိုသည်။

သန္တာနေ ယံ ဖလံ ဧတံ၊ နာညဿ န စ အညတော။

ဗီဇာနံ အဘိသင်္ခါရော၊ ဧတဿတ္ထဿ သာဓကော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅။)

ဤစိစစ်စောကြောလာရာ၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်းသည် ဤအဖြေကို ဆိုအပ်ပေ၏ — အကြင်တရား အစုအပုံဟူသော ခန္ဓာအစဉ်၌ ကံတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ခဲ့၏။ ထိုတရားအစုအပုံဟူသော တစ်ခုတည်းသော ခန္ဓာအစဉ်၌ ကံ၏ အကျိုးတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ထိုကံဖြစ်ရာ တစ်ခုတည်းသော တရား အစုအပုံဟူသော ခန္ဓာအစဉ်၌ စင်စစ် တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်၊ တစ်သီးတစ်ခြား ကွဲပြားကုန်သည်၏ အဖြစ်တို့ကို တားမြစ်အပ်ကုန်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကံပြုသူမှ တစ်ပါးသော အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုအကျိုး-တရားသည် ဖြစ်၏ဟုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်စေအပ် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့အပ်သော ကံမှ တစ်ပါးသော ကံကြောင့် တစ်နည်း အခြားသူ ပြုအပ်သော ကံကြောင့် ထိုအကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟုလည်းကောင်း ဤသို့ ဆိုထိုက်သည်ကား မဖြစ်ပေ။ မျိုးစေ့တို့ကို ပြုပြင်စီရင်ခြင်းသည် ဤဆိုအပ်ခဲ့သော စကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြီးစီးစေတတ်၏။

ဗြုမြင်ပုံ — သရက်စေ့မှ သာ၍ချိုသော အသီးရှိသော သရက်ပင် ပေါက်လာဖို့ရန် သရက်စေ့ကို စတုမဓု-ရည်ထဲ၌ စိမ်သောအားဖြင့် ဓာတ်ခိုး ဓာတ်ငွေ့များကို ထုံစေရ၏။ အချိုရည်များကို သွန်းလောင်းပေးရ၏။ နီမြန်းသော အမြွှာ အသား အဆံ ဖြစ်စေရန် ရှောက်စေ့ကို (တစ်နည်း ရှောက်ပန်းသီးမျိုးစေ့ကို) ချပ်ရည်ဖြင့် သွန်းလောင်းသောအားဖြင့် ထုံစေရ၏။ ဤသို့ ထုံစေခြင်းကို မျိုးစေ့တို့ကို ပြုပြင်ခြင်းဟု ဆိုသည်။

(မူလဋီ-၂-၁၁၂။ မဟာဋီ-၂-၃၁၅။)

အရသာမကောင်းအောင် ထုံစေခြင်းလည်း ရှိသေး၏ — သရက်ပင်၏ အနီးအပါး၌ ခါးတောက်မြစ် = (ခွေးတောက်မြစ်)ကို စိုက်လျှင် ထိုသရက်ပင်၏ အသီး၏ အရသာသည် ပျက်စီးနိုင်၏ဟု ဒုကနိပါတ် ဒဓိဝါဟန ဇာတ်တော်၌ ဆိုသည် — ခါးတောက်မြစ်ယှက်၊ စိုက်ရောဖက်သား၊ သရက်ပင်မင်း၊ သီးချိုကင်းသို့ —

(စတုဓမ္မသာရကိုးခန်းပျို့။)

မာတုလုင်္ဂံ — မာတုလုင်္ဂံကို ရှောက်ဟုပင် ဘာသာပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။ သို့သော် မဟာစည်ဆရာတော်-ဘုရားကြီးက မိမိ၏ မဟာဋီကာနိဿယတွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ချထား၏ —

ဤဋီကာစကားရပ်သည် မူလဋီကာဆရာ၏ စကားများပင် ဖြစ်သည်။ ဤစကားရပ်တို့၌ မာတုလုင်္ဂံ မည်သော အသီး၏ နီသောအမြွှာအဆံ ရှိကြောင်းကို ပြဆိုထားသောကြောင့် သီဟိုဠ်ဆရာတို့၏ အလိုအားဖြင့် မာတုလုင်္ဂံဟူသည်မှာ ရှောက်ပန်းသီး ကျွဲကောသီးပင် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ (မဟာဋီကာနိဿယ-၄-၁၁၅။)

ဤသို့လျှင် သရက်မျိုးစေ့ စသည်တို့ကို ပြုပြင်စီရင်မှုတို့ကို ပြုအပ်ပြီးကုန်သော် ထိုမျိုးစေ့၏ သန္တာန်အစဉ်၌ ရအပ်ပြီးသော ပြုပြင်မှု အကြောင်းအထောက်အပံ့ ရှိသည်ဖြစ်၍ ပြုပြင်ရာကာလမှ အခြားတစ်ပါးသော ကာလ၌

အသီးဟူသော အကျိုးထူးသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် အခြားမျိုးစေ့တို့အတွက် ဖြစ်သည်ကားမဟုတ် = သရက် မျိုးစေ့မှ တစ်ပါးသော အခြားသော မျိုးစေ့တို့၏ အသီးကား မဟုတ်။ အခြားတစ်ပါးသော မျိုးစေ့ကို ပြုပြင်ခြင်း တည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ထိုချိုသော သရက်သီးဟူသော အကျိုးသည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်း မဟုတ်။ ထိုမျိုးစေ့တို့သည်လည်းကောင်း၊ ထိုပြုပြင်စီရင်ခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း ရောက်လည်း မရောက်ကုန်။ ဤဥပမာအတူ မချွတ်မယွင်း ပြီးစီးခြင်းရှိသော ဤ ဥပမာနကို သိရှိအပ်ပေ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၅-၁၅၆။)

ဤစကားရပ်၌ —

၁။ မျိုးစေ့နှင့် ကံရှိသော သတ္တဝါသည် တူ၏။

၂။ မျိုးစေ့ကို ပြုပြင်ခြင်းနှင့် ကံသည် တူ၏။

၃။ မျိုးစေ့၏ အညောက် ပင်စည် အခက် အရွက်စသော အစဉ်အဆက်နှင့် သတ္တဝါ၏ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် စသော ခန္ဓာအစဉ်အဆက်သည် တူ၏။

၄။ ထိုအညောက် ပင်စည် စသည်အားဖြင့် ဖြစ်သော သစ်ပင်၏ ရုပ်သန္တတိအစဉ်၌ ကျရောက်ဖြစ်ပေါ်လာသော ချိုမြိန်သော အခွံအတွင်း၌ နီမြန်းသော အဆံအမြွှာ၏သော်လည်းကောင်း၊ ချိုမြိန်သော အသီး၏သော်လည်းကောင်း၊ ထိုမျိုးစေ့၏သာလျှင်လည်းကောင်း၊ ထိုမျိုးစေ့ကို ပြုပြင်ခြင်းကြောင့်သာလျှင်လည်းကောင်း ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့ ကံကို ပြုသူသာလျှင် ဖြစ်သော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ ထိုကံကြောင့်သာလျှင် လည်းကောင်း အကျိုး၏ ဖြစ်ခြင်းသည် တူ၏။ (မူလဋီ-၂-၁၁၂-၁၁၃။)

ကလေးဘဝက စိတ်မှုပညာ နှုတ်မှုပညာ လက်မှုပညာ အတတ်တို့ကို သင်ယူခဲ့၏။ ကလေးဘဝက ကျန်းမာရေးအတွက် ဆေးဝါးတို့ကို မှီဝဲသုံးစွဲခဲ့၏။ ကလေးဘဝက စိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှုပညာတို့ကို သင်ယူခြင်း၊ ဆေးဝါးတို့ကို မှီဝဲသုံးစွဲခဲ့ခြင်းတို့သည် ကြီးရင့်သော ကိုယ်သို့ လိုက်ပါ၍ကား မလာကြကုန်၊ ထိုသို့ လိုက်ပါမလာ ကြကုန်ပါဘဲလျက် ထိုစိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှုပညာတို့ကို သင်ယူခြင်း ဆေးဝါးတို့ကို မှီဝဲခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော စိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှုပညာ၏ ထက်မြက်စူးရှသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ စိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှု ပညာ အတတ်ကို တတ်ခြင်း ကျွမ်းကျင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း အနာရောဂါမရှိသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း အသက်အရွယ် ကြီးရင့်လာသော ခန္ဓာကိုယ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အတတ်ပညာများကို လေ့ကျက်ပါ များပါက ကျွမ်းကျင်လာမှုမျိုးတည်း။) ထိုအကျိုးတရားသည် အခြားသူ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကား မဟုတ်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ငယ်စဉ်က အတတ်ပညာ သင်ကြားခဲ့သည့် ငယ်စဉ်က ဆေးဝါးကို မှီဝဲခဲ့သည့် ထိုရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အကျိုးဝင်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော အသက်အရွယ်ကြီးရင့်လာသော ခန္ဓာကိုယ်၌ သာလျှင် (= အသက်အရွယ် ကြီးရင့်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌သာလျှင်) ထိုအကျိုး တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့်တည်း။

သည်မျှသာမကသေး အကြင် အကြင် လေ့ကျင့်ခဲ့သော ယှဉ်စပ်သုံးစွဲခဲ့သော စိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှုပညာကို သင်ခြင်း ဆေးဝါးမှီဝဲခြင်း အစရှိသည်နှင့် ကင်း၍ အခြားသော အကြောင်းတရားကြောင့် ထိုအကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်း မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထိုစိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှုပညာတို့ကို သင်ယူ- ခဲ့ခြင်း၊ ဆေးဝါးမှီဝဲခဲ့ခြင်း စသည်တို့ မရှိလတ်သော် ထိုစိတ်မှု နှုတ်မှု လက်မှုပညာတို့၌ ဉာဏ်၏ ထက်မြက်ခြင်း တတ်မြောက်ခြင်း ကျွမ်းကျင်ခြင်း ကျန်းမာခြင်းစသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။

ဤဥပမာအတူ ဤကံကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ဖြစ်ရာ၌လည်း ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌ အကြင် အကျိုး တရားသည် ရှိ၏။ ဤအကျိုးတရားသည် အခြားသူ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်၊ အခြားသူပြုအပ်သော

ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်ကားမဟုတ်၊ ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယှဉ်စေထိုက်၏။

သည်မျှသာမကသေး — န အညတော = အခြားသူ ပြုအပ်သော ကံကြောင့် ဖြစ်သည်မဟုတ် — ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် အကြောင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ မရှိခြင်းသည် ဖြစ်လတ်သော် အကျိုးဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသော ဝိပါကဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းကိုသာလျှင် ညွှန်ပြ၏။ (ဂတိ ဥပဓိ ကာလ ပယောဂဟူသော) အခြားသော အကြောင်းတရားကို တားမြစ်ခြင်းကို မပြုဟု မှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၂-၁၁၃။)

အကျိုးကို ခံစားတတ်သူ

ဖလဿပုပ္ဖတ္တိယာ ဧဝံ သိဒ္ဓါ ဘုဉ္ဇကသမ္မုတိ။

ဖလုပ္ပါဒေန ရုက္ခဿ၊ ယထာ ဖလတိ သမ္မုတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၆။)

“ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍ မရှိ”ဟု တရားတော်အရ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကို ပယ်ပြီးဖြစ်၏။ ထိုသို့ မရှိလျှင် ကံစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရသော ထိုအကျိုးတရားသည် အဘယ်သူ၏ အကျိုးတရား ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း၊ အဘယ်သူ၏ အပေါ်၌ ဖြစ်မည်နည်း၊ —

အဖြေ — သစ်ပင်ဟု သမ္မုတိသစ္စာနယ်၌ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်ကုန်သော ဥတုဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တရား အဆက်အဆက်တို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော သစ်သီး၏ (= သစ်သီးဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဥတုဇဩဇဋ္ဌမက ရုပ်တရားအပေါင်း၏) ဖြစ်ခြင်းကြောင့်သာလျှင် သစ်ပင်ကို အသီး သီး၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဖြစ်သောအသီး ရှိ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ နတ်လူဟု ခေါ်ဝေါ် ပညတ်အပ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ချမ်းသာ ဆင်းရဲဟူသော အသီး၏ (= ချမ်းသာ ဆင်းရဲဟူသော အကျိုးတရား၏) ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့်သာလျှင် နတ်ကို သော်လည်းကောင်း၊ လူကိုသော်လည်းကောင်း သုံးဆောင်ခံစားတတ်၏ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်း ရှိ၏ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်သောဆင်းရဲခြင်းရှိ၏ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤတစ်ခုသော ခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုးတရား ဖြစ်ခြင်းမှ အခြားသော သုံးဆောင်ခံစားတတ်သူ မည်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးတရားသည် မရှိနိုင်။ ဤသို့ မှတ်သားပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၆။)

[ခံစားတတ်သူ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု မရှိပါ။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အစဉ်သန္တာန် တစ်ခု၌ ကံစသော အကြောင်းတရားနှင့် ထိုကံ၏ အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်သာရှိ၏။ ထိုသို့ အကျိုးရုပ်နာမ် ဖြစ်လာသောအခါ “ခံစားတတ်သူ” ဟူသော နာမည်ပညတ်သည် အလိုလို ပြီးစီးတော့သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ တစ်နည်း — တစ်ခုသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်-သန္တာန်၌ ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာဖြစ်သည်ရှိသော် — ပုညကရောတိ = ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်၏။ အပုညကရောတိ = မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်၏ဟု ပြုလုပ်တတ်သူ ဝေါဟာရသည် ဖြစ်ပေါ်လာ သကဲ့သို့ ထိုအတူ ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်၏ အကျိုးတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်လတ်သော် သုခံ အနုဘဝတိ = ချမ်းသာကို ခံစား၏။ ဒုက္ခံ အနုဘဝတိ = ဆင်းရဲကို ခံစား၏ — ဟု “ခံစားတတ်သူ” — ဟူသော အမည်နာမ ပညတ်သည် အလိုလို ပြီးစီးတော့သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၁၅။)]

ထို့ကြောင့် ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကို ရှာဖွေနေခြင်းသည် အကျိုးမရှိဟူသော မှတ်သားပါလေ။

သင်္ခါရ၏ ထင်ရှား ရှိမှု မရှိမှု

သာသနာပ အယူအဆရှိသူ ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ဤသို့ ပြောဆိုလာပြန်၏ — ဤသို့ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်သည် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ မပြောင်းရွှေ့ဘဲ ကံစွမ်းအားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်းနှင့် ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၌ ပေါ်လာမည့် စောဒနာကို ဖြေရှင်း ပြီးမြောက်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိပါသော်လည်း ဤဝိပါကဝိညာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော ဤသင်္ခါရတရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိကုန်သည် ဖြစ်၍မူလည်း အကျိုး၏ အကြောင်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာသလော၊ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိကုန်မူ၍လည်း အကျိုး၏ အကြောင်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာသလော၊

သင်္ခါရတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိနေကုန်စဉ်မှာပင် အကျိုး၏အကြောင်းတို့သည် အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်နေဆဲ ခဏ၌ပင်လျှင် ထိုသင်္ခါရတို့၏ အကျိုး ဝိပါကသည် ဖြစ်ရာရောက်၏။ ထိုသို့ မဟုတ်ဘဲ သင်္ခါရတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိကုန်မှ သာလျှင် ဤသင်္ခါရတို့သည် အကျိုး၏ အကြောင်းတို့သည် အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ဆဲခဏမှ (= ကံကို အားထုတ်ဆဲ ခဏမှ) ရှေး၌ လည်းကောင်း၊ (အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း ရင့်စေခြင်း မှည့်စေခြင်း ကျက်စေခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်းမှ) နောက်၌လည်းကောင်း၊ အမြဲ အကျိုးကို ရွက်ဆောင်ထားကြကုန်သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏ — ဤသို့လျှင် အကြင် အယူမညီ ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ပြောဆိုလေရာ၏။ ထိုပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်ကို သာသနာတွင်း အယူအဆရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤဆိုလတ္တံ့သောနည်းဖြင့် ဆိတ်ဆိတ်မနေ ဖြေဆိုထိုက်ပေ၏။

ကတတ္တာ ပစ္စယာ ဧတေ၊ န စ နိစ္စံ ဖလာဝဟာ။

ပါဠိဘောဂါဒိကံ တတ္ထ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ နိဒဿနံ။ (အဘိ-ဋ-၂-၁၅၆။)

သင်္ခါရတို့သည် ပြုအပ်ကုန်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် = ပြုပြီးပါမှသာလျှင် မိမိ၏ အကျိုးတရား၏ အကြောင်းတရားတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း အကျိုး၏ အကြောင်းတို့သည် = အကျိုးအား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုတတ် ကုန်သည်ကား မဟုတ်ကုန်။

ကာမာဝစရဿ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ ဝိပါကံ စက္ခဝိညာဏံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။

(အဘိ-၁-၁၀၄။)

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သာလျှင် အကျိုးဖြစ်သော စက္ခဝိညာဏ်သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်အားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အဘိ-၁-၁၀၄။)

ဤစကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် — ထိုက်တန်သည်အားလျော်သော မိမိအကျိုးတရား၏ အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ပြီး၍ (= ထိုက်ထိုက်တန်တန် အကျိုးပေးပြီး၍) နောက်ထပ်တစ်ဖန် အကျိုးကို ဆောင်နိုင်ကုန်သည် (= နောက်ထပ် ထပ်၍ အကျိုးပေးကုန်သည်) မဖြစ်ကြကုန်။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ ဖြစ်စေအပ်ပြီး ရင့်ကျက်စေအပ်ပြီးသော အကျိုးရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း = အကျိုးပေးပြီး ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ဘဏ္ဍာကို ဝယ်ယူလျှင် ဘဏ္ဍာဖိုးကို ပြန်၍ ပေးရ၏။ ကြွေးကိုယူလျှင် အတိုးနှင့်တကွ ကြွေးကို ပြန်ဆပ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဘဏ္ဍာကို ဝယ်ခြင်းသည်ပင် “အဖိုးပေးပါမည်”ဟု အာမခံရာ ရောက်၏။ အကြွေးယူခြင်းသည်ပင် “ပြန်၍ ဆပ်ပါမည်”ဟု အာမခံရာ ရောက်၏။ ထိုသူ၏ အာမခံမှုကို ပြုရုံသာလျှင် ကြွေးဆပ်ဖို့အတွက် အကြောင်း

ဖြစ်သည်။ ထိုအာမခံခြင်း ကြိယာ၏ ထိုအခိုက်၌ ထင်ရှားရှိခြင်း မရှိခြင်းမှာ လိုရင်းမဟုတ်ပေ။

ဤဥပမာအတူပင် ပြုအပ်ကုန်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ကံဟူသော သင်္ခါရတို့သည်လည်း မိမိ၏ အကျိုးတရား၏ အကြောင်းတရားတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သည်မျှသာမကသေး — ထိုကံသည့်အားလျော်စွာ အကျိုးပေးပြီးရာအခါမှ နောက်၌လည်း အကျိုးကို ရွက်ဆောင်ထားကုန်သည် မဖြစ်ကုန်။ ဤသို့ မှတ်သားပါ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈-၁၈၉။)

ကံဟူသော သင်္ခါရတို့သည် ထိုကံတန်သော အကျိုးကို ပေးပြီးရာကာလမှ နောက်၌ ခန္ဓာအစဉ်ဝယ် ကံ အဖြစ်ဖြင့် ဆက်၍ တည်ကြတော့သည် မဟုတ်။ ကြွေးဆပ်ပြီးသောအခါ အာမခံသူသည် ဆက်လက်၍ တာဝန်ကို မဆောင်ယူရတော့သကဲ့သို့ အကျိုးပေးပြီးသည့် ကံတို့သည် ထပ်မံ၍ အကျိုးပေးဖို့ရန် တာဝန်ကို မထမ်းဆောင်ကြ ရတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် “အပရာပရိယဝေဒနီယကံသည် ကံကို ထူထောင်သည့်ဘဝမှ စ၍ ရေတွက်သော် တတိယမြောက်ဘဝမှ စ၍ နိဗ္ဗာန်မရမီအထိ အကျိုးပေးသည်”ဟု ဆိုသော်လည်း ဆိုင်ရာ အကျိုးကို မပေးရသေး လျှင်သာ နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် လိုက်သည်။ ဆိုင်ရာ အကျိုးကိုပေးပြီး ဖြစ်လျှင်ကား နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် မလိုက်နိုင်ဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် ကံတစ်ခုကို ပြုစုပျိုးထောင်နေရာ၌ ပုဗ္ဗစေတနာ၊ မုဗ္ဗစေတနာ = သန္တိဋ္ဌာပကစေတနာ၊ အပရစေတနာဟု မပြုမီ၊ ပြုဆဲ၊ ပြုပြီး အချိန်ပိုင်းတို့၌ စေတနာပေါင်း ကုဋေပေါင်း များစွာကား ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုစေတနာပေါင်းများစွာတို့ဝယ် အကျိုးပေးပြီး စေတနာတို့က နောက်ထပ် ထပ်၍ အကျိုးမပေးတော့သော်လည်း အကျိုးမပေးရသေးသော စေတနာတို့က အခါအခွင့်သင့်က သင့်ရာဘဝတွင် အကျိုးကိုကား ဖြစ်စေနိုင်သည်သာဟုလည်း မှတ်သားပါလေ။

သမင်္ဂီ (၅) ပါး = သမင်္ဂီတာ (၅) ပါး

ကံအကြောင်းတရားပိုင်းတွင် သမင်္ဂီ (၅)ပါးတို့၏ အကြောင်းကိုလည်း နားလည်ထားသင့်ပေသည်။ ကံတစ်ခုကို အပြည့်အစုံ အားထုတ်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို သမင်္ဂီဟု ခေါ်ဆို၏။ ကံတစ်ခုကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အားထုတ်ခြင်းရှိသူ (သမင်္ဂီ) ဖြစ်ဖို့ရန် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ တရားစုသည် သမင်္ဂီတာ မည်၏။ ထိုသမင်္ဂီတာသည် (၅)မျိုးရှိ၏။ —

သမင်္ဂီတိ ပဉ္စဝိဓာ သမင်္ဂီတာ အာယူဟနသမင်္ဂီတာ၊ စေတနာသမင်္ဂီတာ၊ ကမ္မသမင်္ဂီတာ၊ ဝိပါကသမင်္ဂီတာ၊ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၉။)

- ၁။ အာယူဟနသမင်္ဂီတာ၊
- ၂။ စေတနာသမင်္ဂီတာ၊
- ၃။ ကမ္မသမင်္ဂီတာ၊
- ၄။ ဝိပါကသမင်္ဂီတာ၊
- ၅။ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ — ဟူ၍ သမင်္ဂီတာ (၅)မျိုး ရှိ၏။

တတ္ထ ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနက္ခဏေ **အာယူဟနသမင်္ဂီတာ**တိ ဝုစ္စတိ၊ တထာ **စေတနာသမင်္ဂီတာ**။ ယာဝ ပန အရဟတ္တံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ သဗ္ဗေပိ သတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတံ ဝိပါကာရဟံ ကမ္မံ သန္တာယ ကမ္မသမင်္ဂီ- နောတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧသာ **ကမ္မသမင်္ဂီတာ**။ **ဝိပါကသမင်္ဂီတာ** ပန ဝိပါကက္ခဏေယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယာဝ ပန သတ္တာ အရဟတ္တံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ တေသံ တတော တတော စဝိတွာ နိရယေ တာဝ ဥပပဇ္ဇမာနာနံ အဂ္ဂိဇာလ- လောဟကုမ္ဘိအာဒိဟိ ဥပဋ္ဌာနာကာရေဟိ နိရယော၊ ဂဗ္ဘသေယျကတ္တံ အာပဇ္ဇမာနာနံ မာတုကုမ္ဘိ၊ ဒေဝေသု

ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ ကပ္ပရက္ခဝိမာနာဒီဟိ ဥပဋ္ဌာနာကာရေဟိ ဒေဝလောကောတိ ဧဝံ ဥပ္ပတ္တိနိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဣတိ နေသံ ဣမိနာ ဥပ္ပတ္တိနိမိတ္တုပဋ္ဌာနေန အပရိမုတ္တတ္တာ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ နာမ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၉-၄၂၀။)

ပုဗ္ဗဘာဂေ အာယူဟနသေသေန အာယူဟနသမင်္ဂီတာ၊ သန္နိဋ္ဌာနစေတနာသေသေန စေတနာသမင်္ဂီတာ စ ဝေဒိတဗျာ၊ သန္တတိခဏသေသေန ဝါ။ ဝိပါကာရဟန္တိ ဒုတိယဘဝါဒီသု ဝိပစ္စနပကတိတံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ (မူလဋီ-၂-၂၁၀။)

သန္တတိခဏသေသနာတိ သန္တတိဝသေသေန အာယူဟနသမင်္ဂီတာ၊ သပုဗ္ဗပစ္စာဘာဂဿ ဂဟဏသေသေန စေတနာက္ခဏသေသေန စေတနာသမင်္ဂီတာတိ ယောဇေတဗျာ။ (အနုဋီ-၂-၂၁၁။)

ဤသမင်္ဂီတာ (၅)မျိုးတို့ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များ လုပ်ငန်းခွင်ကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ သဘောပေါက်စေရန် ရည်သန်၍ ဝိပါကသမင်္ဂီတာကို နောက်ဆုံးထားလျက် အစဉ်အတိုင်း ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

၁။ အာယူဟနသမင်္ဂီတာ — ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံကို အားထုတ်ရာခဏ၌ အာယူဟနသမင်္ဂီတာ = ကံကို အားထုတ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။

၂။ စေတနာသမင်္ဂီတာ — ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံကို အားထုတ်ရာခဏ၌ စေတနာသမင်္ဂီတာ = ကုသိုလ်စေတနာ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်စေတနာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူ၍လည်း ဆိုအပ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၉။)

ကံမပြုမီ ရှေးအဖို့၌ အားထုတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် တစ်နည်း အားထုတ်ခြင်းနှင့် စပ်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်အစဉ်ကို အာယူဟနသမင်္ဂီတာဟုလည်းကောင်း၊ ကံကို ပြုဆဲခဏ၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချကြောင်း သန္နိဋ္ဌာန စေတနာ၏ အစွမ်းဖြင့် တစ်နည်း သန္နိဋ္ဌာနစေတနာနှင့် စပ်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စေတနာကို စေတနာ သမင်္ဂီတာဟုလည်းကောင်း သိရှိပါလေ။

တစ်နည်း ကံတစ်ခုကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာဝယ် ကံကိုပြုဆဲခဏ၌ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ် သွားသော စိတ်အစဉ်ကို အာယူဟနသမင်္ဂီတာဟုလည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗစေတနာ၊ အပရစေတနာတို့နှင့် တကွသော မုဉ္ဇစေတနာ၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ဆဲခဏကို စေတနာသမင်္ဂီတာဟုလည်းကောင်း မှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၂-၂၁၀။ အနုဋီ-၂-၂၁၁။)

[အချို့ကျမ်းဂန်များ၌ ဤအာယူဟနသမင်္ဂီတာနှင့် စေတနာသမင်္ဂီတာနှစ်မျိုးတို့ကို အာယူဟန သမင်္ဂီတာဟု အမည်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ဖော်ပြကြသည်။]

၃။ ကမ္မသမင်္ဂီတာ — အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မဆိုက်ရောက်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ခပ်သိမ်းဥသည့် အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့ကို ရှေး၌ ဆည်းပူးထားအပ်သော အကျိုးပေးထိုက်သော ကံကို ရည်ရွယ်၍ ကံနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ရှိသူတို့ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤကံနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်သည် ကမ္မသမင်္ဂီတာ မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၉။)

ကမ္မပစ္စယေနာတိ အနေကာနမ္ပိ ကပ္ပကောဋီနံ မတ္ထကေ အတ္တနော ဖလံ ဥပ္ပါဒေတုံ သမတ္ထေန နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယေနာတိ အတ္ထော။ ကုသလာကုသလ၌ ကမ္မံ အတ္တနော ပဝတ္တိက္ခဏေ ဖလံ န ဒေတိ။ ယဒိ ဒေယျ။ ယံ မနုဿော ဒေဝလောကူပဂံ ကုသလကမ္မံ ကရောတိ၊ တဿာနုဘာဝေန တသ္မိံ ယေဝ ခဏေ ဒေဝေါ ဘဝေယျ။ ယသ္မိံ ပန ခဏေ တံ ကတံ၊ တတော အညသ္မိံ ခဏေ အဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကေဝလံ ကဋ္ဌတ္တာယေဝ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဥပပဇ္ဇေ ဝါ အပရေ ဝါ ပရိယာယေ အဝသေသပစ္စယသမာယောဂေ သတိ ဖလံ ဥပ္ပါဒေတိ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

နိရုဒ္ဓါပိ ပုရိမသိပ္ပါဒ်ကိရိယာ ဝိယ ကာလန္တရေ ပစ္ဆိမသိပ္ပါဒ်ကိရိယာယ။ တသ္မာ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယောတိ ဝုစ္စတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၃-၃၇၄။)

အတ္တနော ပလံ ဥပ္ပာဒေတုံ သမတ္တေနာတိ ကမ္မဿ သမတ္တတာ တဿ ကမ္မပစ္စယဘာဝေါ ဝုတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (မူလဋီ-၃-၁၈၉။)

ကမ္မပစ္စည်း = ကံအကြောင်းတရားဟူသည် တစ်ကမ္ဘာမက များပြားကုန်သော ကမ္ဘာကုဋေတို့၏သော်လည်း အထက်၌ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော မိမိ၏ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း အကြောင်းတရားတည်း။ အကျိုးပေးရာ ခဏမှ = အကျိုးဖြစ်ပေါ်လာရာ ခဏမှ အသီးအသီးဖြစ်သော ကွဲပြားသော ခဏ၌ဖြစ်သော = ဖြစ်ခဲ့သော စေတနာသည် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း အကြောင်းတရားတည်း။

ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် မိမိ၏ ဖြစ်ဆဲခဏ၌ အကျိုးကိုမပေး။ အကယ်၍ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ် ကံသည် မိမိ၏ ဖြစ်ဆဲခဏ၌ပင်လျှင် အကျိုးပေးငြားအံ့၊ ယင်းသို့ အကျိုးပေးနိုင်ခဲ့သော် — လူသား တစ်ဦးသည် နတ်ပြည်သို့ ကပ်ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော အကြင်ကုသိုလ်ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံ၏ အာနုဘော် ကြောင့် ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ဆဲ ခဏ၌ပင်လျှင် နတ်သားဖြစ်လေရာ၏ နတ်သမီးဖြစ်လေရာ၏။

အလျော်အားဖြင့်ဆိုရမူ — အကြင်ခဏ၌ ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ထား၏။ ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာခဏမှ အခြားတစ်ပါးသော ခဏ၌ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိပါသော်လည်း ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော ကံသည်လည်း ပြုအပ်သော စေတနာကံနှင့်မဖက် သက်သက်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်- ကြောင့်သာလျှင် ထိုကံသည် —

- ၁။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံဖြစ်လျှင် မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံဖြစ်လျှင် ကပ်၍ဖြစ်ရာ ဒုတိယဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အပရာပရိယဝေဒနီယကံဖြစ်လျှင် ဒိဋ္ဌဓမ္မဘဝ၊ ဥပပဇ္ဇဘဝမှ အခြားသော အဆက်ဆက် ရောက်ထိုက်သော ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊

(ဂတိ ဥပဓိ ကာလ ပယောဂဟူသော) ကြွင်းသော အကြောင်းတရားတို့နှင့် ပေါင်းဆုံခြင်းသည် ထင်ရှား ရှိလတ်သော် အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေနိုင်၏။

ဥပမာ — ရှေးရှေး သင်ယူအပ်သော အတတ်သင်ယူမှုသည် နောက်နောက် အတတ်သင်ယူမှုအား အခြေခံအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာ၌ ကာလချင်း မတူဘဲ ကာလတစ်ပါး၌ ရောက်ရှိပါမှ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ကံဟူသော စေတနာသည်လည်း ပြုစုပျိုးထောင်ဆဲခဏ၌ (ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိနေဆဲ ခဏ၌) အကျိုးဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးမပြု။ နောက်နောက်ခဏသို့ ရောက်ရှိပါမှသာလျှင် အကျိုး ဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယ = အကျိုးပေးရာ ခဏမှ မတူထူးခြား ကွဲပြားသော ခဏ၌ဖြစ်သော ကမ္မပစ္စည်းဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၃-၃၇၄။)

ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာသည် မိမိဖြစ်ဆဲခဏ၌ အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေနိုင်သေးသော်လည်း အကျိုးကိုဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအင် ကမ္မသတ္တိကိုကား ရုပ်နာမ် အစဉ်တွင် မြှုပ်နှံ၍ ထားခဲ့၏။ ကမ္မဿ သမတ္တတာ တဿ ကမ္မပစ္စယဘာဝေါ — ဟူသော မူလဋီကာနှင့်အညီ ကံ၏ အကျိုးကိုဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားသည်ပင် ထိုမိမိအကျိုးတရား၏ ကံဟူသော ပစ္စည်းအကြောင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာ၏ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိမှု မရှိမှုသည်ကား ဤအရာ၌ လိုရင်းမဟုတ်ပေ။

ပြုအပ်ပြီးသော ကံ၏ ပြုအပ်ပြီး ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည့်အတွက် အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအင် စွမ်းအား၏ တည်ရှိနေမှုသည်သာ ဤအပိုင်း၌ လိုရင်းဖြစ်သည်။ ကံအကြောင်းတရားဖြစ်သည် = ကမ္မပစ္စည်းဖြစ်သည်။

ယခုအခါ၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ရှေးရှေးဘဝက ပြုအပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ တို့နှင့် အမြဲပြည့်စုံသော ကမ္မသမင်္ဂီတာ ပုဂ္ဂိုလ်သာ ဖြစ်၏။ လှည်း၌ တပ်ဆင်ထားအပ်သော နွား၏နောက်သို့ လှည်းဘီးသည် အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လူ၏ သွားလေရာရာ၌ အရိပ်သည် ကပ်ပါနေသကဲ့သို့ လည်းကောင်း ထိုပြည့်ပြည့်စုံစုံ ထူထောင်ခဲ့သော ကံသည် အစဉ်လိုက်ပါ၍ နေပေ၏။ သို့သော် အတိတ်ဘဝ အဆက်ဆက်က ထူထောင်ခဲ့သော ထိုကံတို့သည်ကား အကျိုးမပေးဘဲ မနေသာသော ဂရုကံများကား မဟုတ် ကြပေ။ ကာလ၊ ဂတိ၊ ဥပမိ၊ ပယောဂတို့နှင့် ပြည့်စုံမှု မပြည့်စုံမှုသို့လိုက်၍ အကျိုးပေးဖို့ရန် လိုက်ပါနေကြပေသည်။ (အကျယ်ကို အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၂၁-၄၃၄ တို့၌ ကြည့်ပါ။)

ထို့ကြောင့် အမြော်အမြင်ရှိသော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် အကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့် မရလေအောင် ယခုဘဝ၌ ကုသိုလ်ကံတို့ကို များစွာ အားရှိသည်ထက် အားရှိအောင် စွမ်းအားကြီးမားအောင် ပြုစုပျိုးထောင်ကြ၏။ သမထဘာဝနာတို့ကို ပွားများခြင်းဖြင့် မဟဂ္ဂုတ် ဂရုကံများကို ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းကြ၏။ ထို့ထက် သံဝေဂဉာဏ် ကြီးမားရင့်သန်တော်မူကြသော သူတော်ကောင်း သူမြတ်လောင်းတို့သည်ကား ဤဘဝ၌ပင် လည်ပတ်နေသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သံသရာစက်ရဟတ်ကြီးကို အပြီးတိုင် ရပ်စဲအောင် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကို အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းတော်မူကြ၏။ ထိုသို့ ကြိုးစားအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ကုသိုလ်ကံတို့က အခွင့်သာ၍ ဆက်ကာဆက်ကာ အကျိုးပေးနေသောကြောင့် အကုသိုလ်ကံတို့သည် အကျိုးပေးခွင့် မရတော့ဘဲ အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရလေသည်။ အကယ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်သွားပါက အဟောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံမှန်သမျှတို့သည် အမြစ်အရင်းနှင့်တကွ ကုန်ဆုံးပျက်ပြုန်းကြပြီးလျှင် အသစ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ မှန်သမျှတို့သည်လည်း နောက်ထပ် တစ်ဖန် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း အလျှင်းမရှိတော့ပေ။ တောက်လောင်နေသော ဆီမီးသည် ငြိမ်းလေဘိသကဲ့သို့ သံသရာ-ဝဋ်ဒုက္ခ မီးပုံကြီးသည် အပြီးတိုင် ငြိမ်းလေတော့သည်။

၄။ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ — သတ္တဝါတို့သည် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မဆိုက်ရောက်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ထိုထိုဘဝမှ စုတေ၍ ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ကြရကုန်လတ်သော် စုတေမတိုင်မီ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတော့မည့် ကံ၏ စွမ်းအားကြောင့်၊ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် ထင်လာမြဲ ဓမ္မတာဖြစ်၏။

- (က) ငရဲ၌ ဖြစ်ကြရကုန်လတ်သော် မီးတောက် မီးလျှံ ငရဲအိုးကြီးစသော ငရဲနိမိတ်သည် ထင်လာ၏။
- (ခ) အမိဝမ်းခေါင်း၌ ကိန်းအောင်းရသူ၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ရကုန်လတ်သော် အမိဝမ်းရေဟူသော ဂတိနိမိတ်သော်လည်း ထင်လာ၏။
- (ဂ) နတ်ပြည်တို့၌ ဖြစ်ကြရကုန်လတ်သော် ပဒေသာပင် ဘုံဗိမာန်အစရှိသော နတ်လောက နိမိတ်သော်လည်း ထင်လာ၏။

ဤသို့လျှင် ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း၏ နိမိတ်သည် စုတေခါနီး ကာလဝယ် ထင်လာ၏။ ဤသို့လျှင် ထိုသတ္တဝါတို့၏ ဤသို့သော ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း၏ အကြောင်းအာရုံ၏ ထင်လာခြင်းမှ မလွတ်နိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ = ထင်လာသော အာရုံနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ရှိသူတို့၏အဖြစ် မည်၏။

၅။ **ဝိပါကသမင်္ဂီတာ** — ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာနှင့် ပြည့်စုံသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် စုတေခါနီးလတ်သော် မရဏာသန္ဓေဇောသည် ယင်းထင်လာသော တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံကို အာရုံပြု၍ စောလေ၏။ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် ယင်းမရဏာသန္ဓေဇောကယူအပ်ခဲ့သော အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသော အကျိုးဝိပါက၏ ဖြစ်ဆဲခဏ၌ ဝိပါကသမင်္ဂီတာ = အကျိုးဝိပါကနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသူ၏အဖြစ် မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၁၉ ၄၂၀။)

နိမိတ် အပြောင်းအလဲ

ထိုသမင်္ဂီတာ (၅)မျိုးတို့တွင် ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာသည် ရွှေ့လျားတတ်၏။ ပြောင်းလဲတတ်၏။ ကြွင်းကုန်သော သမင်္ဂီတာ (၄)မျိုးတို့သည် မရွှေ့လျားတတ်ကုန်၊ မပြောင်းလဲတတ်ကုန်။

ငရဲနိမိတ်သည် ထင်လာပါသော်လည်း နတ်ပြည်လောကနိမိတ်သည် ပြောင်းလဲ၍ ထင်နိုင်၏။ နတ်ပြည်လောကနိမိတ်သည် ထင်လာပါသော်လည်း ငရဲနိမိတ်သည် ပြောင်းလဲ၍ ထင်လာနိုင်၏။ လူ့လောကနိမိတ်သည် ထင်လာပါသော်လည်း တိရစ္ဆာန်ယောနိ နိမိတ်သည် ပြောင်းလဲ၍ ထင်လာနိုင်၏။ တိရစ္ဆာန်ယောနိ နိမိတ်သည် ထင်လာပါသော်လည်း လူ့လောကနိမိတ်သည် ပြောင်းလဲ၍ ထင်လာနိုင်သည်သာတည်း။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၂၀-၄၂၁။)

ဤနိမိတ်တို့၏ ပြောင်းလဲမှုမှာ မရဏာသန္ဓေဇောအစိုက်၌ ပြောင်းလဲသည်ကားမဟုတ်၊ မရဏာသန္ဓေဇောမဆိုက်မီ သေခါနီး ပတ်ဝန်းကျင်၌ ထင်လာသော နိမိတ်တို့သည်သာလျှင် ယောနိသောမနသိကာရစသည့် အကြောင်းအားလျော်စွာ ပြောင်းလဲတတ်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ မရဏာသန္ဓေဇော စောစိုက်၌ကား အပြောင်းအလဲ မရှိနိုင်တော့ပြီ။

သောဏဂိရိ အမည်ရသော သောဏတောင်ခြေ အစေ့လတောင်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ဓမ္မကထိက အရှင်သောဏမထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဖခင်ဖြစ်သူ ဦးပဉ္စင်းကြီး၏ သန္တာန်၌ သေခါနီးကာလဝယ် ရှေးဦးစွာ ငရဲနိမိတ် ထင်ပြီးမှ သားဖြစ်သူ အရှင်သောဏမထေရ်က စေတီတော်အား ပန်းပူဇော်ပေးသည့် အာရုံနိမိတ်ကို ဦးပဉ္စင်းကြီးက ပြောင်း၍ အာရုံယူနိုင်သဖြင့် နတ်ပြည်လောကနိမိတ်များ ပြောင်းလဲ၍ ထင်လာကြောင်းကို (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၄၂၀-၄၂၁။) တို့၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။

ဤကဲ့သို့သော နိမိတ်အပြောင်းအလဲများကြောင့်လည်း အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို စူးစမ်းရှာဖွေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သည့် ဇနကကံကို အရင်မတွေ့ဘဲ ရံခါ ဥပတ္တမ္ဘကကံ = အားပေးထောက်ပံ့တတ်သောကံကို အရင်ရှေးဦးစွာ တွေ့မြင်တတ်သည်လည်း ရှိတတ်၏။ ရံခါ အတိတ်ကို လှမ်း၍ အကြောင်းတရားတို့ကို စူးစမ်းရှာဖွေရာ၌ မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံကို ကျော်လွန်၍ မရဏာသန္ဓေဇောမစောမီ အချိန်ကာလများက မနောဒွါရ၌ ထင်နေသော ထိုအတိတ်နာမ်သန္တတိအစဉ်၏ အာရုံများကို ကျော်လွန်၍ ရှုမိသောကြောင့် မရဏာသန္ဓေဇောမတိုင်မီ နိမိတ်နှင့် မရဏာသန္ဓေဇော၏ နိမိတ်တို့ မတူညီကြခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကျိုးပေးတော့မည့် ကံများသည် ရံခါ သေခါနီးကာလဝယ် အလုအယက် ဖြစ်နေတတ်၏။ နွားခြံကို ဖွင့်ထုတ်လိုက်သောအခါ နွားခြံဝ၌ နွားတို့သည် စုပြုံ၍ တိုးနေသကဲ့သို့ သေခါနီးဝန်းကျင်တွင် အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော ကံများမှာ အလုအယက် ဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုကံအမျိုးမျိုးတို့၏ စွမ်းအားကြောင့်လည်း သေခါနီး ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နိမိတ်အမျိုးမျိုး ထင်လာတတ်သည်လည်းရှိ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ ဥပတ္တမ္ဘကကံကို ဉာဏ်ဖြင့် အရင်တွေ့မြင်တတ်၍ နောက်ပိုင်းပြန်လည် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါမှ ဇနကကံကို တွေ့တတ်ပေသည်။

တစ်ဖန် မရဏာသန္ဓဇောမတိုင်မီ၌ ထင်လာသော အာရုံနိမိတ်တို့မှာ ကံတို့၏ စွမ်းအားအပေါ် အခြေစိုက်၍ အမျိုးမျိုး ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ရံခါ မရဏာသန္ဓဇော၏ အာရုံသည်ပင် မရဏာသန္ဓဇောမတိုင်မီ အချိန်ခပ်စောစောကပင် ကြိုတင်၍ ထင်နေသည်လည်း ဖြစ်တတ်၏။ ဓမ္မကဥပါသကာကြီး ကွယ်လွန်ခါနီးတွင် နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်မှ နတ်ရထား ခြောက်စီးတို့ ထင်လာသည့် နိမိတ်မျိုးပင်တည်း။ ထိုနတ်ရထားခြောက်စီးတို့တွင် ဓမ္မကဥပါသကာကြီးက တုသိတာနတ်ပြည်ကို ရွေးချယ်လိုက်သောအခါ တုသိတာနတ်ရထား တစ်စီးသာ နောက်ဆုံး မရဏာသန္ဓဇောအခိုက်၌ ထင်နေပေတော့သည်။

အတ္တနယ (၄) မျိုး = နည်း (၄) ဧက

ဤအပိုင်းတွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရှုကွက်၌ အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သော **အတ္တနယ (၄) မျိုး** အကြောင်းကို ကြိုတင်သိထားသင့်ပေသည်။ ဤဘဝစက်၌ (၁) ဧကတ္တနည်း၊ (၂) နာနတ္တနည်း၊ (၃) အဗျာပါရနည်း၊ (၄) ဧဝံဓမ္မတာနည်းဟု အတ္တနယ (၄)မျိုး ရှိ၏။

အတ္တနယဟူသည်

အဝိဇ္ဇာ အစရှိသည်တို့၏ သဘောတရားတို့သည်ပင်လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဖြင့် ဆောင်ယူအပ် သိအပ်သော သဘောတရားတို့ ဖြစ်ရကား အတ္တနယဟူသည်ပေသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် —

ဧကတ္တနည်းသည် အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ စသော သဘောတရားတို့သည် ခန္ဓာအစဉ် တစ်ခုတည်း၌ ဖြစ်ကြ သောကြောင့် တစ်ခုတည်း မဟုတ်သော်လည်း ထိုသဘောတရားတို့ကို “တစ်ခုတည်း၊ တစ်ဆက်တည်း” — ဟု သိကြောင်း ဖြစ်၏။

နာနတ္တနည်းသည် — “အဝိဇ္ဇာစသော သဘောတရားတို့ကို တစ်ခုတည်းမဟုတ်၊ တကွတပြား တခြားစီ”- ဟု သိကြောင်း ဖြစ်၏။

အဗျာပါရနည်းသည် — “အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၌ သင်္ခါရစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ”- ဟု သိကြောင်း ဖြစ်၏။

ဧဝံဓမ္မတာနည်းသည် — “ဗျာပါရမရှိသော်လည်း အဝိဇ္ဇာ၌ သင်္ခါရဖြစ်ဖို့ရန် ကျေးဇူးပြုနိုင်သော ထုံးစံ ဓမ္မတာ သတ္တိရှိ၏” — ဟု သိကြောင်း ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သူမြတ်၏ ဉာဏ်ဖြင့် သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ယင်းနည်း (၄)ပါးသည် အတ္တနယမည်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ဆောင်ယူ- ကြောင်း သိကြောင်း သဘောတရားဟူလို။ (မူလဋီ-၂-၁၃၁။)

ဧကတ္တနည်း

တတ္ထ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္တိ ဧဝံ ဗီဇဿ အင်္ဂီရာဒိဘာဝေန ရုက္ခဘာဝပုတ္တိ ဝိယ သန္တာနာနုပစ္ဆေဒေါ **ဧကတ္တနယော** နာမ၊ ယံ သမ္မာ ပဿန္တော ဟေတုဖလသမ္ပန္နေန ပဝတ္တမာနဿ သန္တာနဿ အနုပစ္ဆေဒါဝဗောဓတော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ပဇဟတိ၊ မိစ္ဆာ ပဿန္တော ဟေတုဖလသမ္ပန္နေန ပဝတ္တမာနဿ သန္တာနာနုပစ္ဆေဒဿ ဧကတ္တဂ္ဂဟဏတော သဿတဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။)

မျိုးစေ့မှ အညွှောက် ဖြစ်လာ၏ = အညွန့် ဖြစ်လာ၏။ ထိုအညွှောက် အညွန့်မှ အရွက် ဖြစ်လာ၏။ ထိုမျိုးစေ့မှပင် ရိုးတံ၊ ပင်စည်ပင်လုံး၊ အကိုင်း၊ အခက်၊ ရွက်နု၊ ရွက်ကြမ်း စသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေရကား မျိုးစေ့သည် တဖြည်းဖြည်း သစ်ပင်အဖြစ်သို့ ရောက်၏၊ သစ်ပင် အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဆိုရ၏။ ထိုကြောင့် ထိုမျိုးစေ့နှင့် သစ်ပင်သည် ရှေးနှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ဥတုဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့၏ ရုပ်သန္တတိအစဉ်အတန်း တစ်တန်းတည်း ဖြစ်ရကား သန္တာန = အစဉ်အတန်းကား မပြတ်ချေ။ အုန်းဆံကြိုး အမျှင်များကို ရှေးနှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ကျစ်ယူလိုက်သော် ရရှိလာ- သော အုန်းဆံကြိုး တစ်ချောင်းကဲ့သို့ သန္တာန = အစဉ်အတန်းကား မပြတ်ချေ။ အစဉ်အတန်း မပြတ်လျှင် —

“တစ်ခုတည်းပင် ဖြစ်၏”ဟု ယူရသကဲ့သို့ “အုန်းဆံကြိုး တစ်ချောင်းသာ”ဟု ယူရသကဲ့သို့ ထို့အတူ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ရာ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ရာ၌ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် ရုပ်နာမ် သန္တတိအစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း တစ်သန္တာန်တည်း ဖြစ်၍ အဆက်မပြတ်ရကား “တစ်ခုတည်း ဖြစ်သည်”ဟု သိအပ်သော နည်းသည် ဧကတ္တနည်း မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၀။)

ဝေမိဓာပိ အဝိဇ္ဇာဒီနံ သန္တာနာနုပစ္ဆေဒေါ ဧကတ္တန္တိ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ-၂-၁၃၁။)

ပုရိမပစ္စိမာနံ ဓမ္မာနံ နိရောဓုပ္ပာဒနိရန္တရတာယ နာမကာယဿ၊ သမ္ပန္နဝုတ္တိတာယ ရူပကာယဿ၊ ဥဘယဿ စ အညမညသန္တိသိတတာယ ဒုဝိညေယျနာနတော ဧကိဘူတဿ ဝိယ ယနဘာဝပ္ပဗန္ဓော ဟေတု-ဖလဘာဝေန သမ္ပန္နော သမ္မာ တာနောတိ သန္တာနော၊ တဿ အနုပစ္ဆေဒေါ တတ္ထာပဝတ္တိ ဧကတ္တန္တိ အာဟ “သန္တာနာနုပစ္ဆေဒေါ ဧကတ္တ”န္တိ။ (အနုဋီ-၂-၁၄၀။)

၁။ ရှေးနာမ်တရားတို့၏ ချုပ်မှုနှင့် နောက်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု ဤချုပ်မှု ဖြစ်မှု နှစ်မျိုးတို့၏ အကြားမရှိသည့် အတွက် အခြားမရှိသည့်အတွက် နာမကာယ = နာမ်တရား အပေါင်း၏လည်းကောင်း၊

၂။ ရုပ်တရားတို့သည် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီးနောက် မချုပ်မီ နောက်ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု အသစ်ထပ်၍ ဖြစ်၏။ ကမ္မဇရုပ်တို့သည် စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၏ ဥပါဒိကာလတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ဌိကာလတိုင်း၌ လည်းကောင်း၊ ဘင်ကာလတိုင်း၌လည်းကောင်း ဘဝတစ်လျှောက် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေကြ၏။ စိတ္တဇရုပ် တို့လည်း စိတ်၏ ဥပါဒိကာလတိုင်းလိုလို၌ အမြဲ ဖြစ်နေကြ၏။ ဥတုဇရုပ်တို့သည်လည်း ရုပ်၏ဌိကာလသို့ ရောက်တိုင်း အမြဲ ဖြစ်နေကြ၏။ ကမ္မဇဩဇာ စိတ္တဇဩဇာ ဥတုဇဩဇာ ရှေးရှေးသော အာဟာရဇဩဇာ တို့သည်လည်း ကဗဠိကာရအာဟာရဇဩဇာ၏ အထောက်အပံ့ကိုရခဲ့သော် ရုပ်၏ ဌိကာလသို့ ရောက်တိုင်း ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်သွားကြသော ရုပ်တို့သည် စိတ္တက္ခဏ (၁၇)ချက် သက်တမ်းရှည်ကြာသဖြင့် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီးနောက် မချုပ်မီ နောက်ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုသည် ထပ်၍ ဖြစ်နေ၏။ တစ်နည်းဆိုသော် ရုပ်ကလာပ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်ပြီးနောက် မချုပ်မီ နောက်ထပ် ရုပ်ကလာပ်ပေါင်းများစွာ အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေ၏။ ရှေးရှေးရုပ်တရားတို့၏ မချုပ်ဆုံးမီ နောက်နောက် ရုပ်တရားတို့၏ အထပ်ထပ် ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ်ဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသည့်အတွက် ရူပကာယ = ရုပ်တရားအပေါင်း၏လည်းကောင်း၊

၃။ “ကိုင်းကျွန်းမှီ၊ ကျွန်းကိုင်းမှီ” ဟူ၏သို့ ရုပ်နာမ်နှစ်မျိုးလုံး၏လည်း အချင်းချင်း မှီနေရသည့်အတွက် ရုပ်နာမ်နှစ်မျိုးတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှုကို သိနိုင်ခဲ့သည့်အတွက် ရုပ်နာမ်နှစ်မျိုးလုံး၏လည်းကောင်း၊ နာနတ္ထ သဘောကို သိနိုင်ခဲ့ပေသည်။

နာနတ္ထသဘောဟူသည်ကား - “နာမ်တရားတို့သည်လည်း နာမ်ကလာပ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ (၁၁)လုံး၊ (၈)လုံး၊ (၁၂)လုံး၊ (၃၄)လုံး၊ စသည်ဖြင့် အုပ်စုအလိုက် နာမ်ကလာပ်အလိုက် ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းနာမ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ရှိသော နာမ်တရားတို့၌ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝ လက္ခဏာ အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်စီ ရှိ၏။ မတူကွဲပြားမှုရှိ၏။ ယင်းစိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ရှိသော နာမ်တရား အသီးအသီး၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးဟူသော မတူကွဲပြားမှု ထူးခြားမှုသည် နာနတ္ထတည်း။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌လည်း (၈)မျိုး (၉)မျိုး (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်တရားတို့သည် ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြ၏ ပြိုင်တူ ပျက်ကြ၏။ ယင်းရုပ်တရားတို့၌ ရုပ်တရားတိုင်း ရုပ်တရားတိုင်းဝယ် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ

ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်စီ ရှိ၏။ ယင်းကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာတို့၏ မတူ ကွဲပြားမှု ထူးခြားမှုသည် နာနတ္တတည်း” —

ယင်းနာနတ္တသဘောကား ဒုဗ္ဗိညေယျ = ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက်သိနိုင်ခဲ့၏။ ယင်းသို့ စိတ္တက္ခဏာတစ်ခု၏ အတွင်း ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ရှိသော ရုပ်-နာမ် ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ ကွဲပြားမှု မတူထူးခြားမှု နာနတ္တသဘောကို သိနိုင်ခဲ့သည့်အတွက် ရုပ်ယန နာမ်ယန မပြုဘဲ တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲဟူသော ယနအဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်နေသော၊ အကြောင်းနှင့် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်နေသော အစဉ်အတန်းသည် သမ္မာတာနောတိ သန္တာနောဟူသော ဝစနတ္တနှင့် အညီ ကောင်းစွာ ကျယ်ပြန့်လာသောသဘော ဖြစ်သောကြောင့် သန္တာန = သန္တာန်အစဉ် မည်၏။ ထိုသန္တာန်အစဉ်၏ မပြတ်ခြင်း မပြတ်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် ဧကတ္တမည်၏။ (အနုဋီ-၂-၁၄၀။)

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။ — ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား ကြောင့် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ အကြောင်း အကျိုးအားဖြင့် ရုပ်နာမ်သန္တာတိ အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း တစ်သန္တာန်တည်း ဖြစ်၍ အဆက်မပြတ်ရကား အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ကို — “တစ်ခုတည်း ဖြစ်သည်” — ဟု သိအပ်သော နည်းသည် ဧကတ္တနည်း မည်၏။ (အနုဋီ-၂-၁၄၀။)

အစဉ်သန္တာန် မပြတ်စဲခြင်းကြောင့် မျိုးစေ့သည် သစ်ပင်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၏။ သစ်ပင်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၏။ တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် အစဉ်သန္တာန်၏ မပြတ်စဲခြင်းသည် တစ်ခုတည်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရားပင်တည်း။ အလားတူပင် ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်၌လည်း အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ အစရှိသော အကြောင်း အကျိုးတရားတို့၏ အစဉ်သန္တာန်၏ မပြတ်စဲခြင်းသည် ဧကတ္တ = တစ်ခုတည်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရားပင်တည်း။ ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြပေသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၃၁။)

ထပ်မံ ရှင်းလင်းတင်ပြချက်များ

ဤမျှဖြင့် သဘောမပေါက်နိုင်သေးသူ နားမရှင်းသူ မရှုတတ်သေးသူ သူတော်ကောင်းတို့အတွက် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

- ၁။ အတိတ်အကြောင်းတရားများကို ထူထောင်ခဲ့သည့် အတိတ်ရုပ်နာမ် (ထိုအတိတ်၏ အတိတ်ရုပ်နာမ်။)
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်ပဋိသန္ဓေမှ စ၍ ယခုလက်ရှိ ဝိပဿနာရှုခိုက်၊ သို့မဟုတ် ကြောင်း-ကျိုးဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခိုက် အချိန်ကာလအထိ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်။ (အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်တရား တည်း။)
- ၃။ ဤဘဝတွင် သံသရာခရီးကို အဆုံးသတ်မည့် သူတော်ကောင်းအဖို့ ယခု ကြောင်း-ကျိုးဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေဆဲ အချိန်မှစ၍ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိတိုင်အောင်သော ရုပ်နာမ် (အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် တရားတည်း။)
- ၄။ နောင်အနာဂတ်ဘဝကို ပြီးဆုံးသွားအောင် အားမထုတ်နိုင်သေးသဖြင့် နောင်အနာဂတ်ဘဝသစ်သည် ထင်ရှားရှိခဲ့သော် ထိုအနာဂတ်ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော ရုပ်နာမ်၊ နောင်အနာဂတ်ဘဝများ ထပ်၍ ရှိနေသေးလျှင် ထိုအနာဂတ်ဘဝများ ဆုံးသည်တိုင်အောင် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော ရုပ်နာမ် —

တစ်နည်းဆိုရသော် —

အတိတ်ဘဝ အဆက်ဆက်၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အတိတ်ရုပ်နာမ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ္တံ့သော ရုပ်နာမ်၊ နောင်အနာဂတ်၌ အနာဂတ်ဘဝအဆက်ဆက် ဆုံးသည်တိုင်အောင် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော အနာဂတ် ရုပ်နာမ် —

ဤအတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၏ အတွင်း၌ တည်ရှိပြီး တည်ရှိဆဲ တည်ရှိလတ္တံ့ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်များကို ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်အတန်းအားဖြင့် အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်းအဖြစ်ဖြင့် ယောဂါ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်ဖြင့်တွေ့မြင်ရမည် ဖြစ်သည်။

ဤထက်အနည်းငယ် အသိဉာဏ်သန့်ရှင်းသွားအောင် ထပ်၍ဆိုရသော် — အတိတ်က ဤလူ့ဘဝသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သည့် ကောင်းမှုကုသိုလ်တို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့စဉ်က မနောအကြည်နှင့် လက်ရှိမနော-အကြည်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်စိုက်၍ ရှုလိုက်လျှင် ကြည့်လိုက်လျှင် သန္တတိအစဉ်အတန်းအားဖြင့် တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်းလာနေသည်ကို တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်းဖြစ်နေသည်ကို သဘောပေါက် အောင် ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ရှုပါ။ အတိတ်ဘဝက ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုနေသော ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်၌ အကျိုးဝင်သော ဘဝင်မနောအကြည်သည် မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သေချာစွာ ရှုကြည့်ပါ။ အကယ်၍ မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည်သာ မှန်လျှင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဟုတ်မှန်ကြောင်းကို လွယ်လွယ်ကူကူပင် သဘောပေါက် နားလည်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ အတိတ် ဘဝင်မနောအကြည်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝင်မနောအကြည်တို့မှာ သန္တတိအစဉ်အားဖြင့် အစဉ်အတန်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း ဖြစ်နေသောကြောင့်တည်း။ ဘဝင်ဟူသည် ဘဝတစ်လျှောက်၌ အများဆုံး ဖြစ်တတ်သောစိတ် ဖြစ်သဖြင့် ဘဝင်ကို ပဓာနထား၍ နားလည်လွယ်အောင် ပြောနေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဘဝင်မှ ကြွင်းကျန်သော နာမ်သန္တတိ အစဉ်သည်လည်း ဘဝင်တို့၏ အကြားအကြားတွင် ထိုက်သလိုဖြစ်နေသဖြင့် ဘဝင်နှင့် ဝီထိစိတ်တို့သည် နာမ်သန္တတိအစဉ်အားဖြင့် အစဉ်အတန်းတစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်ကြသည်။ ဘဝင်နှင့် ဝီထိစိတ် တို့မှာ ဘဝင်ဖြစ်ခိုက်၌ ဝီထိစိတ်မဖြစ်ဘဲ ဝီထိစိတ်ဖြစ်ခိုက်၌လည်း ဘဝင်မဖြစ်ဘဲ တစ်စဉ်တည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်တန်းတည်းဖြစ်နေသော သန္တတိအစဉ်အတန်း တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ရုပ်သန္တတိ အစဉ်အတန်း-သည်လည်း အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း အဖြစ်ဖြင့်သာ လာနေ၏ ဖြစ်နေ၏။ သန္တတိအစဉ်အတန်းအားဖြင့် တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သော်လည်း နိစ္စအနေအထား သုခအနေအထား အတ္တအနေအထားအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် သန္တတိအစဉ်အတန်းကား မဟုတ်ပေ။ အနိစ္စအနေအထား ဒုက္ခအနေအထား အနတ္တအနေအထားအားဖြင့်သာ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် သန္တတိအစဉ်အတန်း ဖြစ်ပေသည်။

အတိတ်၏ အရှိန်အဝါဟပ်မှု

ဤသို့ အတိတ် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်ကို ယခုကဲ့သို့ လှမ်း၍ ဉာဏ်ဖြင့် ရှုလိုက်သောအခါ အချို့အချို့သော ယောဂီသူတော်ကောင်းတို့ကား အတိတ်က စိတ်နေစိတ်ထားများသည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ စိတ်နေစိတ်ထား များနှင့် များစွာ တူညီမှုရှိကြောင်းကို ဝန်ခံကြ၏။ ဝါသနာဓာတ်ငွေ့များ ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်ဝယ် ကပ်ပါနေခြင်း အရှိန်ဟပ်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သမထဘာဝနာ ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ကို ပွားများအားထုတ်နေခြင်းသည်ကား မကောင်းသော ဓာတ်ငွေ့များ၏ နေရာ၌ ကောင်းသော ဓာတ်ငွေ့များကို နေရာယူစေခြင်း ကောင်းသော ဓာတ်ငွေ့ များကို အဆက်မပြတ် ဆက်တိုက်ဖြစ်အောင်၊ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ကောင်းသော ဓာတ်ငွေ့များ ကိန်းဝပ်

တည်နေအောင် ကြိုးစားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ မကောင်းသော ဓာတ်ငွေ့များကို အမြစ်ပြတ် ချေဖျက်နိုင်သောအခါ၊ ကောင်းသော ဓာတ်ငွေ့ချည်းသက်သက် ရာနှုန်းပြည့် ဖြစ်နေသောအခါ၊ ကိန်းဝပ်တည်နေသောအခါ မိမိ၏ ဘာဝနာလုပ်ငန်းသည်လည်း အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိသွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။

၃ - ၄ ယောက်

တစ်ခါတစ်ရံ အချို့သော ယောဂီသူတော်ကောင်းတို့၏ အသိဉာဏ်၌ အတိတ်ဘဝတွင် ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုလုပ်နေသည့် အာရုံဝယ် ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုလုပ်နေသူ (၃ - ၄)ယောက် ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုအခါ ထိုထိုပုဂ္ဂိုလ် အသီးအသီး၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စတင်၍ တစ်ယောက်ပြီး တစ်ယောက် သိမ်းဆည်း ရှုပွားပါ။ ရုပ်နာမ်တို့ကို ခြုံငုံ၍ ဆက်လက် သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် အသီးအသီး၏ ဘဝင်မနောအကြည်-ဓာတ် အသီးအသီးကို တစ်ဖန် ဦးစားပေး၍ တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက် သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ မိမိ၏ ဘဝင်မနော အကြည်ဓာတ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လွယ်လွယ်ကူကူပင် သဘောပေါက်နေတတ် ၏။ အကြောင်းကား လက်ရှိ မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်နှင့် အတိတ်ဘဝ၏ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်တို့မှာ နာမ်သန္တတိ အစဉ်အတန်းအနေအားဖြင့် တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း ဖြစ်နေ-သည်ကို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင် သောအခါ ထိုအတိတ်က ဘဝင်မနောအကြည်မှာ မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည်ပင် ဖြစ်ကြောင်းကို လွယ်လွယ် ကူကူပင် သိမြင်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အတိတ်က ဘဝင်မနောအကြည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် စိုက်၍ ရှုလိုက်သောအခါ ထိုမိမိရှုနေသော ဘဝင်မနောအကြည်သည် မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည် မဟုတ်လျှင်လည်း မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည် မဟုတ်ဟု လွယ်လွယ်ကူကူပင် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်က သိရှိနိုင်ပေသည်။ အကြောင်းမူ နာမ်သန္တတိ အစဉ်အတန်းချင်း မဆက်စပ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အတိတ်က ရုပ်နာမ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ် မဟုတ်ခဲ့လျှင် ထိုအတိတ်က သူတစ်ပါး၏ ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်နှင့် ယခုလက်ရှိ မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တို့သည် သန္တတိအစဉ်အတန်း အားဖြင့် တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း မလာဘဲ သန္တတိ အစဉ်အတန်းချင်း ဆက်စပ်မှုမရှိ ဖြစ်နေသည်ကို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

အတိတ်က ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် အဝင်အပါဖြစ်သော ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်နှင့် ယခု ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တို့ကား တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်းအနေအားဖြင့် ရှေးနှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေပေသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်နေမှုကို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်က သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ပါလျှင်ကား ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်အတန်း အနေအားဖြင့် အဆက်မပြတ် တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်းအနေဖြင့် ရှေးနှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်မှုကို သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေသောကြောင့် ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဧကတ္တနည်းကို သိသည် မည်ပေသည်။ ယခု ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်နှင့် အနာဂတ် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တို့၏ သန္တတိအစဉ်အတန်းချင်း တစ်စဉ်တည်း တစ်တန်းတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း ဆက်စပ်၍ အထပ်ထပ်ဖြစ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ရာ၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့် သဿတဒိဋ္ဌိ

ဤသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်အမြင်သည် အတိတ်အကြောင်းတရားနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားနှင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားစသည့် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်လျက် အထပ်ထပ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်သန္တာတိအစဉ်အတန်း၏ မပြတ်စဲမှုကို ထိုးထွင်းသိမြင်နေသော အသိဖြစ်ရကား “ဘဝဟူသည် ပုဏ္ဏားနှင့် ခေါင်းအကြားမှာသာ ရှိ၏။ သေလျှင် ပြတ်၏။ ခေါင်းဟိုဘက် ဘာမျှ မရှိ” — ဟု စွဲယူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒဆိုး ချဉ်ဖတ်အိုးကြီးကို ပယ်စွန့်နိုင်ပေသည်။ ထိုသို့သော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု သဘောတရားကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ထိုးထွင်း မသိမမြင်ဘဲ အမှားမှား အယွင်းယွင်း မြင်ခဲ့သော် “အတ္တသည် သေလျှင် မပြတ်၊ မြဲ၏”ဟု စွဲယူတတ်သော သဿတဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော အယူဝါဒဆိုးကြီးလည်း ဖြစ်လာနိုင်ပြန်၏။ အမှားမှား အယွင်းယွင်း မြင်မှုဟူသည် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်လျက် အထပ်ထပ် မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၏ မပြတ်စဲမှုကို အနိစ္စအနေအထား ဒုက္ခအနေအထား အနတ္တအနေအထားအားဖြင့် မမြင်ဘဲ နိစ္စအနေအထား အတ္တအနေအထားအားဖြင့် စွဲယူခြင်းတည်း။ အကြောင်း ရုပ်နာမ်နှင့် အကျိုး ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မမြင်နိုင်သဖြင့် နိစ္စအနေအထားဖြင့် အတ္တအနေအထားဖြင့် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို တစ်ခုတည်းဟု စွဲယူမှုတည်း။ ယင်းသို့ စွဲယူမှုကား သဿတဒိဋ္ဌိပင် ဖြစ်သည်။

တဒေဝိဒံ ဝိညာဏံ သန္တာဝတိ သံသရတိ အနုညံ။ (မ-၁-၃၂၃။)

ထိုတစ်ခုတည်းသော ဤဝိညာဏ်သည်ပင်လျှင် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ပြေးသွား၏။ တပြောင်းပြန်ပြန် ကျင်လည်၏။ (= တစ်ခုသော ဘဝ၌လည်း ထပ်ခါထပ်ခါ ကျင်လည်၏။) အခြားသော ဝိညာဏ်သည် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ပြေးသွားသည် မဟုတ်၊ တပြောင်းပြန်ပြန် ကျင်လည်သည် မဟုတ်၊ (= တစ်ခုသော ဘဝ၌ ထပ်ခါထပ်ခါ ကျင်လည်သည် မဟုတ်၊) (မ-၁-၃၂၃။)

ဤသို့သော သဿတဒိဋ္ဌိမျိုးသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။

အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ပရမတ္ထ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့် ကွဲပြားခြင်း သီးခြား ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိပါသော်လည်း အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ထိုအကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ဆက်စပ်သည်၏ အဖြစ်သည်သာလျှင် ဤဧကတ္တနည်းကို ပြဆိုရာ၌ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၏ မပြတ်စဲခြင်း မည်ပေသည်။ အကြင် အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့၏ ဆက်စပ်သည်၏ အဖြစ်၏သာလျှင် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၏ မပြတ်စဲခြင်းမည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် — အကြင် ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်၌ ကံသည် ဖြစ်ပြီး ဖြစ်၏။ ပြီးစီးပြီး ပြုစုပျိုးထောင်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုကံဖြစ်ပြီးရာ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ သာလျှင် အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကြောင့် ပြုအပ်ပြီးသောကံ၏ ပျက်စီးခြင်းသည် လည်းကောင်း မပြုအပ်သေးသော ကံ၏ အသစ် ရှေးရှု ဆိုက်ရောက်လာခြင်းသည်လည်းကောင်း မရှိနိုင်ဟု မှတ်ပါ။ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကွဲပြားခြင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် မစူးစမ်းမှု၍ အကြောင်းနှင့် အကျိုးကိုလည်း မကွဲမပြား တစ်သားတည်း တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း ဖြစ်သည်ကို ပြု၍ အကြောင်းအကျိုး နှစ်မျိုးတို့၏ တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော မကွဲပြားခြင်းကို စွဲယူခြင်းကြောင့် — “ထိုတစ်ခုတည်းသော ဝိညာဏ်သည် ပင်လျှင် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ပြေးသွား၏။ တပြောင်းပြန်ပြန် ကျင်လည်၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် သဿတဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒကို စွဲယူမိတတ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၄၇။)

နာနတ္တနည်း

အဝိဇ္ဇာဒီနံ ပန ယထာသကလက္ခဏာဝတ္ထာနံ နာနတ္တနယော နာမ။ ယံ သမ္မာ ပဿန္တော နဝနဝါနံ ဥပ္ပါဒဒဿနတော သဿတဒိဋ္ဌိံ ပဇဟတိ။ မိစ္ဆာ ပဿန္တော ဧကသန္တာနပတိတဿ ဘိန္နသန္တာနဿေဝ နာနတ္တဂဟဏတော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဥပါဒိယတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။)

ဘိန္နသန္တာနဿေဝါတိ သမ္ပန္နရဟိတဿ နာနတ္တဿ ဂဟဏတော သတ္တန္တရော ဥစ္ဆိန္တော သတ္တန္တရော ဥပ္ပန္နောတိ ဂဏှန္တော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိမုပါဒိယတိ။ (မူလဋီ-၂-၁၃၂။)

သမ္ပန္နရဟိတဿာတိ ဟေတုဖလဘာဝေန အညမညသမ္ပန္နဘာဝရဟိတဿ။ သတ္တန္တရောတိ အညော သတ္တော။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိမုပါဒိယတိတိ ယထာနုရူပကာရဏတော ဖလပ္ပဝတ္တိံ အသမနုပဿန္တော နာနာသန္တာနေ ဝိယ အသမ္ပန္နနာနတ္တဒဿနတော ဟေတုဘာဝရဟိတာနံ နိပ္ပယောဇနာနံ ပုရိမုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနံ နိရောဓေ ဟေတုနိယမာဘာဝတော ဧကန္တေန ဥပ္ပတ္တိံ န ယုတ္တာ၊ တထာ သန္တာနေန ဥပ္ပတ္တိံ၊ သဒိသဘာဝေန ဥပ္ပတ္တိံ၊ သမာနဇာတိဒေသပရိဏာမဝယရူပဗလသဏ္ဌာနာနံ ဥပ္ပတ္တိံ န ယုတ္တာတိအာဒီနိ ဝိကပ္ပေန္တော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာတိ။ (အနုဋီ-၂-၁၄၀။)

ဧကတ္တနည်းအရ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်လျက် သန္တတိအစဉ်အတန်း တစ်ခုအနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာနေသော အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ တဏှာ ဥပါဒါန် ဘဝ ဇာတိ ဇရာမရဏစသော အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို —

၁။ သန္တတိယနဟူသော နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးလျက် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုချင်း ပြတ်၍ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခဲ့သော် လည်းကောင်း၊

၂။ သမူဟယနဟု ခေါ်ဆိုသော ရုပ်ကလာပ်ဟူသော ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ၊ နာမ်ကလာပ်ဟူသော စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ရှိသော နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ္ထ ဓမ္မသဘာဝလက္ခဏာဟူသော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးသို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ခဲ့သော်လည်းကောင်း၊

ထိုသို့ အဝိဇ္ဇာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ် အစရှိသော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟူသော အုပ်စုအလိုက်သာ ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ပိုင်းခြားမှတ်သားလျက် သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သော်လည်းကောင်း အသစ် အသစ်သော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်မှုကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေသောကြောင့် နာနတ္တနည်းကို သိသည် မည်၏။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုသို့ သိရှိနိုင်အောင် ယင်းပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးကို လက္ခဏ-ရသ- ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ချေနိုင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား နှစ်ဘက်လုံး၌ ကြိတ်ချေနိုင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ယင်းနာနတ္တနည်းကို ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခဲ့သော် အသစ်အသစ်သော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်လျက် ဖြစ်ပေါ်နေမှုကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေခြင်းကြောင့် — “အတ္တသည် မြဲ၏ —”ဟု စွဲယူတတ်သော သဿတဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒဆိုးကြီးကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဖြစ်တတ်ပုံ

မှန်ကန်စွာမမြင်ဘဲ အမှားမှားအယွင်းအယွင်း မြင်ခဲ့သော် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ် တစ်ခု၏အတွင်း၌ ကျရောက်လျက်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားအစုကို သန္တာန်ကွဲပြားသကဲ့သို့ အသီးအသီး တစ်ခြားစီ တစ်ခြားစီ စွဲယူမိခြင်းကြောင့် “ဒီဘဝ ဒီကိုယ်စံ၊ ဟိုဘဝ ဟိုကိုယ်ခံလိမ့်မည်”ဟူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိမျိုးကို စွဲယူမိတတ်၏။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၂၀။)

အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်း အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် အချင်းချင်း ဆက်စပ်ခြင်းမှ ကင်းသော (ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ် တစ်ခုတည်းကို တစ်ခုတည်းဟု မယူနိုင်ဘဲ) ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ် တစ်ခုစီဟု အသီးအသီး၏ အဖြစ်ကို စွဲယူခြင်းကြောင့် “ဖြစ်သောသတ္တဝါမှ တစ်ပါးသော သတ္တဝါသည် သေသောအားဖြင့် ပြတ်၏။ သေသော သတ္တဝါမှ တစ်ပါးသော သတ္တဝါသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။” ဤသို့ ယူဆလျက် သေလျှင် ပြတ်၏ ဟူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို စွဲမြဲစွာ ယူတတ်၏။ (မူလဋီ-၂-၁၃၂။)

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်သည် ဘဝခြားသော်လည်း တစ်စဉ်တစ်တန်းတည်းသာ ဖြစ်၏။ သုမေဓာရှင်ရသေ့ဘဝမှ စ၍ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဘဝသို့တိုင်အောင် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကား တစ်စဉ်တစ်တန်းတည်းသာ ဖြစ်၏။ သို့ပါလျက် “တစ်သန္တာန်တည်း”ဟု မယူဆနိုင်ဘဲ၊ ယခုဘဝ၌ သေသော သတ္တဝါက တစ်ယောက်၊ နောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါက တစ်ယောက်ဟု ကွဲပြားသော သန္တာန်ရှိသကဲ့သို့ ယူဆသောကြောင့် “သတ္တဝါသည် သေလျှင် ပြတ်၏”ဟု ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို စွဲမြဲစွာ ယူမိလေတော့သည်။

အကျိုးတရားနှင့် လျော်ညီသော အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား၏ ဖြစ်မှုကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာ ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်လျက် မသိမမြင်ခဲ့သော် (ဆရာအပြောနှင့်သာ လွမ်းလျက် သူများပါးစပ် တွင်သာ လမ်းဆုံးနေခဲ့သော်) သတ္တဝါ အသီးအသီး၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အသီးအသီး၌ သန္တာန်တစ်ခုနှင့် သန္တာန် တစ်ခုသည် အကြောင်း အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်မှုမရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ် တစ်ခု၏ အတွင်း၌ အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့၏ ဆက်စပ်မှုသဘောကို မမြင်ခြင်းကြောင့် သန္တာန်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတို့ကို သန္တာန်ကွဲပြားသကဲ့သို့ တွေ့မြင်နေသောကြောင့် အကျိုးတရားတို့ ကိုလည်း အကြောင်းတရားမှ ကင်းကုန်၏ဟု မြင်နေတတ်၏။ အကြောင်းတရားတို့၌လည်း အကျိုးတရားမရှိဟု မြင်နေတတ်၏။ ထိုသို့ အကြောင်းအဖြစ်မှ ကင်းကုန်သော အကျိုးတရား ထင်ရှားမရှိကြကုန်သော (= အကြောင်း-လည်း မဟုတ်ကုန် အကျိုးလည်း မဟုတ်ကုန်သော) ရှေးဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏ ချုပ်ခြင်း၌ အကြောင်းတရား အဖြစ် မြဲသော သတ်မှတ်ချက်မရှိသောကြောင့် စင်စစ်အားဖြင့် အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ခြင်း ဟူသည် မသင့်ပါဟုလည်းကောင်း၊ အလားတူပင် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်တစ်ခုအနေဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ အကြောင်း တရားနှင့် တူညီသောအားဖြင့် အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်း၊ အကြောင်းတရားနှင့် တူညီသော အမျိုးဇာတ်၊ အရပ်-ဒေသ၊ လုံးရပ်၊ အရွယ်၊ ရုပ်အဆင်း၊ ခွန်အားပုံသဏ္ဌာန်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း မသင့်ပါ - ဤသို့ စသည်တို့ကို အထွေထွေ အလီလီ ထိုထို ဤဤ ကြံစည်လျက် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို စွဲယူမိတတ်ပေသည်။ (အနုဋီ-၂-၁၄၀။)

အဗျာပါရနည်း

အဝိဇ္ဇာယ သင်္ခါရာ မယာ ဥပ္ပာဒေတဗ္ဗာ၊ သင်္ခါရာနံ ဝါ ဝိညာဏံ အမှေဟိတိ ဧဝမာဒိဗျာပါရာဘာဝေါ အဗျာပါရနယော နာမ။ ယံ သမ္မာ ပဿန္တော ကာရကဿ အဘာဝါဝဗောဓတော အတ္တဒိဋ္ဌိပဗဟတိ၊ မိစ္ဆာ ပဿန္တော ယော အသတိပိ ဗျာပါရေ အဝိဇ္ဇာဒိနံ သဘာဝနိယမသိဒ္ဓေါ ဟေတုဘာဝေါ၊ တဿ အဂ္ဂဟဏတော အင်္ဂါရိယဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။)

ဗျာပါရာဘာဝေါ အနဘိသန္ဓိတာယ အဗျာဝဋ္ဋတာ။ **သမ္မာ ပဿန္တော**တိ “နိရိဟာ နိဇ္ဈိဝါ ဓမ္မမတ္တာ”တိ ပဿန္တော။ သဘာဝေါ ဧဝ နိယမော **သဘာဝနိယမော** “သသမ္ဘာရဂ္ဂိနော ဥဒ္ဓမုခတာ၊ သသမ္ဘာရဝါယုနော တိရိယဂမန”န္တိ ဧဝမာဒိ ဝိယ။ တေန သိဒ္ဓေါ ယထာသကံ ပစ္စယုပ္ပန္နဿ **ဟေတုဘာဝေါ**။ “ကဿစိ ကတ္တုနော အဘာဝါ န ကာစိ ကိရိယာ ဖလပဗန္ဓိနီ”တိ **အကိရိယဒိဋ္ဌိံ ဥပါဒိယတိ**။ (မဟာဋီ-၂-၃၄၈။)

အကြောင်းတရားများဘက်၌လည်း အကျိုးတရားများကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်မည်ဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ၊ ကင်းနေ၏။ အကျိုးတရားများဘက်၌လည်း အကြောင်းတရားများသည် ထင်ရှားဖြစ်ခဲ့သော် “ငါတို့ အကျိုးတရားတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ကြမည်”ဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ၊ ကင်းနေ၏။

အဝိဇ္ဇာ၏ (= အဝိဇ္ဇာ၌) “ငါအဝိဇ္ဇာသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်စေရမည် = ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်မည်” ဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ၊ ကင်းနေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏လည်း (= သင်္ခါရတရားတို့၌လည်း) “ငါတို့ သင်္ခါရတို့သည် ဝိညာဏ်ကို ဖြစ်စေရမည် = ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်မည်” — ဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိ၊ ကင်းနေ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရစသော တရားတို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိမှု ကြောင့်ကြဗျာပါရ ကင်းမှု သဘောသည်ကား အဗျာပါရနည်း မည်၏။

သမ္မာပဿန္တော — အဝိဇ္ဇာ-သင်္ခါရစသော ဤတရားတို့သည်

- ၁။ နိရိဟာ = အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အားထုတ်ခြင်း ဗျာပါရ မရှိကြကုန်။
- ၂။ နိဇ္ဈိဝါ = ထိုသို့အားထုတ်နိုင်အောင် အသက်ကောင် ဇီဝကောင် အတ္တကောင်လည်း မဟုတ်ကြကုန်။
- ၃။ ဓမ္မမတ္တာ = ဆိုင်ရာအကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဓမ္မသဘာဝတို့သာတည်း။

ဤသို့ သိမြင်သူကို သမ္မာပဿန္တော = ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သိမြင်သူဟု ဆိုရ၏။

ယင်းအဗျာပါရနည်းကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခဲ့သော် ပြုလုပ်တတ်သော စီရင်တတ်သော ဖန်ဆင်းတတ်သော ကတ္တားဟု ခေါ်ဆို-အပ်သော ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တ၏ မရှိခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းကြောင့် အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တ၊ ဖန်ဆင်းတတ်သော ပရမအတ္တရှိ၏ဟု စွဲယူသော အတ္တဒိဋ္ဌိဝါဒစွဲကြီးကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။)

ဣတိ ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတိ၊ ဣမဿုပ္ပါဒါ ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣမသ္မိံ အသတိ၊ ဣဒံ န ဟောတိ၊ ဣမဿ နိရောဓာ ဣဒံ နိရုဇ္ဈတိ။ (ဥဒါန-၇၉။)

အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရစသော တရားတို့၌ အကျိုးတရားကို ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်မည်ဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ ကင်းနေသော်လည်း အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအင်သတ္တိကား တည်ရှိလျက်ပင် ဖြစ်သည်။

“ဤအကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဤအကျိုးတရားသည် ထင်ရှားရှိ၏။ ဤအကြောင်းတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဤအကျိုးတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ဤအကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ဤအကျိုးတရားသည် ထင်ရှားမရှိ၊ ဤအကြောင်းတရား၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ဤအကျိုးတရားသည် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။”

ဤသို့လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သိလျက်ရှိ၏။ သိအောင်လည်း ကြိုးပမ်းရမည်သာ ဖြစ်၏။ ဤသည်မှာ အကြောင်းတရားတို့၌ သဘာဝနိယမအားဖြင့် ပြီးစီးနေသော အကြောင်းတရားဖြစ်မှု သဘောတည်း။

ယင်းအဗျာပါရနည်းကို ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ မသိမမြင်ဘဲ အမှားမှား အယွင်းယွင်းမြင်ခဲ့သော် အကြောင်းတရားတို့၌ အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြောင့်ကြဗျာပါရပြုမှု မရှိသော်လည်း အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၌ သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝနိယမအားဖြင့် ပြီးစီးလာသော အကြောင်းတရားဖြစ်မှု သဘောတရားသည် ထင်ရှားရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းသဘောတရားကို လက်မခံနိုင်သည့် အတွက်ကြောင့် “ပြုလုပ်သော်လည်း ပြုလုပ်သည် မမည်”ဟု အယူမှားမှု အကိရိယဒိဋ္ဌိကို စွဲယူမိတတ်၏။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈။)

သဘာဝနိယမ ဟူသည်

မြဲသောသဘောတရားကို သဘာဝနိယမဟု ခေါ်၏။ တွဲဖက် ကလာပ်တူ ဥတုဇရုပ်အပေါင်းဟူသော အဆောက်အဦနှင့် တကွဖြစ်သော တေဇောဟူသော မီးဓာတ်၏ အထက်သို့ မျက်နှာမူသည်၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ = (မီးညွန့်၏ အထက်ဘက်သို့ တက်ခြင်းလည်းကောင်း၊) ကလာပ်တူ ဥတုဇရုပ်အပေါင်းဟူသော အဆောက်အဦနှင့် အတူတကွဖြစ်သော လေ၏ ဖိလာကန့်လန့်သွားခြင်းလည်းကောင်း ဤသို့ အစရှိသော ဖြစ်ပုံသည် မြဲသောသဘော ထုံးစံဓမ္မတာ ဖြစ်သကဲ့သို့ — အလားတူပင် —

အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားသည်လည်း ထင်ရှား မဖြစ်ပေါ်လာတော့ပေ။ တစ်နည်းဆိုသော် — အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ ဟူသော အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိခဲ့သော် ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်-သဠာယတန-ဖဿ-ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားသည်လည်း ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ ဟူသော အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်-သဠာယတန-ဖဿ-ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားသည်လည်း ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်မလာတော့ပေ။ ဤသို့သော ထုံးစံဓမ္မတာအားဖြင့် ပြီးစီးသော မိမိ အကြောင်းပစ္စည်းအားလျော်သော အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ အကြင် အကြောင်း၏ အဖြစ်သည် ရှိ၏။ ဤအကြောင်း၏ အဖြစ်သည် သဘာဝနိယမ သိဒ္ဓဟေတုဘာဝ = မြဲသော ပရမတ္ထသဘာဝအားဖြင့် ပြီးစီးလာသော အကြောင်းတရား ဖြစ်မှုသဘောဟု ဆိုလိုသည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၄၈။)

ယင်းကဲ့သို့သော အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၌ သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားတို့ကို သဘာဝနိယမ = မြဲသောသဘောအားဖြင့် ပြီးစီးနေသော စွမ်းအင်သတ္တိ ရှိမှုသဘောကို လက်မခံနိုင်ပါက၊ ပရမတ္ထသစ္စာနယ်၌ ပြုလုပ်တတ်သော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ = တစ်စုံတစ်ခုသော တရားဓမ္မ၏ မရှိခြင်းကြောင့် တစ်စုံတစ်ခုသော ကိုယ် နှုတ် စိတ် အမူအရာသည် = တစ်စုံတစ်ခုသော ကာယကံမှု ဝစီကံမှု မနောကံမှုသည် အကျိုးနှင့် ဆက်စပ်ခြင်းမရှိ = အကျိုးမပေးဟု ကံ-ကံ၏အကျိုးကို ပစ်ပယ်နေသော ပြုသော်လည်း ပြုသည် မမည်ဟူသော အကိရိယဒိဋ္ဌိတစ်မျိုး ဖြစ်လာတတ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၄၈။)

ဝေဓမ္မတာနည်း

အဝိဇ္ဇာဒီဟိ ပန ကာရဏေဟိ သင်္ခါရာဒီနံယေဝ သမ္ဘဝေါ ဒီရာဒီဟိ ဒမိအာဒီနံ ဝိယ၊ န အညေသန္တိ အယံ ဝေဓမ္မတာနယော နာမ။ ယံ သမ္ဘာ ပဿန္တော ပစ္စယာနုရူပတော ဖလာဝဗောဓတော အဟေတုကဒိဋ္ဌိဝ္ဇ္ဇ အကိရိယဒိဋ္ဌိဝ္ဇ္ဇ ပဇာတိ၊ မိစ္ဆာ ပဿန္တော ပစ္စယာနုရူပံ ဖလပ္ပဝတ္တိံ အဂ္ဂဟေတွာ ယတော ကုတောစိ ယဿ ကဿစိ အသမ္ဘဝဂ္ဂဟဏတော အဟေတုကဒိဋ္ဌိဝ္ဇ္ဇေဝ နိယတဝါဒေဝ ဥပါဒိယတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈-၁၈၉။)

နွားနို့ စသည်တို့ကြောင့် နို့ဓာတ်သော အကျိုးတရားတို့၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် အကျိုးတရားများသည် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားများသာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ အခြား အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာသည် မဖြစ်ပေ။ တစ်နည်းဆိုသော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ ဖြစ်ခဲ့သော် ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်-သဠာယတန-ဖဿ-ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားများသာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ အခြားမည်သည့် အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာမျှ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဤသဘောတရားသည် ဧဝံဓမ္မတာနည်း မည်၏။

ယင်းဧဝံဓမ္မတာနည်းကို ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းတရားနှင့် လျော်ညီသောအားဖြင့် အကျိုးတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းကြောင့် = အကြောင်းတရားနှင့် လျော်ညီသော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ပေါ်လာမှုကို ထိုးထွင်း သိမြင်-ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားဟူသမျှသည် အကြောင်းတရားမရှိဟု စွဲယူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အယူကို လည်းကောင်း၊ အကျိုးကိုပြုစီမံပေးတတ်သော အကြောင်းတရားသည် မရှိဟု စွဲယူသော အကိရိယဒိဋ္ဌိ အယူကို လည်းကောင်း ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၈-၁၈၉။) ဤဝါဒနှစ်မျိုးတို့ကား အကြောင်းအကျိုး နှစ်ရပ်လုံးကို ပယ်သော ဝါဒကြီးများပင် ဖြစ်ကြသည်။

ယင်းဧဝံဓမ္မတာနည်းကို ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ ဉာဏ်ဖြင့် မသိမမြင်ဘဲ အကြောင်းနှင့် လျော်ညီသော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်မှုကို လက်မခံနိုင်ခဲ့သော် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးသည် ဖြစ်နိုင်သည်ဟုဆိုလျှင် သဲမှဆီ၊ ကြံမှ နို့ရည် မဖြစ်နိုင်စရာ မရှိ၊ ဖြစ်နိုင်စရာ ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ မည်သည့်အကျိုးသည် မဖြစ်နိုင်ပါဟု အဟေတုကဒိဋ္ဌိဟူသော အကြောင်းမရှိ အယူကို စွဲစွဲလမ်းလမ်း အရဖမ်းယူလေသည်။

နိယတဝါဒ

“ထိုသို့ အကြောင်းမရှိလျှင် အဘယ်နည်းဖြင့် ယခုမျက်မြင်ဖြစ်သော သက်ရှိ သက်မဲ့ သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ပေါ်နေကြရပါသနည်း”ဟု ထိုအဟေတုက အယူဝါဒရှိသူကို ပြန်၍ မေးလျှင် “နိယတ = မည်သည့် အချိန် အခါ၌ လူ၊ သို့မဟုတ် နတ်၊ သို့မဟုတ် တိရစ္ဆာန် အမျိုးမျိုး ဖြစ်ရမည်”ဟု အမြဲသတ်မှတ်ထားပြီး ဖြစ်ကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း၍ ပြောဆိုတတ်၏။ ထိုအယူကို “နိယတဝါဒ”ဟုခေါ်၏။

ယသ္မာ နိယတိဝါဒီ အနုရူပါ ဟေတုတော ဖလပ္ပတ္တိံ န ကုစ္ဆတိ၊ သဘာဝသိဒ္ဓိမေဝ စ ဓမ္မပ္ပဝတ္တိံ ကုစ္ဆတိ။
(အနုဋီ-၂-၁၄၀။)

ထိုနိယတဝါဒရှိသူကား လျော်သော အကြောင်းတရားကြောင့် လျော်သော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်းကို အလိုမရှိ၊ သဘာဝအတိုင်း ပြီးစီးနေသည်သာလျှင် ဖြစ်သော (= သတ်မှတ်ထားသည့် သဘာဝအတိုင်း ပြီးစီး နေသည်သာလျှင် ဖြစ်သော) ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကိုသာ အလိုရှိပေသည်။ (ယခုခေတ်၌ ကံ-ကံ၏အကျိုးကို လက်မခံနိုင်သော လက်ခံနိုင်လောက်သော ကျင့်စဉ်ကိုလည်း မကျင့်ရသေးသော သိပ္ပံဝါဒီအချို့တို့၏ အယူအဆနှင့်ကား တူမျှလျက်ပင် ရှိ၏။) (မူလဋီ-၂-၁၃၂။ အနုဋီ-၂-၁၄၀-၁၄၁။)

ထို့ကြောင့် ဤဧဝံဓမ္မတာနည်းကို အမှားမှားအယွင်းယွင်း ရှုမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းတရားနှင့် လျော်ညီသော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်းကို လက်မခံမူ၍ အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုး၏ မဖြစ်သင့်ခြင်းကိုသာ စွဲယူထားခြင်းကြောင့် အဟေတုကဒိဋ္ဌိကိုလည်း-

ကောင်း နိယတဝါဒကိုလည်းကောင်း စွဲယူမိလျက်သား ဖြစ်နေ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၈၉။)

အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိကို ခွန်ပုံ

နို့ရည်မှ နို့ခမ်းဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ရေမှ နို့ခမ်းဖြစ်ပေါ်လာနိုင်။ နှမ်းမှ နှမ်းဆီ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သဲမှ နှမ်းဆီ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်။ အလားတူပင် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားကြောင့် သင်္ခါရစသော ဆီလျော်သော အကျိုးတရားသာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော အကြောင်းတရားကြောင့် အလုံးစုံသော အကျိုးတရား၏ မဖြစ်သင့်သည်ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုခြင်း မြင်ခြင်းကြောင့် အကြောင်းမရှိဟု ယူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားအားလျော်သော သင်္ခါရစသော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်နိုင်ခြင်းကြောင့် — ပြုသော်လည်း ပြုသည် မမည်၊ အကျိုးကို ပြုပြင်တတ် စီရင်တတ်သော အကျိုးနှင့် စပ်သော ကိုယ် နှုတ် စိတ် အမူအရာ မရှိဟု အမှားမှား အယွင်းယွင်း စွဲယူတတ်သော အကိရိယဒိဋ္ဌိကိုလည်း ပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၄၈။)

အဟေတုကဒိဋ္ဌိနှင့် နိယတဝါဒ

ဧဝံဓမ္မတာနည်းကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်မသိမြင်သေးသောသူသည် အကြောင်းအားလျော်သော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်မှုကို လက်မခံနိုင်ဘဲ — အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးတရားသည် မဖြစ်နိုင်ဟု လက်ခံထား၏။ ယင်းသို့ လက်ခံထားသည့် အတွက် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းတရားကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးတရားသည် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုလျှင် သဲမှဆီ၊ ကြံမှနို့ရည် မဖြစ်နိုင်စရာ မရှိ၊ ဖြစ်နိုင်စရာ ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ မည်သည့် အကျိုးတရားသည် မဖြစ်နိုင်ပါဟု အဟေတုက အယူမှားကို စွဲစွဲလမ်းလမ်း ယူလေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၄၈။)

“ထိုသို့ အကြောင်းမရှိလျှင် အဘယ်နည်းဖြင့် ယခုမျက်မြင်ဖြစ်သော သတ္တဝါ အရာဝတ္ထုများသည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရပါသနည်း”ဟု ထိုအဟေတုက အယူရှိသူကို ပြန်၍ မေးလျှင် — “နိယတ = မည်သည့်အချိန်၌ လူ၊ သို့မဟုတ် နတ်၊ သို့မဟုတ် တိရစ္ဆာန် ဤသို့စသည် အမျိုးမျိုးဖြစ်ရမည်”ဟု အမြဲ သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သည်ဟု နိယတဝါဒကို ပြောဆိုလာတတ်၏။ နှမ်းမှ နှမ်းဆီဖြစ်၏။ နွားမှ မနုဿ ဖြစ်၏။ သုက်သွေးမှ သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ် ဖြစ်လာ၏။ ဤသို့ ဖြစ်မှုမှာ မြဲသော နိယတသဘောဖြစ်၏ဟု နိယတဝါဒကို စွဲယူတတ်၏။ ဤနိယတဝါဒသမားကား လျော်သော အကြောင်းတရားမှ လျော်သော အကျိုးတရား ဖြစ်မှုကို အလိုမရှိပေ။ သဘာဝအားဖြင့် ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဓမ္မသဘောတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကိုသာ အလိုရှိ၏။ (အကျယ်ကို သာမညဖလသုတ် မက္ခလိဝါဒ၌ ကြည့်ပါ။) (မဟာဋီ-၂-၃၄၈။ အနုဋီ-၂-၁၄၀-၁၄၁။)

ဤဖော်ပြပါ အကြောင်းပြချက်တို့အရ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ နိယတဝါဒစသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူမှားကြီးများကို ဖျက်ဆီးနိုင်ရေး အတွက် ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို သူများအပြောဖြင့် လွမ်းမနေဘဲ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်လေရာသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းသည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒဆိုး အမျိုးမျိုးတို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်ရေးအတွက် တိုက်ဖျက်နိုင်ရေးအတွက် အင်အားအကြီးမားဆုံး အားအကောင်းဆုံးသော အလွန် အပြစ်ကင်းသည့် လက်နက်ကြီး တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်ဟု ဦးထိပ်ထက်၌ သံမှိုနှက်သကဲ့သို့ စွဲမြဲစွာ နာယူ မှတ်သားလေရာသတည်း။

ဘဝဇာတ်ခုံ၌ အပြစ်မျိုးစုံ

ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်၌ - သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ - စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းအကျိုး ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုကိုလည်းကောင်း၊

အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော အနုပ္ပါဒ နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်သော ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်း အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောကို လည်းကောင်း၊ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်မှု ပျက်မှု ဘင်ကိုလည်းကောင်း၊

ဤဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

ဤအပိုင်းတွင် **အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်** ဟူသော ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အနည်းငယ် ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ -

ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂပါဠိတော် ဗောဓိကထာ၌ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အနုလောမပဋိလောမံ မနသာကာသိ = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို အနုလုံ ပဋိလုံအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတော်မူ၏ဟု လာရှိ၏။ ထိုသို့ လာရှိရာဝယ် - မနသာကာသိ = နှလုံးသွင်းတော်မူ၏ - ဟု ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းတော်မူပုံ နှလုံးသွင်းတော်မူပုံကို ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် - အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ - ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်းကို နှလုံးသွင်းပုံအပိုင်းကို အနုလုံအားဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို နှလုံးသွင်း၏ဟု ခေါ်၏။ ယင်းပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားကိုလည်း အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟုပင် ခေါ်ဆို၏။

တစ်ဖန် အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ငြိမ်းပုံကို နှလုံးသွင်းတော်မူပုံ အပိုင်းကိုလည်း - အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓာ - ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူ၏။ ယင်းသို့သော အဝိဇ္ဇာ၏ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ၏ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းပုံ စသည်ဖြင့် ချုပ်စဉ်ကို ဖော်ပြသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းကို ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းပုံကိုလည်း ပဋိလုံအားဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို နှလုံးသွင်း၏ဟု ခေါ်ဆို၏။

တစ်ဖန် နွယ်ခွေယောက်ျား ဥပမာအားဖြင့် စံထား၍ ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း အစပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သော ဇရာမရဏမှစ၍ အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် ပြောင်းပြန်လှန်၍ ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်ကိုလည်း ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော် ဟူ၍ပင် ခေါ်ဆို၏။

ဇရာမရဏသည် ဇာတိကြောင့်ဖြစ်၏။ ဇာတိသည် ဘဝကြောင့်ဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အဆုံးမှ ပြန်၍ အစတိုင်အောင် နှလုံးသွင်းပုံအစဉ်ကိုလည်း ပဋိလုံအားဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို နှလုံးသွင်း၏ဟုပင် ခေါ်ဆို၏။

အထ ပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေသိ။ သော “အဝိဇ္ဇာ-ပစ္စယာ သင်္ခါရာ”တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အန္တံ၊ အန္တတော ပဋ္ဌာယ အာဒိံ၊ ဥဘယန္တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈံ၊ မဇ္ဈ-

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

တော ပဋ္ဌာယ ဥဘော အန္တေ ပါပေန္တော တိက္ခတ္တံ၊ ဒွါဒသပဒံ ပစ္စယာကာရံ သမ္ပသိ။ တဿေဝံ သမ္ပသန္တဿ ပစ္စယာကာရော ဝိဘူတော ဟုတ္တာ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၇၅။)

တစ်နေ့ အရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်သည် နေ့သန့်စင်တော်မူရာအရပ်၌ သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူ၏။ ထိုနောင် ပိုင်းခြားထားသော အချိန်ကာလ၏ အစွမ်းဖြင့် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်မှ ထတော်မူ၍ ပစ္စယာကာရအမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား၌ ဉာဏ်ကို သွတ်သွင်း-တော်မူ၏။ ထိုအရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်သည် -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ = အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာမှ စ၍ အဆုံး ဇရာမရဏသို့ တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အဆုံး ဇရာမရဏမှစ၍ အစ အဝိဇ္ဇာသို့ တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အဝိဇ္ဇာ - ဇရာမရဏဟူသော နှစ်ဘက်သော အစွန်းအစမှ အလယ်သို့ တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊
(အစမှ အလယ်၊ အဆုံးမှ အလယ် ဟူလို။)
- ၄။ အလယ်မှ နှစ်ဘက်သော အစွန်းအစသို့ တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊
(အလယ်မှ အစ၊ အလယ်မှ အဆုံးသို့ တိုင်အောင် ဟူလိုသည်။)

သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူ၏။ ဤသို့ သုံးသပ်ရှုပွားတော်မူသော ထိုအရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်၏ သန္တာန်ဝယ် ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားသည် ထင်ရှားသည်ဖြစ်၍ ပေါ်လွင်သည်ထက် ပေါ်လွင်သကဲ့သို့ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာ၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၇၅။)

အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်၏ ဉာဏ်၌ -

- ၁။ အစမှ အဆုံး -
- ၂။ အဆုံးမှ အစ -
- ၃။ အစမှ အလယ်၊ အဆုံးမှ အလယ်၊
- ၄။ အလယ်မှ အစ၊ အလယ်မှ အဆုံး၊

ဟူသော (၄)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပေါ်လွင် ထင်ရှားခြင်း၏ အကြောင်းတရား (၄)မျိုးကို အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏ -

- ၁။ ပုဗ္ဗုပနိဿယသမ္ပတ္တိ = ရှေးရှေးဘဝများ၌ ကမ္ဘာတစ်သိန်းနှင့် ချီ၍ ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့သော ပါရမီ အဆောက်အအုံတည်းဟူသော အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း -
- ၂။ တိတ္ထဝါသ = သာသနာတော်၌ နိဗ္ဗာန်သို့သွားရာ ဆိပ်ကမ်းကောင်းကြီးသဖွယ် ဖြစ်တော်မူကြသော ဘုရားရှင်နှင့်တကွ အလွန်လေးစားထိုက်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာစသော ဆရာသမားတို့ကို ဆည်းကပ်ခြင်း -
- ၃။ သောတာပန္န = သောတာပန် ဖြစ်တော်မူခြင်း -
- ၄။ ဗဟုဿုတဘာဝ = ဗဟုဿုတ ရှိတော်မူခြင်း -

ဤအင်္ဂါ (၄)ရပ်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသောကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့သည် အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်၏ ဉာဏ်၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေပေသည်။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၇၈။)

ထိုတွင် ယောဂီသူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့ သတိပြုသင့်သော အင်္ဂါရပ်တစ်ခုမှာ သောတာပန်ဖြစ်တော်မူခြင်းဟူသော အင်္ဂါရပ်ပင် ဖြစ်၏။

သောတာပန္နာနုဉ္စ နာမ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနုကောဝ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၈၃။)

= သောတာပန်သာ မှန်ပါစေ၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသိဉာဏ်၌ နက်ယောင်နှင့်နက်၊ ခက်ယောင်နှင့်ခက်သော ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားသည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ရှေးရှု တည်လာပေ၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၈၃။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်ကို အထူးဂရုပြု၍ မှတ်သားပါ။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိကိုယ်ကို မိမိ သောတာပန်ဟု ထင်ကောင်း ထင်ပေမည်။ ထိုအခါ - “ငါသည် ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပြီလား၊ သိမ်းဆည်းနိုင်ပြီလား၊ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပြီလား”ဟု မိမိကိုယ်ကို မိမိ မေးကြည့်ပါ။ အကယ်၍ - “မသိမမြင်သေး၊ မသိမ်းဆည်းတတ်သေး၊ ဝိပဿနာ မရှုတတ်သေး”ဟု အဖြေထွက်ခဲ့လျှင် “ငါသည် ဘုရားရှင် ဆိုလိုတော်မူသော သောတာပန်မျိုးကား မဟုတ်သေး”ဟုသာ မိမိကိုယ်ကို မိမိ ဆုံးဖြတ်ပါ။ အကြောင်းမူ ဘုရားရှင် ဆိုလိုတော်မူသော သောတာပန်သူတော်ကောင်း၏ အသိဉာဏ်၌ ကြောင်း-ကျိုးဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားစွာ တည်နေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘော

အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသော ကြောင်း-ကျိုးဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့၏ ဖြစ်စဉ်ကိုသာ ရှုရသည်မဟုတ်သေး၊ ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသော ချုပ်စဉ်ကိုလည်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရန် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က မဟာသတိပဋ္ဌာနကျင့်စဉ်တွင် ညွှန်ကြားထားတော်မူသဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရမည်သာ ဖြစ်သည်။ မည်သည့် အချိန်အခါ၌ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့သည် နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏ -

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ အနုပ္ပါဒနိရောဓတော အနာဂတဿ ရူပဿ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ ပစ္စယာဘာဝေ အဘာဝတော။ ပ ။ **တဏှာနိရောဓာ ကမ္မနိရောဓောတိ** ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ (မဟာဋီ-၂-၄၂၁။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်အတိုင်း ပွားများအားထုတ်လေရာ ပါရမီအားလျော်စွာ မဂ်အစဉ် ဖိုလ်အစဉ်အားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူ၏။ ထိုအခါ ထိုအရဟတ္တမဂ်က အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်တော်မူ၏။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်ဟူသော ကိလေသာ အဖော်သဟာယ်ကို မရရှိသောကြောင့် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည်လည်း ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားများ မရှိကြတော့သဖြင့် အမြစ်အရင်းနှင့်တကွ ကုန်ဆုံးပျက်ပြုန်းသွားကြ၏။

ထိုအရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ-နိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် တစ်နည်းဆိုသော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒနိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း

သွားခြင်းကြောင့် အနာဂတ်ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရား၏ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်ဆွယ်တွင် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ ဟူသော အကြောင်းတရား၏ မရှိလတ်သော် အကျိုး ခန္ဓာငါးပါးတို့၏လည်း မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။ (မဟာဋီ-၂-၄၂၁။)

သတိပြုပြီး မှတ်သားထားပါ

အထက်ပါ စကားရပ်တို့ကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် သတိပြုပြီး မှတ်သားထားပါ။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့သည် အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပါမှ နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းကြမည် ဖြစ်၏။ အပြီးတိုင် ချုပ်ငြိမ်းကြမည် ဖြစ်၏။ အကြောင်းတရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အပြီးတိုင် ချုပ်ငြိမ်းကြမည် ဖြစ်၏။ ထိုချုပ်ငြိမ်းပုံကို ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်-ရှုပွားခန်းတွင် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုရန် ဘုရားရှင်ကလည်း ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် (၅၄)၌လည်း ထိုသို့ ရှုပွားရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာကလည်း ယင်းပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်ကြီးကို ကိုးကား၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားနည်း (၅၀)တို့ကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၆၆-၂၆၇။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ယခုအခါ၌ အရဟတ္တမဂ်သို့ မဆိုက်သေးလျှင် ရဟန္တာမဖြစ်သေးလျှင် ထိုအရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်မည့်အချိန်သည် ထိုရဟန္တာဖြစ်မည့် အချိန်သည် ခဏပစ္စုပ္ပန်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သဘောအနေဖြင့် ကြည့်ခဲ့သော် အနာဂတ်သာဖြစ်၏။ ထိုနောင်အနာဂတ်တွင် အကြောင်း အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ယခုကဲ့သို့ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းနေဆဲဖြစ်သော ပုထုဇနိဘဝကတည်းက ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် သမ္မသနဉာဏ် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းနေသည့် အချိန်ကစ၍ ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားရတော့မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် ဝိပဿနာအရာ၌ အတိတ်အနာဂတ်ကို မရှုရဟူသော အဆိုအမိန့်များမှာ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကို ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်နေသော ဆန့်ကျင်ဘက် အတိုက်အခံဝါဒတို့သာ ဖြစ်သည်ဟု ဖြူစင်သော စိတ်ထားဖြင့် ယောနိသောမနသိကာရကို ရွှေသွားပြုလျက် ရိုသေစွာ နာယူမှတ်သားလေရာသည်။

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးတို့၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော အကြောင်းတရား အကျိုးတရား တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားယူရာ သိမ်းဆည်းရာ၌ ပိုမို ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းလာစေရန် ရည်သန်၍ ယောဂီ သူတော်ကောင်းတစ်ဦး၏ သံသရာဘဝဇာတ်ခုံ၌ အဖြစ်မျိုး စုံလင်ခဲ့ရပုံကို ပုံစံတစ်ခုအဖြစ် ထုတ်ဆောင်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ ပထမအတိတ် - (အမျိုးသမီးဘဝ) - ထိုယောဂီသည် ပဋိသန္ဓေတိုင်အောင်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ထိုပဋိသန္ဓေ နာမ်ရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် အကြောင်းတရားတို့ကို တစ်ဆင့်တက်၍ ရှာဖွေခဲ့သော် လွန်ခဲ့သော ပထမအတိတ်ဘဝ သေခါနီးကာလဝယ် စေတီတော်တစ်ဆူအား အမျိုးသမီးဘဝဖြင့် ပန်းလှူနေသည့် ကံအာရုံနိမိတ် ထင်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။ စေတနာ ဦးဆောင်နေသည့် ယင်းပန်းလှူသည့် ယင်းကုသိုလ်-စေတနာ-သင်္ခါရအုပ်စု၌ နာမ်တရား (၃၄) ရှိ၏။ တိဟိတ် သောမနဿ ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စုပင် ဖြစ်၏။ မနောဒွါရဝီထိတည်း။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ကို ဆက်လက်ရှာဖွေကြည့်ရာ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် ဆုတောင်း ပန်ထွာနေသည့် စိတ်အစဉ်တို့ကိုသာ တွေ့ရ၏။ သို့သော် သေသေချာချာ ပြန်လည်၍ ဆန်းစစ်ကြည့်သောအခါ

နိဗ္ဗာန်ကိုပင် ဆုတောင်းပန်ထွာနေသည် မှန်သော်လည်း စိတ်အစဉ်တွင် နိဗ္ဗာန်ရနိုင်သည့် အမျိုးသမီးဘဝဘက်သို့ ညွှတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းနေသည့် သဘောကို တွေ့ရ၏။ ပန်းလှူခဲ့စဉ်က နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်သည့် အမျိုးသမီး ဘဝဘက်သို့ ညွှတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ထားရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် သေခါနီးကာလဝယ် ထိုကံအာရုံသည် အသစ်တစ်ဖန် ပြုနေသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသောအခါ၌လည်း နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိနိုင်သည့် အမျိုးသမီးဘဝ ဘက်သို့ပင် စိတ်အစဉ်သည် ညွှတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိနိုင်သည့် အမျိုးသမီးဟု အသိမှားမှု၊ ယင်းဘဝကို တွယ်တာမှု၊ စိတ်စွဲလမ်းမှုတို့ကား အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့တည်း။ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်တည်း။ ဇောအသီးအသီး၌ လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု နာမ်တရား အလုံး (၂၀)စီ အသီးအသီး ရှိ၏။ ယင်း အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံထားအပ်သော ပန်းလှူသည့် ကုသိုလ်စေတနာ သင်္ခါရအုပ်စု (၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိကို ရှာဖွေလျက် လက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပဋိသန္ဓေအခိုက် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့နှင့် ကြောင်း-ကျိုး ဆက်- နွယ်မှု ရှိမရှိကို ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်း၍ ရှုကြည့်လေရာ ယင်းကံကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးစသည့် ဝိပါကခန္ဓာတို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို တွေ့ရှိရ၏။

အခြားကံများ - ရှာဖွေတွေ့ရှိသော အခြားထူးခြားသော ကံများမှာ ဘာဝနာကံများပင် ဖြစ်၏။ အဖြူရောင် ဩဒါတကသိုဏ်းကို ရှုနိုင်ခဲ့၏။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုနိုင်ခဲ့၏။ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်ခဲ့၏။ သို့သော် ရုပ်ကလာပ်များကိုကား ဓာတ်မခွဲနိုင်သဖြင့် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်ခဲ့ပေ။ ဤဘာဝနာကံတို့၏ စွမ်းဟုန် ကြောင့် ဤဘဝတွင် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သူ သူတော်ကောင်းတစ်ဦးကား ဖြစ်လာရ ပေသည်။

၂။ **ဒုတိယအတိတ် - (ရုက္ခစိုးနတ်သမီးဘဝ)** - ထိုဘဝတွင် ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေ တည်နေခဲ့ရ၏။ ပဋိသန္ဓေအခိုက် ရုပ်တရားတို့မှာ ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၇)မျိုး = ရုပ်အမျိုးအစား (၇၀)တို့ ဖြစ်ကြ၏။ ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရားတို့မှာ (၃၄) ဖြစ်ကြ၏။

ထိုရုက္ခစိုးနတ်သမီးဘဝတွင် မိမိနေရာ တောအုပ်အတွင်းသို့ ကြွလာတော်မူသော ရဟန်းတော် (၃)ပါးတို့ အား ဆွမ်းလောင်းလှူခွင့် ရခဲ့၏။ လူအမျိုးသမီးဘဝကို တောင့်တခဲ့၏။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့မှာ (၂၀) ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရ-ကံတို့မှာ (၃၄) ဖြစ်ကြ၏။ သေခါနီး မရဏသန္ဓေအခါဝယ် ယင်းကံအာရုံမိတ်သည် မနော- ဒွါရ၌ ထင်လာ၏။ ယင်းဆွမ်းလှူသည့်ကံကြောင့် ပထမအတိတ်တွင် အမျိုးသမီးဘဝ = ဝိပါကခန္ဓာငါးပါးကို ရရှိလာပေသည်။

၃။ **တတိယအတိတ် - (အဖွားအိုဘဝ)** - ဒုတိယအတိတ် အကြောင်းတရားနှင့် ပထမအတိတ် အကျိုးတရား တို့ကို အကြောင်းနှင့် အကျိုး ဆက်စပ်လျက် သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ဒုတိယအတိတ်ဘဝ၏ (= ရုက္ခစိုးနတ်သမီး ဘဝ၏) ရုပ်နာမ်တို့ကို ပဋိသန္ဓေသို့တိုင်အောင် ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ တတိယအတိတ်၌ ထူထောင် ခဲ့သော အကြောင်းတရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ရှာဖွေရာ တတိယအတိတ်တွင် အမျိုးသမီးပင် ဖြစ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရ၏။ ဆင်းရဲနွမ်းပါး၏။ တောသူမ ဖြစ်ခဲ့ရ၏။ တောရွာခလေ့ထုံးစံအတိုင်း ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများသို့ သွား၍ ဆွမ်းအုပ်များ လှူဒါန်းခဲ့၏။ ဥပုသ်စောင့်သုံးခဲ့၏။ သီလဆောက်တည်ခဲ့၏။ မိမိ၏ အိမ်တွင် တစ်ယောက်- တည်းသာ နေထိုင်ခဲ့၏။ အိမ်ရှိ ဘုရားရုပ်ပွားတော်ကို နေ့စဉ်လိုလို ဆီမီးပူဇော်ခဲ့၏။ အဖွားအိုဘဝ သေခါနီး ကာလတွင် ယင်းဆီမီးလှူသည့် ကံ၏ စွမ်းအားကြောင့် သစ်ပင်ထက်တွင် နတ်ဗိမာန် ဂတိနိမိတ်ထင်လာ၏။ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုစဉ်က နတ်သမီးဘဝကို ဆုတောင်းခဲ့သော်လည်း ရံခါ နတ်ဘဝသို့ စိတ်ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းမှုကား ရှိခဲ့၏။ သေခါနီးကာလတွင် ယင်း နတ်ဗိမာန် ဂတိနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ မရဏသန္ဓေဇောသည် စောခဲ့၏။ ယင်း မရဏသန္ဓေဇော၏ အာရုံကိုပင် ဒုတိယအတိတ် ရုက္ခစိုးနတ်သမီးဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိတို့က

ဆက်လက်၍ အာရုံယူကြသည်။ သို့သော် ထိုရုက္ခစိုးနတ်သမီးဘဝတွင် သက်တမ်းကား ရှည်ရှည်နေခဲ့ရပုံ မပေါ်ပေ။
[အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် (= ၂၀), ဆီမီးလှူသည့် ကုသိုလ်စေတနာ သင်္ခါရ-ကံ အုပ်စု (၃၄) အသီးအသီး ဖြစ်သည်။]

၄။ စတုတ္ထအတိတ် - (ရဟန်းဘဝ) - တစ်ဖန် တတိယအတိတ် အကြောင်းတရားနှင့် ဒုတိယအတိတ် အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ တတိယအတိတ် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် စတုတ္ထအတိတ်၌ ထူထောင်ခဲ့သည့် အကြောင်းတရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ရှာဖွေကြည့်ရာ ကိုရင်ဘဝ ရဟန်းဘဝ၌ ထူထောင်ခဲ့သော ကံတို့ကို တွေ့ရ၏။ ကိုရင်ဘဝတွင် စာပေကျမ်းဂန်များကို သင်ယူခဲ့၏။ ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်ခဲ့၏။ ရဟန်းဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့၏။ သက်တော် ရွယ်တော်ကြီးရင့်လာသောအခါ၌ သစ်တစ်ပင်ရင်း ဝါးတစ်ပင်အောက်တို့၌ လည်းကောင်း၊ ရေကန်ပတ်ဝန်းကျင်တွင်လည်းကောင်း ကသိုဏ်းဈာန်များကို ပွားများအားထုတ်ခဲ့၏။ စတုတ္ထဈာန် အထိ ပေါက်ရောက်ခဲ့၏။ သို့သော် ဝိပဿနာသို့ကား မကူးနိုင်ခဲ့ပေ။ ဈာန်များမှာ ခိုင်မြဲမှုမရှိဘဲ မကြာခဏ လျော့ကျခဲ့၏။ တောကျောင်း တောင်ကျောင်းပင် ဖြစ်သည်။ မိမိဆွမ်းခံ၍ ရရှိသော ဆွမ်းများကို နေ့စဉ်လိုလို ဘုရားရုပ်ပွားတော် အား ဆက်ကပ်လှူဒါန်းခဲ့၏။

ပျံလွန်တော်မူခါနီးတွင် အနာရောဂါနှိပ်စက်သဖြင့် တရားလက်လွတ် ဖြစ်နေ၏။ မိခင်ကို တမ်းတ အာရုံ-ညွတ်နေမိ၏။ မိခင်ကို တမ်းတ အာရုံညွတ်နေသော စိတ်ထားသည် ပျံလွန်တော်မူခါနီးတွင် လွှမ်းမိုးဖိစီးနေ၏။ ထိုစိတ်ထားကပင် မရဏာသန္ဓေဇာအစိုက်၌ အမျိုးသမီးဘဝသို့ ညွတ်ကိုင်နှိုင်းသော စိတ်ထားများကို ထပ်ဆင့် ပေါ်လာစေသည်။ ဆွမ်းလှူသည့် ကံကို ထူထောင်ခဲ့စဉ်က အမျိုးသမီးဘဝသို့ ညွတ်ကိုင်နှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်မရှိ သေးသော်လည်း ထိုအမျိုးသမီးဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်တတ်သည့် ရာဂါနုသယသည် အနုသယဓာတ်အနေဖြင့် ကိန်းဝပ်လျက် ရှိခဲ့၏။ ပျံလွန်တော်မူခါနီးကာလတွင် ယင်းဆွမ်းလှူသည့် ကံ၏ စွမ်းအားကြောင့် ရုပ်ပွားတော်အား အသစ်တစ်ဖန် ဆွမ်းလှူနေသကဲ့သို့ ဆွမ်းလှူနေသည့် ကံအာရုံနိမိတ်သည် ထင်လာ၏။ ယင်းကံအာရုံ၌ အမျိုးသမီးဘဝသို့ ညွတ်ကိုင်နှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်များက ခြံရံလျက် ရှိပေ၏။ ရုပ်ပွားတော်အား ဆွမ်းလှူခဲ့သည့် ယင်းသင်္ခါရ ကံကြောင့် တတိယအတိတ်ဘဝတွင် အမျိုးသမီးဘဝကို ရရှိခဲ့၏။ [အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် (= ၂၀), သင်္ခါရ-ကံ (= ၃၄) အသီးအသီး ဖြစ်၏။]

သေခါနီးကာလ စိတ်အစဉ်တို့ကား အိပ်မက်အသွင်ကဲ့သို့ အလွန်အားပျော့သော စိတ်အစဉ်များသာ ဖြစ်ကြ၏။ ယခုကဲ့သို့ သေခြင်းလျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော ဝေဒနာများက အပြင်းအထန် နှိပ်စက်-လာသောအခါ မိမိ၏ စိတ်အစဉ်ကို မိမိလိုရာ အာရုံ၌ ချည်ထားနိုင်သည့် စွမ်းအားများရှိနေအောင် ကြိုတင် ပြင်ဆင်မှုကား လိုအပ် သည်သာ ဖြစ်၏။ စိတ်ချရသော ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု မရှိပါက အလွန်အားပျော့နေသော စိတ်အစဉ်သည် တွယ်မိ တွယ်ရာ အာရုံကို လှမ်း၍ တွယ်နေတတ်၏။ ပင်လယ်အတွင်း လှေသင်္ဘောပျက်၍ ကူးခပ်နေသူသည် ခြေကုန် လက်ပန်းကျလာသောအခါ ရမိရရာ တွယ်တာစရာ မှီခိုစရာ တစ်ခုကိုကား ရအောင်ယူတော့၏။ လူသေကောင်ကို ပင်ဖြစ်စေ တွေ့ရှိပါက လှမ်း၍ဖက်တော့၏။ ဤဥပမာအတိုင်းပင် သေခါနီးကာလဝယ် အလွန်အားပျော့နေသော စိတ်အစဉ်သည် အကောင်းအဆိုး အကြောင်းအကျိုးကို မရွေးချယ်နိုင်တော့ဘဲ ရမိရရာ အာရုံကို အရဖမ်းယူ လေတော့၏။ စိတ်အစဉ်၌ ရွေးချယ်နိုင်သည့် စွမ်းအားများ ကုန်ခန်းနေချိန် ဖြစ်၏။ အိပ်မက်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်အစဉ်သည် ရောက်တတ်ရာရာ အာရုံကို အရ ဖမ်းယူနေသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၏။ စိတ္တေန နိယတေ လောကော- ဟူသည်နှင့် အညီ ထိုထိုဘဝသို့ ရောက်ရှိသွားအောင် စိတ်က ပို့ဆောင်ပေးခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဖြူစင်သော စိတ်သည် အလွန်မြတ်နိုးဖွယ်ကောင်းသော်လည်း ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့ လူးလည်းပေကျနေသော စိတ်ကား အလွန် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ကောင်းလှ၏။ အလွန် ကြောက်ဖွယ်လည်း ကောင်းလှ၏။ သတိရှိစေ။

၅။ **ပဉ္စမအတိတ် - (အဖိုးအိုဘဝ)** - ပဉ္စမအတိတ်၌ ထူထောင်ခဲ့သော အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေကြည့်ရာ အဖိုးအိုဘဝဖြင့် စေတီတော်တစ်ဆူအား ရှိခိုးဝတ်ပြုနေသည့် ကုသိုလ်စေတနာသင်္ခါရ အုပ်စုတို့ကို တွေ့ရှိရ၏။ သာသနာညှိုးမှိန်နေသည့် ဒေသတွင် ပျောက်ကွယ်လုနီး အချိန်၌ လူ့ဘဝကို ရရှိခြင်းဖြစ်၏။ သာသနာ ထွန်းကားရာဒေသတွင် သာသနာပြုလိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒဓာတ်ဖြင့် စေတီတော်အား ရှိခိုးပူဇော်လျက် သာသနာပြုနိုင်သည့် ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်းခဲ့၏။ စေတီတော်အား ရှိခိုးပူဇော်သည့် ကံအာရုံသည် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါတွင် ထင်လာ၏။ ယင်းကံကြောင့် စတုတ္ထအတိတ်တွင် ရဟန်းဘဝကို ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ [အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် (= ၂၀), သင်္ခါရ-ကံ (= ၃၄) အသီးအသီး ဖြစ်၏။]

၆။ **ဆဋ္ဌမအတိတ် - (အမျိုးသမီးဘဝ)** - ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်သိမှတ် ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သူ အမျိုးကောင်း-သမီးတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့၏။ ဝါဂွမ်းများကို စိုက်ပျိုးလျက် ဆွတ်ခူးပြီးလျှင် အထည်ယက်လုပ်ကာ အသက်မွေးခဲ့၏။ ခင်ပွန်းအဘိုးကြီး သေဆုံးစဉ် ပရိဒေဝမီးကြီး အကြီးအကျယ် တောက်လောင်ခဲ့၏။ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခကြီးမှ လွတ်မြောက်လိုသော ဆန္ဒဓာတ်များ တဖွားဖွား ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့၏။ ဤကဲ့သို့သော ပရိဒေဝမီးကြီး အလောင်ခံရသည့် အမျိုးသမီးဘဝကိုလည်း အလိုမရှိဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ပွားတော် တစ်ဆူတွင် ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုကာ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့၏။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါတွင် ရုပ်ပွားတော်အား ရှိခိုးပူဇော်သည့် ကံအာရုံနိမိတ်များ ထင်လာ၏။ အမျိုးသားဘဝသို့ စိတ်ညွတ်ကိုင်းလျက် ရှိ၏။ ယင်းကံကြောင့် ပဉ္စမအတိတ် ဘဝတွင် အမျိုးသားဘဝကို ရရှိခြင်း ဖြစ်၏။

ပရိဒေဝမီး - ဤယောဂီသည် ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ရှုရာ၌ ဖြစ်စေ၊ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်သို့တိုင်အောင်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ထို (၆)ခုမြောက် အတိတ်ဘဝတွင် ခင်ပွန်းသည်အဘိုးကြီး ကွယ်လွန်သဖြင့် ပရိဒေဝမီးကြီး တောက်လောင် နေချိန်ဝယ် ဝမ်းနည်းကြေကွဲနေသည့် နာမ်သန္တတိအစဉ်တို့ကိုလှမ်း၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားမိတိုင်း ယခုတိုင်အောင် ပြန်လည် ဝမ်းနည်းလာတတ်၏။ ဥပမာ ပြုံးရွှင်နေသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးကိုတွေ့ရှိပါက ထိုပြုံးရွှင်နေသော အာရုံက မိမိ၏ စိတ်အစဉ်အား သောမနဿဝေဒနာ ပြဇာန်းသည့် ပီတိပန်းများ ပွင့်လန်းဝေဆာလာအောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလိုက်သဖြင့် မိမိ၏ စိတ်အစဉ်ဝယ် အပြုံးဓာတ်များ ဝင်လာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဝမ်းနည်း ကြေကွဲနေသော ဒုက္ခရောက်နေသည့် အလွန်ချစ်ခင်သည့် မိတ်ဆွေတစ်ဦးကို တွေ့ရ-ပြန်ကလည်း ထိုစိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ်ရာ ကြေကွဲဖွယ်ရာ အာရုံက မိမိ၏ စိတ်အစဉ်အား ဒေါမနဿဝေဒနာ ပြဇာန်းသည့် ဝမ်းနည်းသည့် စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး လိုက်သဖြင့် ဒေါမနဿဝေဒနာ ပြဇာန်းသည့် ဝမ်းနည်းသည့် စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အလားတူပင် အတိတ်က ဒေါမနဿဝေဒနာ ပြဇာန်းသည့် ဝမ်းနည်းကြေကွဲနေသည့် နာမ်သန္တတိအစဉ်ကို လှမ်း၍ ရှုလိုက်တိုင်း ထိုနာမ်သန္တတိအစဉ်က အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလိုက်သဖြင့် ယခု ပစ္စုပ္ပန်တွင်လည်း ဒေါမနဿဝေဒနာ ပြဇာန်းသည့် ဝမ်းနည်းကြေကွဲသည့် စိတ်အစဉ်များ တစ်ဖန်ပြန်၍ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဤယောဂီကား အတိတ်ဘဝတို့၌ လူ့ဘဝ နတ်ဘဝ တိရစ္ဆာန်ဘဝ ယောက်ျားဘဝ မိန်းမဘဝ စသည်ဖြင့် ဘဝများလည်း စုံခဲ့ဖူးသူ ဖြစ်၏။ သာသနာတွင်း သာသနာပ နှစ်မျိုးတို့၌ လူအဖြစ်ကို ရခဲ့ဖူးသူလည်း ဖြစ်၏။

လွန်ခဲ့သော (၈)ခုမြောက် ဘဝတွင် မိဖုရားတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ရဟန်းတော်များအား ဆွမ်းကပ်လှူ ပူဇော်ခြင်း၊ ဘုရားဂုဏ်တော်များကို ပွားများအားထုတ်ခြင်း ပြုခဲ့၏။ သို့သော် ကွယ်လွန်ခါနီးတွင် ထိုကောင်းမှု ကုသိုလ်ကံတို့မှာ အကျိုးပေးဖို့ရန် အခါအခွင့်မသန် ဖြစ်ခဲ့ရ၏။

ဘုရင်အပေါ်တွင် လွန်စွာ ချစ်ခင် မြတ်နိုးခဲ့သူ ဖြစ်ခဲ့၏။ ကွယ်လွန်ခါနီးတွင် ဘုရင်သည် မိမိအနားသို့ တစ်ခါမျှ ရောက်မလာတော့ဘဲ အခြားသူများ ထံတွင်သာ အချိန်ဖြုန်းနေသည်ကို သိရှိရ၍ ဝမ်းနည်းကြေကွဲနေ၏။ လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်ကဲ့သို့ ချောင်သေလာ ရွှေဝါကွေ့မှာ တောမွေ့လိုသည့် စိတ်ဓာတ်များ ပေါ်မလာဘဲ လွမ်းဆွတ် တမ်းတလျက် ကြေကွဲဝမ်းနည်းနေသော ဆုတ်နစ်သော ဒေါသပြဓာန်းသည့် စိတ်အစဉ်တို့ကသာ လွမ်းမိုးနေ၏။ စိတ်မချမ်းမမြေ့ ဖြစ်နေသည့် ဆုတ်နစ်သော ဒေါသနာသဝေဒနာ ပြဓာန်းသည့် စိတ်အစဉ်တို့သည် မရဏာ သန္ဓေဇာ၏ နေရာကို အရယူသွားကြ၏။ ယင်းမရဏာသန္ဓေဇာအစဉ်တွင် သေခါနီးတွင် ကပ်၍ ပြုစုပျိုးထောင် နေသော ယင်းဒေါသပြဓာန်းသည့် အကုသိုလ်ကံကြောင့် တိရစ္ဆာန်ယောနိ ဂတိနိမိတ်များထင်လျက် ဘဝကို အဆုံးသတ်ခဲ့ရ၏။ သတ္တမ = (၇)ခုမြောက် အတိတ်တွင် သမင်မဘဝကို ရရှိခဲ့ပြန်၏။ အိမ်ရှင်အပေါ်၌ အိမ်ရှင်မ အပေါ်၌ လွမ်းဆွတ်လျက် တသသ ဖြစ်နေသူများ၊ တမ်းတငိုယိုနေသူများ၊ ဘဝကို နာကြည်းနေသူများ သတိထား သင့်သော အချက်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ထိုတိရစ္ဆာန်ဘဝတွင် မုဆိုး၏ လက်ချက်ဖြင့် ဘဝကို အဆုံးသတ်ခဲ့ရပြန်၏။ သို့သော် ယင်းသမင် ဘဝ သေခါနီးကာလတွင် (၈)ခုမြောက် အတိတ် မိဖုရားဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ရဟန်းတော်များအား ဆွမ်းလှူခဲ့ဖူးသော အပရာပရိယာဇ်သည် ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသဖြင့် အကျိုးပေးဖို့ရန် အခါအခွင့် သင့်လာရကား သံဃာတော်အား ဆွမ်းလှူနေသည့် ကံအာရုံနိမိတ်များ ထင်နေ၏။ ယင်းကံကြောင့် (၆)ခုမြောက် အတိတ်တွင် ခင်ပွန်းသေ၍ ကြေကွဲဝမ်းနည်းရသည့် အမျိုးသမီးဖြစ်ရပြန်ပေသည်။

ခင်ပွန်းအပေါ်၌ တွယ်တာတပ်မက် ချစ်ခင်မြတ်နိုးသည့် ဓာတ်ငွေ့၊ ခင်ပွန်းကို အကြောင်းပြု၍ ဝမ်းနည်း ကြေကွဲသည့် ဓာတ်ငွေ့ - ဤဓာတ်ငွေ့တို့ကား အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါနေသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

တစ်ဖန် (၂၀)ခုမြောက် ဘဝကို ကြည့်လိုက်သောအခါ အမျိုးသားဘဝကို တွေ့ရ၏။ ထိုအမျိုးသားဘဝတွင် မိမိ၏ အလုပ်အကျွေး အမှုထမ်းတစ်ဦးကို လုပ်ခအပြည့်အဝ မပေးသော အဒိန္နာဒါန အကုသိုလ်ကြောင့် (၁၉)ခုမြောက် ဘဝတွင် နွားဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြန်၏။

နွားဘဝတွင် မိမိအရှင်သခင်၏ ရွတ်ဖတ်ပူဇော်နေသော ဘုရားဂုဏ်တော်များကို အမြဲလိုလို ကြားနာနေရ၏။ ထိုသို့ ကြားနာနေရစဉ် ပီတိပြဓာန်းသည့် ကုသိုလ်ပန်းများလည်း ပွင့်လန်းခွင့် ရရှိခဲ့၏။ ဘုရားဂုဏ်တော်များကို ကြားနာရသည့် ယင်းဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ကြောင့် (၁၈)ခုမြောက် အတိတ်တွင် အမျိုးသားဘဝကို ရရှိခဲ့ပြန်သည်။ မဏ္ဍုကဒေဝပုတ္တ အမည်ရသော ဖားနတ်သားကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

ယင်းအမျိုးသားဘဝတွင် ကျွဲနွားများကို ဘေးမဲ့လွှတ်ခဲ့၏။ အဘယဒါန ဇီဝိတဒါနပင်တည်း။ ရေကရားဖြင့် ရေသွန်းလောင်းကာ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်လိုကြောင်း ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့၏။ ယင်းကောင်းမှုကုသိုလ် ကြောင့် (၁၇)ခုမြောက် ဘဝတွင် ရသေ့ဘဝကို ရရှိခဲ့၏။ ထိုဘဝတွင် သီလဖြူစင်ခဲ့၏။ သမထဘာဝနာတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်နိုင်ခဲ့၏။

တစ်ဖန် (၂၁)ခုမြောက် ဘဝတွင်ကား ကချေသည် အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ရပြန်၏။ ကချေသည် အဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးခဲ့ရ၏။ ကချေသည်ဘဝတွင် မိမိကိုယ်ခန္ဓာကို တပ်မက် ပြစ်မှားကြသော ပရိသတ်ကြောင့် အမျိုးသမီးဘဝကို ရွံရှာစက်ဆုပ်ပြီး - အမျိုးသားဘဝကို ရရှိလိုကြောင်း ဘုရားရှိခိုးကာ ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့ ပြန်၏။ ယင်းကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့် (၂၀)ခုမြောက် အမျိုးသားဘဝကို ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။

အတိတ် သံသရာခရီးကား ရှည်လျားလွန်းလှ၏။ ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍သော်လည်း မသိအပ် မသိနိုင် သော အစရှိ၏။ အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏတရားသည် ပိတ်ဖုံး ကာဆီးထားအပ်သည် ဖြစ်၍ တဏှာတည်းဟူသော

သံယောဇဉ်ကြီးက ရစ်ပတ် နှောင်ဖွဲ့ထားအပ်သည် ဖြစ်၍ ထိုဘဝမှ ဤဘဝ၊ ဤဘဝမှ ထိုဘဝသို့ တပြောင်းပြန်ပြန် ကျင်လည်ကျက်စား ပြေးသွား၍ နေကြရကုန်သော၊ တစ်ခုသော ဘဝ၌လည်း ထပ်ခါထပ်ခါ ကျင်လည်ကျက်စား ပြေးသွား၍ နေကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ သံသရာ၏ ရှေးအစွန်းကိုကား သာဝကတို့သည် မသိအပ် မသိနိုင်ပေ။

ထိုမျှ ရှည်လျားလှသော အတိတ်သံသရာ ခရီးတစ်လျှောက်၌ သာဝကတို့သည် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ကို ကုန်စင်အောင်ကား မသိမ်းဆည်းနိုင်ကြသည်သာ ဖြစ်၏။ အတိတ်၌လည်း အကြောင်း တရားနှင့် အကျိုးတရားသာရှိ၏ဟု အသိဉာဏ်သန့်ရှင်းရေးအတွက် အတိတ်ဘဝအနည်းငယ်ကိုကား ရှုဖို့ရန် လိုအပ်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်း စရဏမျိုးစေ့ကောင်းများကို ထူထောင်ခဲ့သည့် ဘဝသို့တိုင်အောင်ကား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသင့်ပေသည်။

ဤယောဂီသူတော်ကောင်း၏ အတိတ်အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ပြုစု ပျိုးထောင်ခဲ့သော စရဏမျိုးစေ့ကောင်း ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်းများကို ရှာဖွေကြည့်ရာ - စရဏမျိုးစေ့ပိုင်းတွင် ဒါန သီလ သမထ ဘာဝနာ ကုသိုလ်မျိုးစေ့များ စုံစုံညီညီ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ပိုင်းတွင်ကား ဓာတ်ကြီးလေးပါးမျှကိုသာ ရှုခဲ့ဖူးသည်ကို တွေ့ရ၏။

လယ်တိဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အယူ

- ၁။ သာဝကတစ်ဦးသည် - ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းခဲ့ဖူးလျှင် တတိယတန်း အကောင်းစား ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးတို့၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့ဖူး သဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တိုင်အောင် ရရှိခဲ့ဖူးလျှင် ဒုတိယတန်း အကောင်းစား ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ ဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊
- ၃။ ယင်းရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ချေခဲ့ဖူးလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရရှိခဲ့ဖူးလျှင် ပထမတန်း အကောင်းစား ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊
- ၄။ ထိုမျှ မရခဲ့ဖူးလျှင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးလောက်မျှကို ရှုခဲ့ဖူးလျှင်လည်း သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ လုံလောက်သော ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ ဖြစ်ကြောင်း၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း ဆုံးဖြတ် ထားတော်မူ၏။ ဗောဓိပက္ခိယဒီပနီစသည်တွင်ကြည့်ပါ။

စရဏမျိုးစေ့ကား လက်ခြေနှင့်တူ၏။ ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကား မျက်စိနှင့် တူ၏။ လက်ခြေသည် လိုရာအရပ်သို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးသကဲ့သို့ လက်ဖြင့် ပြုလုပ်ရမည့် လိုရာ လုပ်ငန်းရပ်ကို ပြီးစီးအောင် ရွက်ဆောင်ပေးနိုင် သကဲ့သို့ အလားတူပင် စရဏမျိုးစေ့သည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း သူတော်ကောင်းတရားတို့ကို ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမပေးမည့် ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့နှင့် တွေ့အောင် ကြုံအောင် မိကောင်း ဖကောင်း ဆရာကောင်း သမားကောင်း မိတ်ကောင်း ဆွေကောင်းတို့နှင့် တွေ့အောင် ကြုံအောင် ပို့ဆောင်ပေး၏။ မျက်စိ- သည် ရူပါရုံအမျိုးမျိုးကို မြင်နိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့သည် ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်း တို့ထံမှ သစ္စာလေးပါးနှင့် စပ်သော တရားစကားကို နာကြားခွင့် ရရှိလာသောအခါ တရားတော်ကို ခံယူနိုင်သော စွမ်းအားကို ဖြစ်စေ၏။ သစ္စာလေးပါးကို ထွင်းဖောက်သိအောင် မြင်အောင် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ သို့အတွက် သာဝကတစ်ဦး နိဗ္ဗာန်ရရှိရေးမှာ စရဏမျိုးစေ့ကောင်း ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်း နှစ်မျိုးလုံး လိုအပ်သည်သာ ဖြစ်၏။

သစ္စကပရိဗိုလ်ကြီးမှာ ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ ချို့တဲ့၍ မဟာဓနသူဌေးသား ဇနီးမောင်နှံတို့မှာ စရဏမျိုးစေ့ ချို့တဲ့၍ နိဗ္ဗာန် မရရှိကြောင်းကိုလည်း မိမိ၏ဒီပနီများတွင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားက ဆုံးဖြတ်ထားတော်မူ၏။ ဤဘဝတွင် ကြိုးစားသော်လည်း မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် မပြုနိုင်ခဲ့သော် ဤဘဝတွင် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်မှန်း၍ ပြုစု ပျိုးထောင်လိုက်သော ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကုသိုလ်တို့ကား စရဏမျိုးစေ့ကောင်း ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်းများအရာ၌ တည်ရှိနေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အနာဂတ်၌ အကြောင်းအကျိုး

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ယောဂီကား ရဟန်းဘဝသည် မြင့်မြတ်၏ဟု အယူရှိ၏။ ပိဏ္ဏပါတ် ဆွမ်းလောင်းလျှူတိုင်း ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်းခဲ့ဖူး၏။ ယခု အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း နေခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ရုပ်-နာမ်တို့က စ၍ အနာဂတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလေရာ ဤဘဝ သေခါနီး မရဏသန္ဓေအခါတွင် မနောဒွါရ၌ ပိဏ္ဏပါတ်ဆွမ်းလောင်းလျှူနေသည့် ကံအာရုံနိမိတ်များ ထင်နေ၏။ တမေဝ ဝါ ပန ဇနကဘူတံ ကမ္မံ အဘိနဝကရဏဝသေန ခွါရပတ္တံ ဟောတိ - ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟနှင့်အညီ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်စေတော့မည့် ထိုဇနကကံသည် အသစ်တစ်ဖန် ပြုနေသည်၏ အစွမ်းဖြင့်သေခါနီးကာလ မနောဒွါရဝယ် ထင်လာ၏။

- ၁။ ရဟန်းဟု အသိမှားမှုကား အဝိဇ္ဇာတည်း။ (= ၂၀)
- ၂။ ရဟန်းဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်မှုကား တဏှာတည်း။ (= ၂၀)
- ၃။ ရဟန်းဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေမှုကား ဥပါဒါန်တည်း။ (= ၂၀)
- ၄။ ပိဏ္ဏပါတ် ဆွမ်းလောင်းလျှူသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုကား သင်္ခါရတည်း။ (= ၃၄)
- ၅။ ယင်းကုသိုလ် စေတနာအုပ်စု သင်္ခါရ (= ၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။

အကြောင်းတရားငါးပါး စုံညီသွားပြီ ဖြစ်၏။ ယင်းအကြောင်းတရား (၅)ပါးကြောင့် ရဟန်းဘဝ ဝိပါကခန္ဓာ (၅)ပါး ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကိုလည်း ရှု၍ ရသွား၏။

အနာဂတ်ဘဝသည် ကျိန်းသေဖြစ်မှာလား

အနာဂတ်ဘဝသည် ကျိန်းသေဖြစ်မှာလားဟူသော မေးခွန်းကို ပုဂ္ဂိုလ်ခပ်များများက မေးတတ်ကြ၏။ ယမိုက်ဒေသနာတော်များ၌ ပစ္ဆိမဘဝိက အစစ် အတု နှစ်မျိုးရှိကြောင်း လာရှိ၏ -

- ၁။ သောတာပန်အရိယာသူတော်ကောင်း ဖြစ်သည့် နာမည်ကျော် ဒါယကာတော် သိကြားမင်းကဲ့သို့ လူ့ဘဝ နတ်ဘဝ စုန်ဆန်ကျင်လည်ပြီးနောက် အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ပြည်တွင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရမည့် အရိယာသူတော်- ကောင်းများလည်း ရှိကြ၏။
- ၂။ မဟာဓနသူဌေးသားကဲ့သို့ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည့် ပါရမီမျိုးစေ့များ ထင်ရှားရှိသော်လည်း ရဟန္တာမဖြစ်ဘဲ ဘဝကို အဆုံးသတ်သွားရသည့် ပစ္ဆိမဘဝိက အတုများလည်း ရှိကြ၏။
- ၃။ နာမည်ကျော် ဒါယကာတော် အဇာတသတ်ကဲ့သို့ သာမညဖလသုတ္တန်ကို နာကြားရပြီးသည်၏ အဆုံး၌ သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်နိုင်သော ပါရမီမျိုးစေ့ကောင်းများ ထင်ရှားရှိသော်လည်း ဖခင်ကို သတ်ခဲ့သည့် ကံက တားမြစ်ထားသည့်အတွက် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ မတည်နိုင်တော့ဘဲ ဘဝကို အဆုံးသတ်သွားရသည့် ပစ္ဆိမဘဝိကအတုများလည်း ရှိကြ၏။

၄။ ယဋိကာရ အိုးထိန်းသည်ကြီးတို့ကဲ့သို့ လူ့ပြည်တွင် အနာဂါမိမဂ်ဖိုလ်၌ တည်ပြီး၍ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာပြည်သို့ ရောက်ကာ ထိုအကနိဋ္ဌဗြဟ္မာပြည်၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံရမည့် အရိယာ သူတော်ကောင်းကြီးများလည်း ရှိကြ၏။

ဤကဲ့သို့သော သူတော်ကောင်းကြီးများအဖို့ အနာဂတ်ဘဝကား ထင်ရှားရှိနေသေးသည်သာ ဖြစ်၏။ အနာဂတ် ခန္ဓာငါးပါးကား ထင်ရှားရှိနေသေးသည်သာ ဖြစ်၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်တို့ ကဲ့သို့သော ဤဘဝတွင်ပင် ကျိန်းသေ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရမည့် ပစ္ဆိမဘဝက အစစ်များ ဖြစ်တော်မူကြသည့် သူတော်ကောင်းကြီးများအဖို့ကား အနာဂတ် ဘဝသစ်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးကား ထင်ရှား မရှိကြတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ဤဘဝ ပရိနိဗ္ဗာန်မစံမီအတွင်း၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးသာ ရှိကြတော့သည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိသည် မည်သည့် သူတော်ကောင်း အမျိုးအစားတွင် ပါဝင်နေသည်ကို မိမိကိုယ်တိုင် ရှုကြည့်ပါမှသာလျှင် သိရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

အဘယ်ကြောင့် အနာဂတ်ကို ရှုနေရပါသလဲ?

ဤမေးခွန်းကိုလည်း ခဏခဏ မေးတတ်ကြ၏။ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကြောင်းတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မှန်ပါက ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်က ညွှန်ကြားထားတော်မူသဖြင့် ထိုရှုကွက်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင် အောင် ရှုနိုင်ရမည် ရှုတတ်ရမည် ဖြစ်၏။ ဤသည်မှာလည်း အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း မဟာဓနသူဌေးသားတို့ကဲ့သို့ ပစ္ဆိမဘဝကအတုစာရင်းတွင် ပါဝင်နေပါလျှင် ထိုအနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါး၊ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနိုင်လျှင် ထိုအနာဂတ် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အပေါ်၌ စွဲနေသည့် တဏှာစွဲ မာနစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲဟူသော အစွဲ အမျိုးမျိုးတို့ကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ကောင်း ပယ်သတ်နိုင်မည် ဖြစ်၏။ ပယ်နှုတ်ကောင်း ပယ်နှုတ်နိုင်မည် ဖြစ်၏။

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနိုင်သဖြင့် တဏှာစွဲ မာနစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲတို့ကို ဖြိုခွဲနိုင်ခဲ့သော် - ဥပသန္တော စရိဿတိ - ဟူသည်နှင့် အညီ ကိလေသာအပူမီး ငြိမ်းပါက မျက်မှောက်သော ဤကိုယ်၏ အဖြစ်၌ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသည်မှာလည်း အကြောင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်၏။ - ဤအကြောင်း နှစ်ရပ်တို့ကြောင့် အနာဂတ်ကို ရှုနေခြင်း ဖြစ်သည်။

အပြောင်းအလဲ ရှိနိုင်ပါသလား?

အဇာတသတ်တို့ကဲ့သို့သော ပစ္ဆိမဘဝကအတုများအဖို့ အနာဂတ်ဘဝ အပြောင်းအလဲကား ရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ အကယ်၍ အဇာတသတ်သည် သောတာပန် အစစ်ဖြစ်သွားပါက သူ၏ အနာဂတ်ဘဝမှာ ပုံစံတစ်မျိုး ဖြစ်ဖွယ်ရာ ရှိ၏။ ယခုအခါတွင်ကား သောတာပန်အစစ် မဖြစ်ရဘဲ ဖခင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကို သတ်ဖြတ်သည့် အာနန္တရိယကံက ပစ်ချလိုက်သဖြင့် ငရဲသို့ရောက်ရှိသွားရ၏။ ဘဝပုံစံ တစ်မျိုးပြောင်းသွား၏။

အလားတူပင် အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ပစ္ဆိမဘဝက အတုဖြစ်နေသေးပါက နောင်အနာဂတ် ဘဝမှာလည်း ထင်ရှား ရှိနေသေးပါက အပြောင်းအလဲ ရှိကောင်းရှိနိုင်သည်။ မဟဂ္ဂုတ်ကံများကို မထူထောင် နိုင်ခင်က အထက်တွင် ပုံစံထုတ်ပြထားသည့် သူတော်ကောင်းကဲ့သို့ ပိဏ္ဍပါတ်ဆွမ်းလောင်းလှူသည့် ဒါနကံ

ကဲ့သို့သော ရိုးရိုး ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံများက အကျိုးပေးခွင့်သာနေသည်လည်း ရှိတတ်၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဈာန်သမာပတ်တစ်ခုခုကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးနိုင်ခဲ့သော်-
ဝိပဿနာယ ဟိ ဗဟုပကာရာ သမာပတ္တိ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၃၈၇။) = ဈာန်သမာပတ်များသည် ဝိပဿနာဉာဏ်အား
အလွန်ကျေးဇူးများလှ၏။ **ဝိပဿနာ ပန ထာမဇာတာ သမာပတ္တိမ္မိ ရက္ခတိ** = စွမ်းအား အပြည့်အဝနှင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည်လည်း ဈာန်သမာပတ်ကို ခိုင်မြဲအောင် စောင့်ရှောက်ပေးတတ်၏။
(မ-ဋ္ဌ-၁-၃၈၈။) - ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်များနှင့်အညီ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အထောက်အပံ့ကို ရရှိနေသော
အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှု အရှိန်အဝါကို ရရှိနေသော ဈာန်သမာပတ်တို့သည်
ခိုင်ခံ့သည့် သဘောရှိတတ်၏။ ယင်းမဟဂ္ဂုတ်ကံတို့ကို ခိုင်ခံ့အောင် အမြတ်စား ပွားများထားနိုင်သော သူတော်-
ကောင်းသည် အကယ်၍ နောင်အနာဂတ်တွင် ဗြဟ္မာဘဝကိုလည်း ညွတ်ကင်းရှိုင်းနေသော စိတ်ဓာတ်ရှိပါက
ထိုအခါတွင် ကာမာဝစရကံများမှာ အကျိုးပေးခွင့် မသာတော့ဘဲ ဂရုကံ ဖြစ်သော မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံများက
အကျိုးပေးခွင့် သာသွားတတ်သည်လည်း ရှိတတ်၏။ အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်၍
ကံအမျိုးမျိုးကို ထူထောင်၍ ကပ္ပနာခေါ်သည့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိနှင့် ပူးတွဲနေသည့် ကြံစည်စိတ်ကူးမှု အမျိုးမျိုးကို
ပြုလုပ်၍ ရှုကြည့်ပါ။

ဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ရရှိတော်မူကြသော သူတော်ကောင်းတို့သည် (သေသည့်တိုင်အောင် ထိုဈာန်
များ မလျှော့ကျခဲ့လျှင်) ဗြဟ္မာပြည်တွင် မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ ဘုံကို ရွေးချယ်နိုင်သည်ဟူသော ဤအသိဉာဏ်မှာ
သာသနာတော်အတွင်း၌သာ ရရှိနိုင်သော အသိဉာဏ် ဖြစ်၏။ ကာဠဒေဝီလရသေ့ကြီးသည် ဤအသိဉာဏ်မျိုးကို
မရရှိသဖြင့် မိမိရရှိထားသော သမာပတ် (၈)ပါးတို့တွင် အသာဆုံးအမြတ်ဆုံး ဖြစ်သည့် နေဝသညာနာသညာ-
ယတန သမာပတ်ကသာ အကျိုးပေးလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်သဖြင့် အောက်အောက်ဈာန်များအပေါ်၌ အာလယ
ကင်းကွာနေ၏။ အထက်ဆုံး နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်၌သာ ငဲ့ကွက် တွယ်တာမှုရှိနေ၏။ ထိုဘုံ၌သာ
ဖြစ်ရမည်ဟု စွဲယူထား၏။ သို့အတွက် ကွယ်လွန်သည့်အခါ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌သာ ဖြစ်ရလေ၏။
ဘုရားရှင်နှင့် အလွဲကြီး လွဲသွားရ၏။ အကယ်၍ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာဘုံကို ရွေးချယ်နိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟူသော
အသိဉာဏ်မျိုးရှိ၍ အောက်ရူပါဝစရဈာန် တစ်ခုခုကို သဟမ္ပတိဗြဟ္မာကြီးတို့ကဲ့သို့ ရွေးချယ်၍ ယင်းဈာန်ကို
အမြတ်စား ပွားများနိုင်လျှင်ကား ယင်း ရွေးချယ်ထားသည့် ရူပါဝစရဘုံ တစ်ဘုံဘုံ၌သာ ဖြစ်ခွင့် ရှိပေသည်။
ဘုရားရှင်နှင့်လည်း ဆုံတွေ့ခွင့် ရှိနိုင်၏။

အလားတူပင် အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း မဟဂ္ဂုတ်ကံများကို အမြတ်စား ထူထောင်နိုင်ခဲ့ပါမူ
အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း အနာဂါမ် မဖြစ်သေးပါမူ သုဒ္ဓါဝါသ ငါးဘုံမှတစ်ပါး မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ ဗြဟ္မာ-
ဘုံ တစ်ခုခုကို ရွေးချယ်ခွင့်ရှိ၏။ ထိုဘုံသို့ရောက်ကြောင်း ဈာန်များကို အမြတ်စား ပွားထားနိုင်ခွင့် ရှိ၏။ ထိုအခါတွင်
မူလ အကျိုးပေးဖို့ရန် အခွင့်သာနေသော ကာမာဝစရကံတို့မှာ နောက်သို့ ဆုတ်သွားကြ၍ ယင်းမဟဂ္ဂုတ်ကံက
အကျိုးပေးခွင့် သာလာမည် ဖြစ်ပေသည်။

သို့အတွက် အနာဂတ်ဘဝများမှာ ပစ္ဆိမဘဝိကအတုအဖို့ အပြောင်းအလဲ ရှိတတ်သည်လည်း ရှိ၏။
ဝဋ္ဋာဘိရတဖြစ်သော ဒါယကာတော် သိကြားကဲ့သို့ အပြောင်းအလဲ မရှိသည်လည်း ရှိတတ်၏ဟု မှတ်ပါ။ ဤတွင်
အမြတ်စား ပွားများထားသည့် မဟဂ္ဂုတ်ကံတို့ကသာ အကျိုးပေးသည်။ အလတ်စား၊ အညံ့စား ပွားများထားသော
မဟဂ္ဂုတ်ကံတို့က အကျိုးမပေးဟု - ဤသို့ကား အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ အမြတ်စား ပွားများထားသော
မဟဂ္ဂုတ်ကံများမှာ အခြားကံများထက် သာလွန်၍ အကျိုးပေး ထက်သန်သောကြောင့်သာ ပုံစံထုတ်၍
ပြဆိုခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ညွှန်ကြားချက်

သော ဧဝံ ပစ္စယတော နာမရူပဿ ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာ ယထာ ဣဒံ ဧတရဟိ၊ ဧဝံ အတီတေပိ အဒ္ဓါနေ ပစ္စယတော ပဝတ္တိတ္ထ၊ အနာဂတေပိ ပစ္စယတော ပဝတ္တိဿတီတိ သမနုပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၄-၂၃၅။)

ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာတိ ဧတရဟိ ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာ။ ဧဝံ ဣမိနာ န ကေဝလံ သပ္ပစ္စယတာမတ္တမေဝ ပစ္စာမဋ္ဌ၊ အထ ခေါ ယာဒိသေဟိ ပစ္စယေဟိ ဧတရဟိ ပဝတ္တတိ၊ တာဒိသေဟိ အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယေဟေဝ အတီတေပိ ပဝတ္တိတ္ထာတိ ပစ္စယသဒိသတာပိ ပစ္စာမဋ္ဌာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၃။)

ထိုယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ဤသို့ အကြောင်းတရားကြောင့် နာမ်ရုပ်၏ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ရ၍ ဤနာမ်ရုပ်သည် ယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ အတိတ်ဖြစ်သော အဓွန့်ကာလ၌လည်း ဤနာမ်ရုပ်သည် ဆိုင်ရာ ဒုတိယအတိတ်စသော ထိုထိုအတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ခဲ့လေပြီ၊ နောင်အနာဂတ် အဓွန့်ကာလ၌လည်း (ဆိုင်ရာဘဝက ထူထောင်ထားခဲ့သော) အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေလတ္တံ့။ ဤသို့ ဉာဏ်ဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၄-၂၃၅။)

အထူးသတိပြု၍ သိမ်းဆည်းရန်

- ၁။ အတိတ်ဘဝ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေ၏ အာရုံ။
- ၂။ လက်ရှိဘဝ ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံ။
- ၃။ လက်ရှိဘဝ ပစ္စုပ္ပန် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်၏ အာရုံ။
- ၄။ လက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ လာလတ္တံ့သော စုတိစိတ်၏ အာရုံ။

ဤလေးမျိုးတို့၌ အာရုံချင်း တူညီရမည် ဖြစ်သည်။ ဤလေးမျိုးတို့တွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် မရှုရသေးမီ၌ စုတိ၏ အာရုံကို မဆန်းစစ်သေးဘဲ ခေတ္တထား၍ အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေ၊ ပစ္စုပ္ပန်ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင် - ဤသုံးမျိုးတို့၏ အာရုံချင်း တူညီမှု ရှိမရှိကိုကား မိမိကိုယ်တိုင် ဉာဏ်ဖြင့်စူးစိုက်၍ သေချာစွာ တိုက်ဆိုင် ရှုကြည့်ပါ။ တစ်ဖန် ဘဝတစ်ခုဝယ် ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်၊ စုတိစိတ်တို့သည် အာရုံချင်းသာ တူညီရမည် မဟုတ်သေး၊ စိတ်စေတသိက် အရေအတွက်ချင်းလည်း တူညီရမည်ဖြစ်သည်။ သေချာစွာ စူးစိုက်၍ ဆန်းစစ် ကြည့်ပါ။ အကြိမ်ကြိမ် ရှုကြည့်ပါ။ အတိတ် အကြောင်းတရားကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်ပုံကို လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရား အရေအတွက် အတိအကျကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပြီးဖြစ်သည့် ဤအချိန်မျိုးတွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ပုံစံမှန် ရှုနိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မရှုနိုင်သေးပါက ပဋိသန္ဓေနာမ်တရားများကို သေချာစွာ တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ တစ်ဖန် ယင်းပဋိသန္ဓေ နာမ်တရားတို့ ချုပ်ပျက်သွားပြီးနောက် ဝီထိစိတ် မဖြစ်မီအတွင်း ယင်းပဋိသန္ဓေနှင့် ဆက်တိုက် ဖြစ်နေသော ပထမဘဝစသော စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရားစုတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ဘဝ၌ ဝီထိစိတ်များ မဖြစ်သည့် အချိန်တွင် စိတ်အစဉ် မပြတ်စဲရေးအတွက် ဘဝ၏ အကြောင်းတရားအဖြစ် ဆက်လက်ဖြစ်နေသည့် စိတ်များပင် ဖြစ်ကြသည်။ သဘောပေါက်ပါက လက်ရှိ အခြေအနေ၌လည်း ဝီထိစိတ်အစဉ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်နာမ်တရားများကိုလည်း ဆက်လက် သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှု ရရှိလာပါလိမ့်မည်။

တိဟိတ်-ဒွိဟိတ်-သောမနဿ-ဥပေက္ခာ

- ၁။ ပဋိသန္ဓေသည် တိဟိတ်ဖြစ်က ဘဝနှင့် စုတိတို့လည်း တိဟိတ်ပင် ဖြစ်ကြ၏။
- ၂။ ပဋိသန္ဓေသည် ဒွိဟိတ်ဖြစ်က ဘဝနှင့် စုတိတို့လည်း ဒွိဟိတ်ပင် ဖြစ်ကြ၏။
- ၃။ ပဋိသန္ဓေသည် သောမနဿဖြစ်က ဘဝနှင့် စုတိတို့လည်း သောမနဿပင် ဖြစ်ကြ၏။
- ၄။ ပဋိသန္ဓေသည် ဥပေက္ခာဖြစ်ပါက ဘဝနှင့် စုတိတို့လည်း ဥပေက္ခာပင် ဖြစ်ကြ၏။

သို့အတွက် ပဋိသန္ဓေသည် တိဟိတ် သောမနဿ ပဋိသန္ဓေဖြစ်လျှင် ဘဝနှင့် စုတိတို့သည်လည်း တိဟိတ် သောမနဿ ဘဝ စုတိတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ အသီးအသီး ရှိကြမည် ဖြစ်သည်။ ပဋိသန္ဓေသည် တိဟိတ် ဥပေက္ခာ ပဋိသန္ဓေဖြစ်လျှင် ဘဝနှင့် စုတိတို့သည်လည်း တိဟိတ် ဥပေက္ခာ ဘဝ စုတိတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ နာမ်တရား (၃၃)လုံးစီ အသီးအသီး ရှိကြမည် ဖြစ်သည်။

သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေခဲ့သော သူတော်ကောင်း၏ ဘဝသည် သောမနဿ ဝေဒနာနှင့်ပင် ယှဉ်သဖြင့် ဘဝတစ်လျှောက်၌ မည်သည့်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရသည်ပင် ဖြစ်စေ ဝိထိစိတ်တို့၌ သောမနဿ အဖြစ်များတတ်၏။ ပြီးရှင်မှုများတတ်၏။ အကယ်၍ သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာ နှင့် ယှဉ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေ ခဲ့သော် ဘဝင်မှာလည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ပင် ယှဉ်နေသဖြင့် ထိုသူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် အာရုံအမျိုးမျိုးတို့ အပေါ်၌ ဥပေက္ခာ အဖြစ်များတတ်၏။ ဥပေက္ခာသမားကား တည်ငြိမ်မှုအသွင်ကို ဆောင်၏။ သောမနဿ သမားကား ပြီးရှင်မှု အသွင်ကိုဆောင်၏။ ဘဝတစ်လျှောက်၌ အများဆုံးဖြစ်နေသော ဘဝ၏ စွမ်းအားပင်တည်း။ ဤ၌ ဝိထိစိတ်တို့၏ အတွင်းဝယ် သောမနဿနှင့် ဥပေက္ခာ အပြောင်းအလဲ ရှိတတ်ကြသော သန္တိရဏ-ဇော-တဒါရုံတို့ကိုသာ အထူးရည်ညွှန်း ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်ဟုမှတ်ပါ။

အကြောင်း အကျိုး သိမ်းဆည်းပုံ ခန့်မှန်း

အသင်သူတော်ကောင်းသည် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက် ဝိညာဏ်စသည့် ဝိပါကဝဋ်တရားများ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေခြင်းတည်းဟူသော ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သော အခါ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ လုပ်ငန်းရပ်ကြီးကို စတင်၍ အားသစ် နိုင်ပြီ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ -

၁။ အစဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာမှသည် အဆုံးဖြစ်သော ဇာတိ ဇရာမရဏသို့ တိုင်အောင် အနုလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်၏။

၂။ အဆုံးဖြစ်သော ဇရာမရဏမှသည် အစဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာ-တော်နည်းအားဖြင့် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ တစ်နည်းဆိုသော် အကျိုးတရားနှင့် အကြောင်း တရားတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု - ကျိုးကြောင်းဆက်နွယ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍လည်း အကြောင်း တရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်၏။

၃။ အလယ်ဖြစ်သော အာဟာရလေးပါးမှသည် အစဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် အကျိုးတရားနှင့် အကြောင်းတရားတို့၏ ကျိုး-ကြောင်း ဆက်နွှယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်၏။

၄။ အလယ်ဖြစ်သော ဝေဒနာမှသည် သို့မဟုတ် တဏှာမှသည် အဆုံးဖြစ်သော ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင် အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့်လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်၏။

၅။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် စာမျက်နှာ ၅၀-၅၁ - တို့၌ ဟောကြားထားတော်မူသည့်အတိုင်း ကိလေသဝဋ်ကို ကမ္မဝဋ်၌ ထည့်သွင်း၍ ကမ္မဝဋ်-ဝိပါကဝဋ်၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း နိုင်၏။

၆။ သာဓာရဏ အသာဓာရဏ၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းနည်း -

အခြားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား မဆက်ဆံသော အကြောင်း တရား၏ အစွမ်းဖြင့် နှစ်မျိုးသော နာမ်တရား၏ အကြောင်းတရားကို ရှု၏။ ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရတို့၏ အစွမ်းဖြင့် လေးမျိုးသော ရုပ်တရား၏ အကြောင်းတရားကို ရှု၏။ အကျယ်ကား - နာမ်တရား၏ အကြောင်း တရားသည် -

- ၁။ သာဓာရဏ = ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား-
- ၂။ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား-

ဤသို့လျှင် နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် ဒွါရ (၆)ပါး၊ အာရုံ (၆)ပါးတို့သည် (ပဉ္စဝေါကာရဘုံဝယ်) နာမ် တရား အားလုံး၏ သာဓာရဏ = ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရား ဝိပါက်တရား၊ ကြိယာတရား၊ သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သောတရား၊ ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် အတူ တကွဖြစ်သောတရား၊ သုခဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သောတရား၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သောတရား၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သောတရား - ဤသို့သော အကြွင်းအကျန်မရှိ အလုံးစုံသော အပြား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော နာမ်တရား၏ ထိုဒွါရ အာရုံဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် ယင်းဒွါရ အာရုံဟူသော အကြောင်းတရားသည် နာမ်တရားအားလုံး၏ ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

ကံသည် ဝိပါက်နာမ်တရား အားလုံး၏လည်းကောင်း၊ ကံကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ် အားလုံး တို့၏လည်းကောင်း သာဓာရဏ = ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ အခြားသော ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရား၊ ကြိယာတရားတို့၏လည်းကောင်း၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ရုပ် တို့၏လည်းကောင်း အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်၏။

စိတ်သည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက် စေတသိက်နာမ်တရား အားလုံး၏လည်းကောင်း၊ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့၏လည်းကောင်း သာဓာရဏ = ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။ တစ်ဖန် စိတ်သည် မိမိနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ မဖြစ်ကြသည့် စေတသိက် နာမ်တရားအားလုံး၏လည်းကောင်း၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့၏လည်းကောင်း အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားလည်းဖြစ်၏။

ဥတု - သဘာဂဖြစ်သော ဥတုသည် သဘာဂဖြစ်သော ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ် အားလုံးတို့၏ သာဓာရဏ = ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဝိသဘာဂဖြစ်သော ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ် အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့၏ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားလည်းဖြစ်၏။

အာဟာရ - အာဟာရဇြဗ္ဗဇာ (ကမ္မဇြဗ္ဗဇာ၊ စိတ္တဇြဗ္ဗဇာ၊ ဥတုဇြဗ္ဗဇာ)သည် အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ရုပ် အားလုံးတို့၏ ဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့၏ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၄။ မဟာဇီ-၂-၃၇၄-၃၇၅။)

တတ္ထကမ္မံ အတိတမေဝ ကမ္မသမုဋ္ဌာနဿ ရူပဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ စိတ္တံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဿ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ။ ဥတု အာဟာရာ ဥတု အာဟာရသမုဋ္ဌာနဿ ဌိတိက္ခဏေ ပစ္စယာ ဟောန္တိတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၄-၂၃၅။)

၁။ ကံ - ကုသလာကုသလစေတနာ ဝိပါကာနံ ခန္ဓာနံ၊ ကဋတ္တာ စ ရူပါနံ ကမ္မပစ္စယေန ပစ္စယော = ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာသည် ဝိပါကနာမ်ခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏ - ။ (အဘိ-၈-၁၅၄။)

ဤပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်နှင့် အညီ ကံအရ ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာကို ကောက်ယူပါ။ ထိုကုသိုလ်စေတနာ၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် အတိတ်တရားသာလျှင် ဖြစ်၏။ ကံသည် အတိတ်ဖြစ်၍သာလျှင် ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြု၏။ အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော စေတနာကံကသာလျှင် ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ (မဟာဇီ-၂-၃၇၅။)

၂။ ခိတ် - ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ၊ တံ သမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော = (အဘိ-၈-၁။) = ဟိတ် (၆)ပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည် ထိုဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ထိုစိတ် စေတသိက်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်အရ စိတ်တစ်ခုတည်းကိုသာ အရမကောက်ယူဘဲ စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသည့် စိတ်စေတသိက် နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ကောက်ယူပါ။ ထိုစိတ်+စေတသိက်တရားစုသည် ရှေးရှေးစိတ်က အနန္တရစသော အကြောင်းတရားတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါကို ဆက်ခံရသောကြောင့် ဥပါဒါဏ၌သာ စွမ်းအားကြီးမား၏။ အားရှိ၏။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည် တစ်နည်း စိတ်+စေတသိက်တရားစုသည် ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒါဏ၌သာလျှင် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ (မဟာဇီ-၂-၃၇၅။)

၃။ ဥတု - ၄။ အာဟာရ - ဗာဟိရံ ဥတုံ၊ အာဟာရဉ္စ ပစ္စယံ လဘိတွာ အတ္တနော ဌိတိက္ခဏေ ဥတုအာဟာရာ ရူပံ ဇနေန္တိတိ အတ္ထော။ (မဟာဇီ-၂-၃၇၅။)

ရုပ်တရားသည် ဌိကာလ၌ ပစ္စာဇာတစသော ပစ္စည်း၏ အကြောင်းအထောက်အပံ့ကို ရရှိသဖြင့် ဌိကာလ၌ အားရှိ၏။ ရုပ်တရား၏ ဌိကာလ၌ အားရှိသည့်အတွက် ဗာဟိရဥတု၏ အထောက်အပံ့ကို ရရှိသော ကမ္မဇဥတု၊ စိတ္တဇဥတု၊ ဥတုဇဥတု၊ အာဟာရဇဥတုဟူသော စတုသမုဋ္ဌာနိကဥတုသည် ဌိကာလသို့ ရောက်ခိုက် ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဗာဟိရဖြစ်သော ကဗဠိကာရာဟာရဟူသော ဩဇာ၏ အထောက်အပံ့ကို ရရှိသော် စတုသမုဋ္ဌာနိကဩဇာ အသီးအသီးသည် ဌိကာလသို့ ရောက်ခိုက် အာဟာရသမုဋ္ဌာန် ရုပ်ကလာပ် အသစ်-အသစ်ကို ဖြစ်စေ၏။

- ၁။ ယောနိသောမနသိကာရ = နှလုံးသွင်းမှန်ခြင်း၊
- ၂။ သဒ္ဓမ္မဿဝန = သူတော်ကောင်းတရားကို နာကြားရခြင်း၊
- ၃။ သပ္ပရိသုပနိဿယ = သူတော်ကောင်းကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊
- ၄။ ပဋိရူပဒေသဝါသ = သူတော်သူမြတ်တို့ရှိရာ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ နေထိုင်ခြင်း-

ဤသို့စသော အကြောင်းတရားတို့သည် ကုသိုလ်တရား၏သာလျှင် သီးသန့် အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် အယောနိသောမနသိကာရ = နှလုံးသွင်းမှားခြင်းစသော အကြောင်းတရားတို့သည် အကုသိုလ်တရား၏သာလျှင် သီးသန့် အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရား ဟုလိုသည်။

အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသည်တို့ကား ဝိပါက်တရားစု၏ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

ဘဝင်သည် ပဉ္စဒွါရဝိထိ၌ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏၊ မနောဒွါရဝိထိ၌ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

သန္တိရဏသည် ဝုဠော၏ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

ကာမကြိယာသည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ကာမကြိယာ မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာတို့၏ အသာဓာရဏ = မဆက်ဆံသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

အရဟတ္တဖိုလ်သည် အာဝဇ္ဇန်းသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော အလုံးစုံသော ကြိယာတို့၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၄။ မဟာဋီ-၂-၃၇၅။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း

ဤကျမ်းတွင်ကား -

- ၁။ ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ်၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းနည်း၊
- ၂။ သာဓာရဏ အသာဓာရဏ၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းနည်း၊

ဤနည်း (၂)နည်းတို့ကို ပေါင်းစပ် အခြေတည်၍ သိမ်းဆည်းနည်းကို ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းနှစ်နည်းလုံးကို သိမ်းဆည်းတတ်ပါမှ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားခန်း၌ လာရှိသော ရှုကွက်များကိုလည်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်မည် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်းဟူသည် ယင်းနည်း (၂)မျိုးလုံး ပါဝင်သော သိမ်းဆည်းနည်းဟု မှတ်ပါ။ ဤသိမ်းဆည်းနည်းကို ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြခြင်းမှာ အဘိဓမ္မာ အခြေခံပညာ အားနည်းသူ ယောဂီသူတော်ကောင်းတို့အဖို့ ပို၍ သဘောပေါက် မြန်ကာပို၍ လွယ်ကူသော သိမ်းဆည်းနည်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ်၊ နောက်လာမည့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားနည်းအတွက် လွန်စွာ ကျေးဇူးများ၍ အဘိဓမ္မာ အခြေခံပညာ မရှိသူတို့အဖို့ ထိုဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်သောအခါ အထူးထပ်မံ သင်ယူနေဖွယ် မလိုတော့သည်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ် ဤအကြောင်းနှစ်ရပ်ကြောင့် “တစ်ချက်ချင်း နှစ်ချက် ပြတ်” သဘောဖြင့် ဤနည်းကို ရှေးဦးစွာဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းကို ကျွမ်းကျင်လာသောအခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပထမနည်းစသည်သို့ ပြောင်းရှုပါက ပို၍ သဘောပေါက် မြန်တတ်သည်ကို ယောဂီအများစု၌ တွေ့ရတတ်ပေသည်။

ကြိုတင် မှတ်သားထားရန် လိုရင်းအချက်များ

ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ဘဝင်စိတ္တက္ခဏနှင့် ဝိထိစိတ်တို့၏ စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ခန္ဓာ (၅)ပါးဖွဲ့၍ ယင်းခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေလျက် အကြောင်းနှင့် အကျိုး ဆက်စပ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပြီးမှ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ခန္ဓာ (၅)ပါးဖွဲ့ရာ၌ - စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ -

- ၁။ (၆)ဒွါရ၌ တည်ရှိကြသော မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့တွင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ နာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့နှင့် အာရုံရုပ်တို့သည် ရူပက္ခန္ဓာတည်း။
- ၂။ နာမ်တရားစုမှ ဝေဒနာစေတသိက်သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၃။ နာမ်တရားစုမှ သညာစေတသိက်သည် သညာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၄။ (က) နာမ်တရားစုမှ စေတနာစေတသိက်သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ပထမနည်းတည်း။)
(ခ) နာမ်တရားစုမှ ဝေဒနာ သညာ ဝိညာဏ်မှတစ်ပါး ကျန်စေတသိက်အားလုံးသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ဒုတိယနည်းတည်း။)
- ၅။ အသိစိတ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ဟောတော်မူသော နည်းမှာ ပဓာနနည်း ဖြစ်၏။ ယင်းနည်းကို ဥပါဒါနပရိပဝတ္တနသုတ္တန်စသည်တို့၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ဆယ့်မေ ဘိက္ခဝေ စေတနာကာယာ၊ ရူပသဉ္စေတနာ သဒ္ဓသဉ္စေတနာ ဂန္ဓသဉ္စေတနာ ရသသဉ္စေတနာ ဖောဠဗ္ဗသဉ္စေတနာ ဓမ္မသဉ္စေတနာ။ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ။ ဖဿသမုဒယာ သင်္ခါရသမုဒယော၊ ဖဿနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော။ (သံ-၂-၄၉။)

= ရူပသဉ္စေတနာ၊ သဒ္ဓသဉ္စေတနာ၊ ဂန္ဓသဉ္စေတနာ၊ ရသသဉ္စေတနာ၊ ဖောဠဗ္ဗသဉ္စေတနာ၊ ဓမ္မသဉ္စေတနာ ဟူသော စေတနာ (၆)မျိုးတို့သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။ ဖဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။ (သံ-၂-၄၉။)

ဤသုတ္တန်၌ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေရာ၌ စေတနာက ပြဓာန်းသောကြောင့် ပဓာနနည်းအားဖြင့် စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ဟောကြားထားတော်မူသည်။ ဤကား စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ကောက်ယူရပုံ ပထမနည်းတည်း။ သုတ္တန်နည်းဟူလိုသည်။

အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်နည်း၌ကား စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြသော သမ္ပယုတ် နာမ်တရားစုတို့တွင် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဏ်မှ ကြွင်းကျန်သော နာမ်တရားအားလုံးသည် တစ်နည်း ဆိုရသော် ဝေဒနာ သညာမှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်အားလုံးသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာမည်၏။ ယင်းသင်္ခါရက္ခန္ဓာ၏ မဆက်ဆံသော အသာဓာရဏ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားကို **သေသခန္ဓတ္ထယပဒဋ္ဌာနာ** = (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၂။) မိမိ သင်္ခါရက္ခန္ဓာမှ ကြွင်းကျန်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးလျှင် အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းတရားရှိ၏ဟု ဖော်ပြထား၏။

ဤဒေသနာတော်များနှင့်အညီ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတိုင်း၌ -

- ၁။ စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ယူသောနည်း၊ (ပထမနည်း။)

၂။ ဝေဒနာ၊ သညာမှ ကြွင်းသော စေတသိက်အားလုံးကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ယူသောနည်း၊ (ဒုတိယနည်း။)

ဤသို့ နှစ်နည်းခွဲ၍ အကြောင်း အကျိုး သိမ်းဆည်းပုံကို ဖော်ပြထားပါသည်။ စိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားလုံးများ မကြွင်းကျန်စေလိုသောကြောင့် ဖြစ်၏။

စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ကောက်ယူသောနည်း၌ ဖဿသည် ယင်းသင်္ခါရက္ခန္ဓာ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ (သံ-၂-၄၉။) တစ်ဖန် ယင်းဖဿ၌လည်း အကြောင်းတရား မရှိတော့ပြီလောဟု မေးမြန်းဖို့ရန် အချက် ပေါ်လာပြန်၏။ ဖဿသည်လည်း သင်္ခတတရားပင် ဖြစ်သဖြင့် ဖဿ၌လည်း အကြောင်းတရား ရှိသင့်လာပြန်၏။ တစ်ဖန် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဖဿ၊ စေတနာတို့မှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်တရားတို့၌လည်း အကြောင်းတရား မရှိတော့ပြီလောဟု မေးမြန်းဖို့ရန် အချက်တစ်ရပ်လည်း ပေါ်လာပြန်၏။ ယင်း စေတသိက်တို့မှာလည်း သင်္ခတ တရားတို့သာ ဖြစ်ကြသောကြောင့်တည်း။ သို့အတွက် ဤသို့စသော ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဒုတိယနည်းကိုလည်း ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်၏။

ဖဿ — နာမ် ရုပ်

၁။ ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော၊ ဖဿနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓော။

၂။ ဖဿသမုဒယာ သညာသမုဒယော၊ ဖဿနိရောဓာ သညာနိရောဓော။

၃။ ဖဿသမုဒယာ သင်္ခါရသမုဒယော၊ ဖဿနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော။

၄။ နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယော၊ နာမရူပနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော။ (သံ-၂-၄၉။)

ဤအထက်ပါ ဥပါဒါနပရိပတ္တနသုတ္တန်စသော ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ဖဿကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ပုံကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် စိတ္တက္ခန္ဓာတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော အတူယှဉ်တွဲဖြစ်သည့် စေတသိက် = နာမ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်+အာရုံရုပ်တို့ကြောင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာဖြစ်ပုံကိုလည်း ဆက်လက် ဟောကြားတော်မူ၏။

ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူရာဝယ် — စိတ်တို့မည်သည် စေတသိက်တို့နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်၊ စေတသိက်တို့မည်သည်လည်း စိတ်နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ရကား - ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရတို့၏ အကြောင်းတရား အဖြစ် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ဖဿသည် မိမိချည်း သက်သက် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားကားမရှိ၊ ယှဉ်ဖက် စိတ်+စေတသိက် = သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့်သာ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားရှိ၏။ သို့သော် ဖဿသည် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရတို့အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးရာ၌ ပဓာန = ပြဓာန်းသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဖဿက အာရုံနှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်မပေးလျှင်လည်း ထိုအာရုံကို အာရုံပြု၍ နာမ်တရားများ ဖြစ်နိုင်ခွင့် မရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ ဝိညာဏဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားတို့က အာရုံကို သိမှု၌ = အာရုံကို အာရုံပြု၍ ရယူမှု၌ ဖဿကား ပြဓာန်းသော ပဓာန အကြောင်းတရား ဖြစ်နေ၏။ ပါကဋ = ထင်ရှားသော အကြောင်းတရား ဖြစ်နေ၏။

တစ်ဖန် ဖဿသည် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရတို့အားသာ ကျေးဇူးပြု၍ ဝိညာဏ်အား ကျေးဇူးမပြုတော့ ပြီလောဟုလည်း မေးရန် ရှိလာပြန်၏။ ကျေးဇူးပြုသည်သာဟု ဖြေဆိုရာ၏။ နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏ သမုဒယော = နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏ဟု ဟောကြားထားတော်မူသည့် ဝိညာဏ၏ အကြောင်း- တရား ဖြစ်သော စေတသိက် = နာမ်တရားစုတွင် ဖဿလည်း ပါဝင်လျက်ပင် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် - ဖဿနှင့် တက္ခသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်အားလုံးကြောင့် တစ်နည်းဆိုရသော် နာမ်ရုပ်ကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ရလျှင် ယင်းဝိညာဏ်သည်လည်း မိမိချည်းသက်သက် တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်ပါသလားဟုလည်း မေးရန် ရှိလာပြန်၏။ ဝိညာဏ် = အသိစိတ် တစ်လုံးတည်းကား မဖြစ်နိုင်။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော စေတသိက်တရားစုတို့နှင့် ယှဉ်တွဲခွင့်ရရှိပါမှသာလျှင် ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်နိုင်စွမ်းရှိ၏။ ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင် စေတသိက် နာမ်တရားတို့သည်လည်း ဝိညာဏက္ခန္ဓာအားသာမက အချင်းချင်းအားလည်း ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုကြောင်းကို သဘောသက်နိုင်လေရာ၏။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ ဘုရားရှင်သည် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

စတ္တာရော ခန္ဓာ အရူပိနော အညမညံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အညမညပစ္စယေန ပစ္စယော၊ နိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ အတ္ထိပစ္စယေန ပစ္စယော၊ အဝိဂတပစ္စယေန ပစ္စယော။) - (ပဋ္ဌာန-၁-၅-၈-၉။)

= နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် တစ်ပါးသည် တစ်ပါးအား သဟဇာတ အညမည နိဿယ အတ္ထိ အဝိဂတ ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (ပဋ္ဌာန-၁-၅-၈-၉။)

မဟာနိဒါနသုတ္တန်တွင်လည်း ဘုရားရှင်သည် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

နာမရူပပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ၊ နာမရူပပစ္စယာ ဖဿော။ (ဒီ-၂-၄၈။)

တတ္ထ ဟိ စက္ခယတနာဒီနိ ဝိယ ရူပေ ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ နာမေ အန္တောဂဓံ ကတ္တာ ဖဿဿ နိရဝသေသ- ရူပပစ္စယံ ဝိယ နိရဝသေသနာမပစ္စယဉ္စ ဒဿေတုံ “နာမရူပပစ္စယာ ဖဿော”တိ ဝုတ္တံ။ ဧဝမိဓာပိ တတ္ထ ဒဿိတဝိသေသဒဿနေန တံဒေသနာပရိဂ္ဂဟတ္ထံ ဧကစိတ္တက္ခဏိကေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ဆဋ္ဌာယတနံ နာမန္တောဂဓံ ကတ္တာ “နာမပစ္စယာ ဖဿော”တိ ဝုတ္တန္တိ အတ္ထော။ (မူလဋီ-၂-၁၃၅။)

မဟာနိဒါနသုတ္တန်တွင် “နာမ်ရုပ်ကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏၊ ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ် ဖြစ်၏၊ နာမ်ရုပ်ကြောင့် ဖဿ ဖြစ်၏။” - ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဒီ-၂-၄၈။)

ထိုမဟာနိဒါနသုတ္တန် ဒေသနာတော်၌ စက္ခယတနစသည့် သဋ္ဌာယတနစာရင်းဝင် ရုပ်အာယတနတို့ကို ရုပ်တရား၌ အတွင်းဝင်သည်ကို ပြုအပ်ကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဆဋ္ဌာယတန (= ဖုခုမြောက် မနာယတန)ကိုလည်း နာမ်၌ အတွင်းဝင်သည်ကို ပြုတော်မူ၍ ဖဿ၏ အကြွင်းအကျန်မရှိ ရုပ်ဟူသော အကြောင်းတရားကို ပြတော်မူ သကဲ့သို့ ထို့အတူ နာမ်ဟူသော အကြောင်းတရားကိုလည်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် ဟောပြတော် မူခြင်းငှာ - နာမရူပပစ္စယာ ဖဿော = နာမ်ရုပ်ကြောင့် ဖဿဖြစ်၏ - ဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

အလားတူပင် အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း သမ္ပယုတ္တစတုတ္ထ ဒုတိယဝါရ၌လည်း ထိုမဟာနိဒါနသုတ္တန် ဒေသနာတော်၌ ဟောကြားပြသအပ်ပြီးသော အထူးကို ပြခြင်းအားဖြင့် ထိုမဟာနိဒါနသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကို သိမ်းယူခြင်း အကျိုးငှာ တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၌ (အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း၌) ဆဋ္ဌာ- ယတနဖြစ်သော = (ဖု)ခုမြောက် အာယတနဖြစ်သော မနာယတနကို နာမ်၌ အကျုံးဝင်သည်ကို ပြ၍ - နာမပစ္စယာ ဖဿော။ (အဘိ-၂-၁၄၇။) = နာမ်ကြောင့် ဖဿဖြစ်၏ - ဟုဟောကြားတော်မူ၏။ (သဋ္ဌာယတန- ပစ္စယာ ဖဿောဟု မဟောဘဲ နာမပစ္စယာ ဖဿောဟု ဟောတော်မူသည် ဟူလို။) (မူလဋီ-၂-၁၃၅။)

ကေဓိတ္တက္ခန္ဓာဏိက - နာနာဓိတ္တက္ခန္ဓာဏိက

တကြ ဟိ နာနာဓိတ္တက္ခန္ဓာဏိကော ပစ္စယာကာရော ဝိဘတ္တော၊ ဣဓ ကေဓိတ္တက္ခန္ဓာဏိကော အာရဒ္ဓေါ။ ကေဓိတ္တက္ခန္ဓာဏေ စ ဗဟူစေတနာ န သန္တိတိ သင်္ခါရာတိ အဝတွာ သင်္ခါရာတိ ဝုတ္တံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၉၁။)

သုတ္တန်ဒေသနာတော်တို့၌လည်းကောင်း၊ အဘိဓမ္မာ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာ-ပစ္စယာ သင်္ခါရာ။ (သံ-၁-၂၄၃။ အဘိ-၂-၁၄၂။) = အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပွား လာကြကုန်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် “သင်္ခါရတို့သည်” ဟု ဗဟုဝစ်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ အဘိဓမ္မာ-ဘာဇနီယနည်း၌ကား “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ (အဘိ-၂-၁၄၆-၁၄၇။) = အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။” ဟု သင်္ခါရကို ဧကဝစ်စိဘတ်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ဟောကြားထားတော်မူရာ၌ အကြောင်းပြချက်ကား ဤသို့ ဖြစ်၏ -

သင်္ခါရ၏ တစ်ခုသော စိတ္တက္ခန္ဓာ ချိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ သင်္ခါရကို ဧကဝစ်စိဘတ်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူသည်။ ထိုသုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ကား အထူးထူးသော စိတ္တက္ခန္ဓာ၌ ဖြစ်ကုန်သော စေတနာတို့ကို ရည်ညွှန်းတော်မူလျက် ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားကို ဝေဖန် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ပြီ။ ဤအဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ကား စိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ဖြစ်ပွားတည်ရှိသော စေတနာကို ရည်ညွှန်းတော်မူ၍ ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားကို အားထုတ်တော်မူအပ်ပြီ။ တစ်ဖန် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခန္ဓာ၏ အတွင်း၌ကား များစွာကုန်သော စေတနာတို့သည် မရှိကြကုန်သည်သာ ဖြစ်၏။ (များစွာကုန်သော ဖဿတို့သည်လည်း မရှိကြကုန်သည်သာ ဖြစ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။) ထို့ကြောင့် “သင်္ခါရာ = သင်္ခါရတို့သည်” ဟု ဗဟုဝစ်ဖြင့် မဟောဘဲ “သင်္ခါရော = သင်္ခါရသည်” ဟု ဧကဝစ်စိဘတ်ဖြင့်သာ ဟောတော်မူအပ်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၉၁။)

ထို့ကြောင့် - နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယော = နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏ - (သံ-၂-၄၉။) ဟု ဟောကြားတော်မူသကဲ့သို့ပင် ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ = ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ် ဖြစ်၏ (ဒီ-၂-၄၈။ အဘိ-၂-၁၄၂-၁၄၃။) ဟုလည်း ဟောကြားထားတော်မူသည်သာ ဖြစ်ရကား နာမ်ရုပ်နှင့် ဝိညာဏ်၊ ဝိညာဏ်နှင့် နာမ်ရုပ်တို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော တရားများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းနာမ်တရားတို့တွင် ဝေဒနာ သညာ ဖဿ စေတနာ စသည်တို့သည်လည်း ပါဝင်ကြပေသည်။

နာမပစ္စယာ ဖဿော = ဆဋ္ဌာယတန အမည်ရသော မနာယတန = နာမ်ကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ (အဘိ-၂-၁၄၇။) ဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောတော်မူရာဝယ် -

ဖဿဿ ဟိ န ကေဝလဉ္စ ဆဋ္ဌာယတနမေဝ ပစ္စယော၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာဒယော ပန တယော ခန္ဓာပိ ပစ္စယာယေဝ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၉၃။)

မနာယတန အမည်ရသော နာမ်တရားသည်သာလျှင် ဖဿ၏ အကြောင်းဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ အမည်ရသော နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဖဿ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ကြကုန်သည်သာတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၉၃။)

သို့အတွက် -

၁။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုကြသည်ဟုလည်း မှတ်သားပါ။

- ၂။ ဖဿသည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ နောက်နောက်သော စိတ္တက္ခဏတို့၌ တည်ရှိကြသော နာမ်ခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်ဟုလည်း မှတ်သားပါ။
- ၃။ ဖဿသည် ဖဿတစ်ခုတည်း မိမိချည်းသက်သက် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားမရှိ၊ ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ် တရားတို့နှင့် ပေါင်းစပ်မိပါမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဖဿဟုဆိုလျှင် ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားစုတို့လည်း ပါဝင်ကြသည်သာဟု မှတ်ပါ။
- ၄။ **တိဏှံ သင်္ဂတိ ဖဿော** = (မ-၁-၁၅၈-၃၂၆။ သံ-၁-၃၀၀။ သံ-၂-၂၁၆။ အဘိ-၄-၂၄၈။) = ဝတ္ထု အာရုံ ဝိညာဏ် ဤသုံးပါး ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့် ဖဿဖြစ်၏ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်သည် ဖဿ၏ ထူးသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၏ဟုလည်း မှတ်သားပါ။
- ၅။ စိတ္တက္ခဏ တစ်ခု၏အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့တွင် နာမ်တရားတစ်ခုသည် အကျိုးတရား- ဘက်၌ တည်ရှိနေလျှင် ကြွင်းကျန်သော နာမ်တရားတို့သည် အကြောင်းတရားဘက်၌ တည်ရှိကြသည်။ အကယ်၍ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဒုတိယနည်း၌ကဲ့သို့ စေတသိက်အများစု နာမ်တရားတို့သည် အကျိုးတရားဘက်၌ တည်ရှိကြလျှင် ကြွင်းကျန်သော ဝေဒနာ သညာ ဝိညာဏ် နာမ်တရားစုတို့သည် အကြောင်းတရားဘက်၌ တည်ရှိကြပေသည်။ - ဤသို့လည်း မှတ်သားပါ။

အတိတ်အကြောင်း ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိ-ဟူသော ဝီထိမုတ် စိတ်စေတသိက် ဝိပါကနာမ်တရားစု၏လည်းကောင်း၊ ပဉ္စဝိညာဏ်-သမ္ပဋိစ္ဆိင်း-သန္တိရဏ- တဒါရုံဟူသော ဝီထိစိတ်များဖြစ်ကြသော ဝိပါကနာမ်တရားစု၏လည်းကောင်း၊ ကမ္မဇရုပ်တို့၏လည်းကောင်း အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြသည်။
(အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ နည်းတူမှတ်ပါ။)
- ၂။ စိတ်သည် စိတ္တဇရုပ်တို့၏၊ (ပဉ္စဝိညာဏ်မှ တစ်ပါးသော စိတ်ဟူလို။)
- ၃။ ဥတုသည် ဥတုဇရုပ်တို့၏၊
- ၄။ အာဟာရသည် အာဟာရဇရုပ်တို့၏၊
- ၅။ ဝတ္ထု အာရုံ ဖဿစသော အကြောင်းတရားတို့သည် နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့၏ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြသည်။

အကြောင်း အကျိုး သိမ်းဆည်းပုံ - ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း (ကလလရေကြည် တည်စခိုက်) ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး

ပဋိသန္ဓေ ကလလရေကြည် တည်စခိုက်၌ -

- ၁။ ဟဒယဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ် ဟူသော ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၃)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)သည် ရူပက္ခန္ဓာမည်၏။
- ၂။ ပဋိသန္ဓေနာမ်တရား (= ၃၄)မှ ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာမည်၏။
- ၃။ ပဋိသန္ဓေနာမ်တရား (= ၃၄)မှ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာမည်၏။
- ၄။ ပဋိသန္ဓေနာမ်တရား (= ၃၄)မှ စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာမည်၏။ (ပထမနည်း။)

ပဋိသန္ဓေနာမ်တရား (= ၃၄)မှ ဝေဒနာ-သညာ-ဝိညာဏ်မှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက် (၃၁)လုံးသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာမည်၏။ (ဒုတိယနည်း။)

၅။ ပဋိသန္ဓေနာမ်တရား (= ၃၄)မှ အသိစိတ် = ဝိညာဏ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာမည်၏။

ဤခန္ဓာငါးပါးတို့မှာ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်လျက် ပဋိသန္ဓေတည်ခဲ့သော တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ တိဟိတ်လူသားအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်လျက် ပဋိသန္ဓေတည်နေ- ခဲ့သော တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်မှု ပီတိမပါသဖြင့် နာမ်တရား (၃၃)လုံးရှိမည် ဖြစ်သည်။ ဒွိဟိတ် သောမနဿ ပဋိသန္ဓေဖြစ်မှု နာမ်တရား (၃၃), ဒွိဟိတ် ဥပေက္ခာ ပဋိသန္ဓေဖြစ်မှု နာမ်တရား (၃၂)လုံး အသီးအသီး ရှိပေမည်။

ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်အခိုက်၌သာ ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၃)မျိုး ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀) ဖြစ်သည်။ ပဋိသန္ဓေ၏ ဌီကာလမှစ၍ တစ်နည်းဆိုသော် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဌီကာလမှစ၍ ရုပ်၏ ဌီကာလသို့ ရောက်ရှိနေသော ယင်းကမ္မဇရုပ်တို့တွင်ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုသည် ဥတုဇြာဋဋေဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ထပ်မံ ဖြစ်စေပြန်၏။ ပဋိသန္ဓေ၏ ဌီကာလမှစ၍ ဥတုဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ရုပ်၏ဌီကာလသို့ ရောက်ရှိနေသော တေဇောဓာတ် ဥတုဟူသမျှသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဥတုဇြာဋဋေဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်ချည်းပင် ဖြစ်သည်။

ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်တို့ကား စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၏ ဥပါဒ်ကာလတိုင်း၊ ဌီကာလတိုင်း၊ ဘင်ကာလတိုင်း၌ အမြဲတမ်း ဘဝတစ်လျှောက် အသစ်အသစ် ဖြစ်နေကြ၏။ ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ တေဇောဓာတ် ဥတုပါဝင် သဖြင့် ယင်းဥတုတိုင်းသည်လည်း ဌီကာလသို့ ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ထပ်မံ ဖြစ်စေသည်သာ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယင်းဥတုဇြာဋဋေဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌လည်း တေဇောဓာတ် ပါဝင်လျက်ပင်ရှိ၏။ ယင်း တေဇောဓာတ်ကလည်း ဌီကာလသို့ရောက်တိုင်း (ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ပြန်၏။

ပထမဘဝင်မှစ၍ ဘဝတစ်လျှောက်ဝယ် ပဉ္စဝိညာဏ်မှ တစ်ပါးသော စိတ်တိုင်း စိတ်တိုင်းသည် ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ချင်း ဥပါဒ်ခဏတိုင်း၊ ဥပါဒ်ခဏတိုင်း၌ စိတ္တဇြာဋဋေဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ပြန်၏။ စိတ် တစ်ခုတစ်ခုသည် တစ်နည်းဆိုသော် စိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခုတစ်ခုသည် စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်ပေါင်းများစွာကို ဖြစ်စေနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းစိတ္တဇြာဋဋေဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင်လည်း တေဇောဓာတ် = ဥတုပါဝင်ပြန်၏။ ယင်းဥတုကလည်း ရုပ်၏ ဌီကာလသို့ ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း (ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) ဥတုဇြာဋဋေဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ပြန်၏။

အမိစားမျိုးလိုက်သော အစာအာဟာရ၏ ကိုယ်ဝန်သားငယ်၏ ခန္ဓာအိမ်အတွင်းသို့ ပျံ့နှံ့သည့် အချိန် ကာလကစ၍ အာဟာရဇြာဋဋေဋ္ဌမကရုပ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ပဋိသန္ဓေ၏ ဌီကာလမှစ၍ ဥတုဇရုပ်တို့ စတင် ဖြစ်လာကြ၏။ ပထမဘဝင်မှ စ၍ စိတ္တဇရုပ်တို့ စတင် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ မိခင်၏ စားမျိုးလိုက်သော အာဟာရ၏ သူငယ်၏ ခန္ဓာအိမ်သို့ ကူးစက်ပျံ့နှံ့သည့် အချိန်ကာလမှ စ၍ အာဟာရဇရုပ်တို့ စတင် ဖြစ်ပေါ် လာကြ၏။ သို့အတွက် ရူပက္ခန္ဓာကို သိမ်းဆည်းရှုပွားရာ၌ သတိပြု၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားပါ။ ယခုကဲ့သို့ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသည့် အချိန်ပိုင်း၌ကား ကမ္မဇရုပ် စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့ စုံညီနေကြပြီ ဖြစ်၏။

ရှေးဦးစွာ အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ထားသော ရှာဖွေတွေ့ရှိထားသော အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါးတို့တွင် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် ဟူသော ကိလေသဝဋ်ကြောင့် သင်္ခါရ-ကံဟူသော ကမ္မဝဋ်နှစ်ပါး ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကိုလည်းကောင်း၊ တစ်နည်းဆိုသော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် ဦးဆောင်သည့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ကြောင့် သင်္ခါရ-ကံ ပြဇာန်းသည့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ် ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းကမ္မဝဋ်ကြောင့် တစ်နည်း ဆိုသော် ကမ္မသတ္တိကြောင့် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျိုးဝင်သော ပဋိသန္ဓေရူပက္ခန္ဓာ၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်လျက် ဖြစ်မှုသဘောကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။ အကြောင်း ကံနှင့် အကျိုး ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့၏ တစ်နည်းဆိုသော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံထားသော အကြောင်း သင်္ခါရ-ကံနှင့် အကျိုး ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကို စွဲမှီ၍ အကျိုးတရား၏ ဖြစ်နေပုံသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်သောအခါ အောက်ပါအတိုင်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်၏။
ကံ (= ၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

မှတ်ချက် — အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့၌ (၂၀)ဟူသည် သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက ပထမလောဘမူစိတ် နာမ်တရားစုကို ရည်ညွှန်းထားပါသည်။ (၂၂/၁၉/၂၁)လုံးသော နာမ်တရား တို့လည်း ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်ကြပါသည်။ မိမိ၏ အတိတ် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်တွင် ကံကို ထူထောင်ခဲ့စဉ်က ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်းသာ ရှုရန် ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ဖန် သင်္ခါရ-ကံတို့၌ (၃၄)ဟူသည် ကမ္မဝဋ် သဒ္ဓါပညာအုပ်စု နာမ်တရား (၃၄)တို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက ပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ရည်ညွှန်းထားပါသည်။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ်ဘဝက ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့စဉ်က ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်တွဲနေသည့် ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုသင်္ခါရ-ကံတို့၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်နေ၍ ပီတိမပါနိုင်ရကား နာမ်တရားစုတို့မှာ (၃၃) ဖြစ်ကြသည်။ ယခုကဲ့သို့ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရား တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်သူ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သူ ရူပာနုဋ္ဌာန်သို့တို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် တိဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်များသာ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဤ၌ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ စံနမူနာထား၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်မှုကား ယင်းသင်္ခါရ-ကံ နာမ်တရားစု တို့မှာ (၃၃/၃၂) စသည်လည်း ဖြစ်နိုင်ကြပေသည်။

အကြောင်းအကျိုး နှစ်ဘက်လုံးတို့၌ ယနအသီးအသီး ပြုပါမှ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်မည်၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်ပါမှလည်း ပရမတ်အချင်းချင်း၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ရှိမရှိကို ရှု၍ ရနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းအကျိုး နှစ်ဘက်လုံးတို့၌ ယနပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရှုနေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ပညတ်အချင်းချင်းလည်း အကြောင်း အကျိုး စပ်၍ မရ၊ ပညတ်နှင့် ပရမတ်လည်း အကြောင်း အကျိုး စပ်၍ မရနိုင်ပေ။

ဥပါဒါန် - ယောဂီအများစု၌ ယေဘုယျအားဖြင့် ကာမုပါဒါန်ပင် အဖြစ်များ၍ ဥပါဒါန်၌ ကာမုပါဒါန် တစ်မျိုးကိုသာ ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဥပါဒါန်လေးမျိုးတို့တွင် အတိတ် ဘဝက သင်္ခါရ-ကံတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ်၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော ဥပါဒါန် တစ်မျိုးမျိုးနှင့်သာ အကြောင်းအကျိုးစပ်၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အကြောင်းတရားများကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်ပုံကို လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်ပုံကို လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အောက်ပါအတိုင်း အကြောင်းအကျိုး သိမ်းဆည်းပါ။

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ = (= ၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ကံ = (= ၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= မှီရာဝတ္ထုရုပ် ၃၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဝတ္ထုက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ကံအာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အာရုံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဖဿက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ထပ်မံရှင်းလင်းချက် - ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဝိပါက် နာမ်တရားစုတွင် ပါဝင်သဖြင့် အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒိန်-သင်္ခါရ-ကံဟူသော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် - ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿစသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ ဝိပါက်နာမ်တရားဖြစ်၍ အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါးကြောင့် ဖြစ်မှုမှာ သဘောပေါက်လောက်ပေပြီ။ ရှုလည်း ရှုတတ်လောက်ပေပြီ။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများကြောင့် ဖြစ်ပုံကိုလည်း အနည်းငယ် ရှင်းလင်းတင်ပြပေအံ့ -

ဝတ္ထု - ယင်းဝေဒနာ နာမ်တရားသည် တစ်နည်းဆိုရသော် ဝေဒနာနှင့် တကွသော ပဋိသန္ဓေနာမ်တရားစု အားလုံးသည် ပဉ္စဝေါကာရတုံ၌ မှီရာဝတ္ထုရုပ် ရှိပါမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်စွမ်းရှိ၏။ မှီရာဝတ္ထုရုပ် မရှိသော် ဖြစ်နိုင်စွမ်း မရှိပေ။ ဝေဒနာနှင့် တကွသော ယင်းပဋိသန္ဓေနာမ်တရားစုမှာ မိမိနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပြိုင်တူ ဖြစ်လာသည့် = အတူဥပါဒ်လာသည့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုသာ မှီ၍ဖြစ်ရ၏။ ယင်းဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီတွယ်ရလျှင် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဤသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ကြည့်ပြီးပါမှ -

ဝတ္ထု ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။

ဝတ္ထုက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ဤသို့ အကြောင်းတရား၊ အကျိုးတရားကို သိမ်းဆည်းပါ။

ပဉ္စဝေါကာရတုံ၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေနောင် ပထမဘဝစသော မနောဝိညာဏ်စိတ်တို့ကား မိမိ၏ ရှေးအနန္တရစိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုကို မှီကုန်၏။ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်တို့သည် ရှေးစိတ္တက္ခဏတစ်ချက်ခန့် ကာလ၌ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုကို မှီကုန်၏။ မရဏာ- သန္ဓေအခါ ဘဝအာဝဇ္ဇန်းစသော မနောဝိညာဏ်စိတ်တို့သည် စုတိစိတ်မှ ပြန်၍ ရေတွက်သည်ရှိသော် (၁၇)ချက် မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီကုန်၏။ ပဉ္စဝိညာဏ်တို့ကား ရှေးဦးအစ အတိတ် ဘဝနှင့် ဥပါဒ်ချင်းပြိုင်၍ ဖြစ်သော မဇ္ဈိမာယုက ပဉ္စပသာဒကိုသာ အသီးအသီး မှီ၍ ဖြစ်ကုန်၏။

ဝတ္ထုအရ တရားကိုယ်ကောက်ယူပုံ

စက္ခာယတနံ စက္ခဝိညာဏဓာတုယာ တံ သမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ နိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပ ။ ယံ ရူပံ နိဿယ မနောဓာတု စ မနောဝိညာဏဓာတု စ ဝတ္တန္တိ၊ တံ ရူပံ မနောဓာတုယာ စ မနောဝိညာဏဓာတုယာ စ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ နိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန-၁-၅။)

၁။ စက္ခာယတနံ = စက္ခဝတ္ထုသည် စက္ခဝိညာဏဓာတ်အားလည်းကောင်း ထိုစက္ခဝိညာဏဓာတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း မှီရာ နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။

၂။ သောတာယတနံ = သောတဝတ္ထုသည် သောတဝိညာဏဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ ထိုသောတ ဝိညာဏဓာတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့အားလည်းကောင်း မှီရာ နိဿယပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။

၃။ ဃာနာယတနံ = ဃာနဝတ္ထုသည် ဃာနဝိညာဏဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ ထိုဃာနဝိညာဏဓာတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့အားလည်းကောင်း မှီရာ နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပေး၏။

၄။ ဇိဝှိယတနံ = ဇိဝှိဝတ္ထုသည် ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ ထိုဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်နှင့် ယှဉ်ဖက်

စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့အားလည်းကောင်း မှီရာ နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။

၅။ ကာယာယတန = ကာယဝတ္ထုသည် ကာယဝိညာဏဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ ထိုကာယဝိညာဏဓာတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့အားလည်းကောင်း မှီရာ နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပေး၏။

၆။ အကြင် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ မနောဓာတ်သည်လည်းကောင်း၊ မနောဝိညာဏဓာတ်တို့သည် လည်းကောင်း ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုဟဒယဝတ္ထုရုပ်သည် မနောဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ မနောဝိညာဏ ဓာတ်အားလည်းကောင်း၊ ထိုမနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် သမ္ပယုတ် တရားစုတို့အားလည်းကောင်း မှီရာ နိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ (အဘိ-၈-၅။)

သို့အတွက် ဤအထက်ပါ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်နည်းအရ ဝတ္ထုရုပ်ကို တရားကိုယ် ကောက်ယူခဲ့သော် စက္ခုဝတ္ထု၊ သောတဝတ္ထု၊ ယာနဝတ္ထု၊ ဇိဝှိဝတ္ထု၊ ကာယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထု ဟူသော ဝတ္ထုရုပ် သက်သက်ကိုသာ တရားကိုယ်ကောက်ယူရ၏။ ယင်းဝတ္ထုရုပ် အသီးအသီးကိုသာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဝိညာဏဓာတ်နှင့် သမ္ပယုတ် တရားစုတို့က မှီ၍ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဖြစ်၏။ သို့သော် သုတ္တန်နည်းအရ ကောက်ယူပုံကား တစ်မျိုးဖြစ်၏။ သုတ္တန်နည်းကား ယနုပ္ပါဒ်အောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားရသော လုပ်ငန်းခွင်ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ဝတ္ထုအရ စက္ခုဝတ္ထုစသည်တို့ကိုသာ မကောက်ယူရဘဲ မကင်းစကောင်းသော ကလာပ်တူရုပ်တို့နှင့် တကွ ထိုစက္ခုဒသကကလာပ် စသည်တို့နှင့် မျက်လုံးအိမ်စသည် ထိုထိုဌာန၌ တည်ရှိကြသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ကောက်ယူရန် အဋ္ဌကထာများက ဤသို့ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏ -

သော “ဣမေ ဖဿပဉ္စမကာ ကိ နိဿိတာ”တိ ဥပဓာရေန္တော “ဝတ္ထု နိဿိတာ”တိ ပဇာနာတိ။ ဝတ္ထု နာမ ကရဇကာယော။ ပ ။ သော အတ္ထတော ဘူတာနိစေဝ ဥပါဒါရူပါနိ စ။ (မ-ဋ-၁-၂၈၁။)

ဖဿပဉ္စမကတရား ဦးဆောင်သည့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ နာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်တို့အရ ကရဇကာယ အမည်ရသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အားလုံးကိုပင် ကောက်ယူရန် သာမညဖလသုတ္တန်နှင့် မဟာသကုလုဒါယိ သုတ္တန်တို့ကို ကိုးကား၍ ဆုံးဖြတ်ထားတော်မူ၏။ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဇယားများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း (၅၄)မျိုးသော (၄၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို ထိုက်သလိုကောက်ယူပါ။

သဘာဝဘက်က ထောက်ဆ၍ ကြည့်ခဲ့သော် ရုပ်တို့မည်သည် ကလာပ်ခေါ်သည့် အုပ်စုအလိုက်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ စက္ခုပသာဒ = စက္ခုဝတ္ထုရုပ်စသည့် ဝတ္ထုရုပ်များချည်းသက်သက် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ကား မရှိပေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲ တည်းဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယနတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်း ရှုပွားရသဖြင့် ယင်းစက္ခုဝတ္ထုစသော ရုပ်တို့နှင့် ဌာနတစ်ခုအတွင်း အတူတကွ ဖြစ်ကြသည့် (၅၄-၄၄)စသည့် ရုပ်တရားအားလုံးတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရပေသည်။

သို့သော် ပဋိသန္ဓေ ဥပါဒ်အခိုက်၌ကား ကမ္မဇရုပ်ကလာပ် (၃)မျိုး၊ ရုပ်မျိုးအစား (၃၀)သာ စတင်၍ ဖြစ်ချိန် ဖြစ်သဖြင့် ဝတ္ထုအရ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)သာ ဖော်ပြထားပါသည်။ အကယ်၍ ယခုကဲ့သို့ တရားနှလုံးသွင်း နေသည့် အချိန်အခါမျိုး၌ တည်ရှိနေဆဲ ဟဒယဝတ္ထုဖြစ်မှု ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)မျိုး ရှိမည်ဖြစ်ပေသည်။

ဒွါရနှင့် ဝတ္ထု

တတ္ထ စက္ခာဒီနိ ဆဒ္ဓါရာနိ၊ ရူပါဒီနိ ဆအာရမ္မဏာနိ နာမဿ သာဓာရဏော ပစ္စယော = ဒွါရ (၆)ပါး၊ အာရုံ (၆)ပါးတို့သည် နာမ်တရားအားလုံး၏ ဆက်ဆံသော သာဓာရဏအကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂- ၂၃၄။)ဟု ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် ဒွါရနှင့် ဝတ္ထု အသုံးအနှုန်းကို အနည်းငယ် ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

- ၁။ စက္ခဒွါရနှင့် စက္ခုဝတ္ထု၏ တရားကိုယ်မှာ စက္ခုပသာဒပင် ဖြစ်၏။
- ၂။ သောတဒွါရနှင့် သောတဝတ္ထု၏ တရားကိုယ်မှာ သောတပသာဒပင် ဖြစ်၏။
- ၃။ ဃာနဒွါရနှင့် ဃာနဝတ္ထု၏ တရားကိုယ်မှာ ဃာနပသာဒပင် ဖြစ်၏။
- ၄။ ဇိဝှိဒွါရနှင့် ဇိဝှိဝတ္ထု၏ တရားကိုယ်မှာ ဇိဝှိပသာဒပင် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကာယဒွါရနှင့် ကာယဝတ္ထု၏ တရားကိုယ်မှာ ကာယပသာဒပင် ဖြစ်၏။

ဤဒွါရ (၅)မျိုးနှင့် ဝတ္ထု (၅)မျိုးတို့၏ တရားကိုယ်မှာ ကွဲပြားမှုမရှိ တူညီနေသဖြင့် ဝတ္ထုဟုသုံးစွဲလျှင် သော်လည်းကောင်း ဒွါရဟု သုံးစွဲလျှင်သော်လည်းကောင်း အဓိပ္ပါယ်မပျက် တူညီလျက်သာရှိပေသည်။ သို့သော် မနောဒွါရနှင့် ဟဒယဝတ္ထုကား တရားကိုယ်ချင်း ကွဲပြားလျက်ရှိ၏။ ဥပစာရအားဖြင့်သာ တူညီလျက်ရှိ၏။ ရှေး နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း -

- ၁။ ဘဝင်ကိုလည်း မနောဒွါရဟု ခေါ်၏။
- ၂။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော ဘဝင်စိတ်ကိုလည်း မနောဒွါရဟု ခေါ်၏။
- ၃။ ဟဒယဝတ္ထုကိုလည်း ဌာနူပစာရအားဖြင့် မနောဒွါရဟု ခေါ်၏။

ထိုတွင် ဘဝင်နှင့် အာဝဇ္ဇန်းတို့ကား ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် မနောဒွါရဟူသော အမည်ကို ရရှိကြပေသည်။ ဟဒယဝတ္ထုသည်လည်း မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏လည်းကောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့၏လည်းကောင်း မှီ၍ ဖြစ်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် ဌာနူပစာရအားဖြင့် မနောဒွါရဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ဟဒယဝတ္ထု၏ တရားကိုယ်မှာ အဘိဓမ္မာနည်းအရ မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ မှီ၍ ဖြစ်ရာ ဟဒယရုပ်ဖြစ်၍ သုတ္တန်နည်းအရ ဟဒယရုပ်နှင့် တကွသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် မနောဒွါရနှင့် ဟဒယဝတ္ထုတို့သည် တရားကိုယ်အားဖြင့် မတူညီကြပေ။

အကယ်၍ မနောဒွါရကို ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့်တကွသော နာမ်တရားစု၏ အကြောင်းတရားအဖြစ် ယူခဲ့သော် ပဋိသန္ဓေ၏ ရှေးတွင် ဤဘဝ၌ ကြိုတင်၍ ဖြစ်နှင့်သော မနောဒွါရကားမရှိ ဖြစ်ခဲ့၏။ ဤဘဝဝယ် ပဋိသန္ဓေနောင် ပထမဘဝင်မှ စ၍သာလျှင် မနောဒွါရအမည်ရသော ဘဝင်များ ဖြစ်ကြပေသည်။ ဤသည်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ပဋိသန္ဓေမှတစ်ပါးသော အခြားအခြားသော ဝိထိစိတ်နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားများ အရာ၌ မနောဒွါရကိုသာ ထည့်သွင်း၍ ယူပြီးလျှင် ဟဒယဝတ္ထုကို ချန်လှပ်ထားခဲ့သော် မနောဒွါရသည် မနောဒွါရဝိထိစိတ်တို့၏ တစ်နည်းဆိုသော် မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်ကား မှန်သည်။ သို့သော် ဟဒယဝတ္ထုသည်လည်း မှီရာ နိဿယအကြောင်းတရားပင် ဖြစ်ကြောင်းကို ပဋ္ဌာန်းဒေသနာ တော်၌ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူသည့်အတွက် အကြောင်းတရား ဖြစ်နိုင်သော ဟဒယ

ဝတ္ထုသည် ကြွင်းကျန်နေမည် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် ဟဒယဝတ္ထုကို မကြွင်းကျန်စေလိုသည်မှာ လည်း အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်၏။

သို့အတွက် ဟဒယဝတ္ထုနှင့် မနောဒွါရ နှစ်မျိုးလုံး ပါဝင်စေလိုသည့်အတွက် ဤကျမ်းစာတွင် ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားပိုင်း၌ အကြောင်းတရားအဖြစ် ဖော်ပြသင့်သော နေရာတို့၌ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤပဋိသန္ဓေအပိုက်၌ကား ဘဝင်မနောဒွါရ၏ ကျေးဇူးပြုပေးမှုကား မဖြစ်နိုင်သေးသည့်အတွက် မှီရာဝတ္ထုရုပ် တစ်ခုတည်းကိုသာ ဖော်ပြထားအပ်ပါသည်။ ဝတ္ထုသည်လည်း မှီရာနိဿယ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ အာရုံသည် လည်း အာရမ္မဏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဝတ္ထုနှင့် အာရုံ နှစ်မျိုးကို ပူးတွဲ သိမ်းဆည်းပြီးပါမှ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းသော ရှေးထုံးဟောင်းကြီးကိုလည်း အနုပဒသုတ္တန်အဋ္ဌကထာ (မ-၄-၄-၆၀။)၌ ဖော်ပြလျက်ရှိ၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီးကိုယ်တိုင် ရှုပွားသွားတော်မူသော ရှေးထုံးဟောင်း ရှေးစနစ်ဟောင်း ရှေးလမ်းရိုးဟောင်းကြီးပင် ဖြစ်သည်။

အာရုံ - အာရုံသည်လည်း နာမ်တရားတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ = အာရုံ အကြောင်းတရား အဖြစ် တည်းဟူသော ပစ္စယသတ္တိထူးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ရှိသဖြင့် နာမ်တရားများ ဖြစ်ပေါ် လာရေးအတွက် အကြောင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းအာရုံများမှာ (၆)မျိုး ရှိကြသဖြင့် ရူပါရုံကို အာရုံပြုကြသည့် စက္ခုဒွါရဝိထိ မနောဒွါရဝိထိတို့၏ အာရုံအကြောင်းတရားမှာ ရူပါရုံ ဖြစ်၏။ သဒ္ဓါရုံကို အာရုံပြုသည့် သောတ- ဒွါရဝိထိ၊ မနောဒွါရဝိထိတို့၏ အာရုံအကြောင်းတရားမှာ သဒ္ဓါရုံ ဖြစ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။

လက်ရှိ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင်နာမ်တရားစုတို့၏ အာရုံအကြောင်းတရားမှာ အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇာက ယူအပ်ခဲ့သော အာရုံပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံမှာ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တော်ကောင်းတို့အဖို့ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး တူညီ ချင်မှ တူညီမည်။ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသာ ဖြစ်သော်လည်း ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဝယ် တစ်ဦး၏ ကံအာရုံနှင့် တစ်ဦး၏ ကံအာရုံ၊ တစ်ဦး၏ ကမ္မနိမိတ်အာရုံနှင့် တစ်ဦး၏ ကမ္မနိမိတ်- အာရုံ၊ တစ်ဦး၏ ဂတိနိမိတ်အာရုံနှင့် တစ်ဦး၏ ဂတိနိမိတ်အာရုံတို့ကား တူညီချင်မှ တူညီမည်။ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် အမျိုးအစားကွဲလျှင် ကွဲသလို မတူထူးခြားမှု ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်ဝယ် ဘဝတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတို့၏ အာရုံသည် ယင်းနိမိတ်သုံးမျိုး တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသာ ဖြစ်သည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ရှုကွက်တွင် ကံအာရုံဟု သာမန်သာ ဖော်ပြ ထားပါသည်။ ယင်းကံအာရုံမှာလည်း ဆွမ်းလှူသည့် ကံအာရုံ၊ ပန်းလှူသည့် ကံအာရုံ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနိုင်ပေသည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ်ဘဝဝယ် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ကျရောက်ခဲ့သော မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ထင်ခဲ့သော နိမိတ်အာရုံကိုသာ ဆန်းစစ်၍ အာရုံအရ သတ်မှတ်ရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။

အချို့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဒါနကံက အကျိုးပေးနေ၏။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ သီလကံက အကျိုး ပေးနေ၏။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဘာဝနာကံက အကျိုးပေးနေ၏။ တစ်ဖန် ဒါနကံ၌လည်း ဆွမ်းလှူသည့် ဒါနကံ၊ သင်္ကန်းလှူသည့် ဒါနကံ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိနိုင်၏။ သီလကံ၌လည်း ငါးပါးသီလကံ၊ ရှစ်ပါးသီလကံ၊ ဆယ်ပါးသီလကံ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ရှိနိုင်ပြန်၏။

ဘာဝနာကံ၌လည်း ကသိုဏ်းဘာဝနာကံ၊ အသုဘဘာဝနာကံ၊ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာကံ၊ မေတ္တာဘာဝနာကံ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကံ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ရှိနိုင်ပြန်၏။ ထိုသို့ ကံအမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်ရကား အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇာနှင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတို့၏ အာရုံမှာလည်း အမျိုးမျိုးပင် ဖြစ်နိုင်သည်။ လက်ရှိပဋိသန္ဓေ နာမ်တရားစု၏ အာရုံကို ပုံစံမှန် သိမ်းဆည်းရှုပွားနိုင်သောအခါ ထိုခံစားစရာ အာရုံရှိပါမှ ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -

အာရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အာရုံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
ဤသို့ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားကို သိမ်းဆည်းပါ။

ဖဿ — ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော = ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။ — ဤသို့ ဟောကြားတော်မူခြင်းမှာ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖဿသည် ထူးကဲသော အကြောင်းတရား ဖြစ်သောကြောင့် ဖဿကို ဦးတည်၍ ပဓာနနည်းအားဖြင့် ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အချင်းချင်း တစ်ပါးသည် တစ်ပါးအား အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုနေကြသဖြင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတွင် တစ်ခုကို အကျိုးတရားအဖြစ် ယူထားပါက ကျန်တရားစုများမှာ အကြောင်း တရားဘက်တွင် တည်ရှိကြပေသည်။ အထက်တွင် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာမှာ အကျိုးတရားဘက်၌ တည်ရှိသဖြင့် ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရား (၃၄)မှ အကျိုးဝေဒနာကို နှုတ်သော် ကျန်နာမ်တရား (၃၃)သည် အကြောင်းတရားဘက်၌ တည်ရှိပေသည်။ ယင်းအကြောင်းနာမ်တရားစုတွင် ဖဿကား ဝေဒနာ၏ ထူးကဲသော အကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်နေ၏။ နာမ်တရားတို့သည် အချင်းချင်း တစ်ပါးသည် တစ်ပါးအား “ကိုင်းကျွန်းမှီ ကျွန်းကိုင်းမှီ”ဟူ၏သို့ အချင်းချင်း မှီလျက် တစ်ပါးသည် တစ်ပါးအား သဟဇာတ အညမည နိဿယစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူး ပြုနေကြသည်သာ ဖြစ်သည်။ အာဟာရတစ်ခုကို စားသုံးသောအခါ များများဝါးနိုင်လျှင် ရသာရည် ပို၍ ထွက်လာသဖြင့် ခံစားမှု အရသာ ပိုလာနိုင်သကဲ့သို့ စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ် နေကြသော နာမ်တရားတို့တွင်လည်းကောင်း၊ စိတ္တက္ခဏ ခြားနေသည့် နောက်နောက်သော နာမ်တရားတို့တွင် လည်းကောင်း ပါဝင်တည်ရှိသော ဖဿက အာရုံကို ကြိတ်ချေပေးပါက၊ ဖဿက အာရုံနှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်ပေးပါက အာရုံ၏ ရသာရည်များကို ပို၍ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ဝေဒနာက ခံစားနိုင်လာ၏။ သို့အတွက် ဖဿသည် ဝေဒနာ၏ ထူးကဲသော အကြောင်းတရား ဖြစ်သဖြင့် ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏ဟု ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

သို့သော် ဖဿသည် မိမိ ဖဿတစ်ခုတည်း မိမိချည်းသက်သက် ဖြစ်နိုင်သည့် အစွမ်းသတ္တိကား မရှိပေ။ မိမိမှကြွင်းသော ကျန်ယှဉ်ဖက် စိတ်+စေတသိက် = သမ္ပယုတ်တရားစုတို့က ပိုင်းဝန်း၍ ကျေးဇူးပြုပေးပါမှသာလျှင် ကျန်သမ္ပယုတ်တရားစုတို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့အတွက် “တစ်နွယ်ငင် တစ်စင်ပါ”ဟူ၏သို့ ဖဿဟု ဆိုလိုက်လျှင် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့လည်း ပါဝင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဖဿက အာရုံကို ကြိတ်ချေ ပွတ်တိုက်ပေးပါမှ အာရုံ၏ ရသာဓာတ်ရည်များ ထင်ရှား ပေါ်လွင်နိုင်၍ ဝေဒနာက အာရုံ၏ ရသာရည်များကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သုံးဆောင် ခံစားနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် သညာကလည်း ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ယင်းအာရုံကို မှတ်သားနိုင်၏။ စေတနာကလည်း ယင်းအာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရောက်အောင် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် လှုံ့ဆော်ပေးနိုင်၏။ အသိစိတ်ဝိညာဏ်ကလည်း ယင်းအာရုံကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိလာနိုင်၏။ ဖဿက အာရုံနှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်ပေးပါက အာရုံ၏ ရသာရည်များ ထွက်ပေါ်လာအောင် ကြိတ်ချေပေးပါက ခံစားမှု မှတ်သားမှု စေ့ဆော်မှု သိမှုစသည်တို့သည်လည်း စွမ်းအင်ပြည့်ပြည့်ဝဝဖြင့် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားမရှိပေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤကဲ့သို့သော သဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ -

ဖဿ (၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဖဿက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ဤသို့ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ကြွင်းကျန်သော နာမ်ခန္ဓာတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= ကမ္မဇရုပ်-၃၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဝတ္ထုက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ကံအာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အာရုံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - သညာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဖဿက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (ပထမနည်း) (စေတနာကို ကောက်ယူပါ။)

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= ၃ = ၃၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဝတ္ထုက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ကံအာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အာရုံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - စေတနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဖဿက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

[မှတ်ချက် - ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရ စေတနာကိုသာ အရကောက်ယူထားသည်။ ပထမနည်းတည်း။ ဝတ္ထုအရ (၃)ဟူသည် ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်သုံးမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ (၃၀)ဟူသည် ကမ္မဇရုပ် (၃၀)ကို ဆိုလိုသည်။ အကျိုးဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရ စေတနာကိုသာ ကောက်ယူထားသဖြင့် အကြောင်းတရားဘက်၌ ဖဿအရ ယင်းစေတနာကို နှုတ်၍ ကြွင်းကျန်သော နာမ်တရား (၃၃)မျိုးကို ကောက်ယူပါ။ (၃၄ - စေတနာ = ၃၃)ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အရာရာတွင် နည်းတူမှတ်ပါ။]

ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (ဒုတိယနည်း)
(စေတသိက် - ၃၁ - လုံးကို ကောက်ယူပါ။)

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= ၃ = ၃၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဝတ္ထုက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ကံအာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အာရုံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

[မှတ်ချက် - ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့တွင် ဝေဒနာ-သညာ-ဝိညာဏ်မှ ကြွင်းသော ဖဿ-စေတနာ ဦးဆောင်သည့် စေတသိက် (၃၁)လုံးတို့ကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရ ကောက်ယူပါ။ ယင်းသင်္ခါရက္ခန္ဓာတရားတို့ကား အကျိုးတရားဘက်၌ တည်နေကြ၏။ ယင်းသင်္ခါရက္ခန္ဓာ၏ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား အနီးကပ်ဆုံးသော ပဒဋ္ဌာန် အကြောင်းတရားမှာ သေသခန္ဓတ္ထယ ပဒဋ္ဌာနာဟူသော အဋ္ဌကထာများနှင့်အညီ ဝေဒနာ-သညာ-ဝိညာဏ် ဟူသော ကြွင်းကျန်သော နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ဤဒုတိယနည်း ရှုကွက်ကို ရှုခြင်းသည် ဖဿနှင့် တကွသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ အမည်ရသော ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်သင်္ခါရတရားစုတို့၌လည်း ကုန်စင်အောင် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ နောက်၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။]

ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၁) ပါး

- ၆။ နာမ်+ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
နာမ်+ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ထပ်မံရှင်းလင်းချက် - နာမ်ဟူသည် ဝိညာဏ်နှင့် စိတ္တက္ခန္ဓာတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်သည့် ဖဿ-စေတနာ ဦးဆောင်သည့် စေတသိက်တရားစုတည်း။ ထို့ကြောင့် ဖဿဟုဆိုသည်နှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ကား ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်သည့် စေတသိက် (၃၃)လုံးတို့ကို ဆိုလိုသည်။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်လျက် ပဋိသန္ဓေတည်နေခဲ့သူ ဖြစ်ပါမူ ပီတိ မပါနိုင်တော့သဖြင့် နာမ်တရားတို့မှာ စေတသိက် (၃၂)လုံးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ရုပ်ဟူသည် မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံ- ရုပ်တည်း။

ဘုရားရှင်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားပိုင်း၌ - နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယော (သံ-၂-၅၀။) = နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏ဟု ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ အဋ္ဌကထာကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထား၏။

နာမန္တိ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမနတော ဝေဒနာဒယော တယော ခန္ဓာ။

ရူပန္တိ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ စတုန္ဒြ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၉၂။)

နာမ်ဟူသည်ကား အာရုံသို့ ရှေးရှုညွတ်တတ်သောကြောင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော စေတသိက် နာမ်တရားစုတို့တည်း။ ရုပ်ဟူသည် မဟာဘုတ် (၄)ပါးနှင့် မဟာဘုတ် (၄)ပါးကို မှီ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်တည်း။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်များ ဖြစ်ကြသည်။

ရုပ်တရားအုပ်စုတွင် မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်များ ပါဝင်နေကြသဖြင့် ဝတ္ထု အာရုံ အကြောင်းတရား နှစ်မျိုး ပါဝင်နေ၏။ နာမ်တရားအုပ်စုတွင် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဖဿ ပါဝင်နေသဖြင့် ဖဿဟူသည့် အကြောင်းတရား လည်း ပါဝင်နေသည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် နာမ်ရုပ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အကြောင်းတရားဟုဆိုခြင်းနှင့် ဝတ္ထု အာရုံ ဖဿတို့သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အကြောင်းတရားဟု ဆိုခြင်းတို့မှာ သဘောအဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ကွာဟချက် သိပ်မရှိလှဟု မှတ်ပါ။

ဤအထက်တွင် ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံကို ကံအာရုံဟု ဖော်ပြထား၏။ ယင်းကံအာရုံမှာကား ယခုလက်ရှိဘဝ အတွက် ဆိုရမူ အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကုသိုလ်စေတနာပင်တည်း။ ဓမ္မာရုံတည်း။ ရုပ်တရားကား မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ ဂတိနိမိတ်ဖြစ်မှု ယင်းဂတိနိမိတ် အာရုံကား ရူပါရုံတည်း။ ရုပ်တရားပင်တည်း။ အကယ်၍ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည် ကမ္မနိမိတ်အာရုံဖြစ်မှု အာရုံ (၆)ပါး ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ရုပ်အာရုံများလည်း ပါဝင်ကြ၏။

နာမ်တွင် စေတသိက်အားလုံးပါဝင်နေသဖြင့် စေတသိက်အားလုံးကပင် ဝိညာဏ်အား ကျေးဇူးပြုပေးပုံကို သိစေတော်မူလို၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်မှာ ပေါ်လွင်နေ၏။ တစ်ဖန် ယင်းဝိညာဏ်သည် မိမိချည်းသက်သက် ဝိညာဏ်တစ်ခုတည်း မဖြစ်နိုင်သဖြင့် စေတသိက်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲရမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်ရကား စိတ်နှင့် စေတသိက် တို့၏ အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုမှုကိုလည်း ပို၍ သဘောပေါက်စေလိုသည်ဟုလည်း မှတ်ပါ။ “ဤသို့လည်း ရှု၍ ရသည်” ဟူသော နည်းစနစ်တစ်မျိုးကို ဖော်ပြတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ = ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ် ဖြစ်ပုံကို ရှုရသော ရှုကွက်ရှိသကဲ့သို့၊ နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယော = နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်ပုံ ရှုကွက်ကိုလည်း ရှုစေတော်မူလိုသည်။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အချင်းချင်း တစ်ပါးသည် တစ်ပါးအား အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုကြသည်ဟူသော ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော် အဆိုအမိန့်ကို ပေါ်လွင်စေသော ရှုကွက်ပင် ဖြစ်သည်။

ဤရှင်းလင်းချက်များအရ - ဝတ္ထု အာရုံ ဖဿဟူသော အကြောင်းတရားများနှင့် နာမ်-ရုပ်ဟူသော အကြောင်းတရားတို့မှာ စကားလုံး အသုံးအနှုန်းသာ ကွဲလွဲသော်လည်း ပရမတ္ထ တရားကိုယ်ဓာတ်သား အနက် သဘောသွားအားဖြင့်မူကား အတူတူပင် ဖြစ်သည်ဟု သဘောပေါက်ပါလေ။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -
နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်၏။
နာမ်ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
ဤသို့ အကြောင်း အကျိုး သိမ်းဆည်းပါ။

ဉာဏ်နဲ့သူများ - ဤပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ အကြောင်း-အကျိုး သိမ်းဆည်းပုံကို သဘောပေါက်ပါလျှင် ဘဝတစ်လျှောက်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်ခန္ဓာ (၅)ပါးနှင့် ဝိထိစိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၏ ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၌ ဉာဏ်ထက် မြက်သူနှင့် အဘိဓမ္မာကို သင်ကြားဖူးသူ သူတော်ကောင်းတို့ကား သဘောပေါက်နိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အဘိဓမ္မာ မသင်ဖူးသူ ဉာဏ်နဲ့သူ သူတော်ကောင်းတို့ကား ဤမျှဖြင့် သဘောမပေါက်နိုင် ဖြစ်နေကြ၏။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာကို မသင်ကြားဖူးသူ ဉာဏ်နဲ့သူ သူတော်ကောင်းတို့အတွက် ဘဝင်ခန္ဓာ (၅)ပါးမှ စ၍ ဝိထိစိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း ၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား သိမ်းဆည်းပုံတို့ကို ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ဘဝင်ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ လက်ရှိအခြေအနေ၌ တည်ရှိသော ဘဝင်ခန္ဓာ (၅)ပါးကိုသာ စတင်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ လက်ရှိ ဘဝင်ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ အကျိုးဝင်သော ရူပက္ခန္ဓာ၌ ကမ္မဇရုပ် စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့ စုံညီနေပြီ ဖြစ်၏။ ပဋိသန္ဓေနောင် ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ၌ကား အာဟာရဇရုပ် မဖြစ်သေးပေ။ ဤမျှသာ ကွာသည်။ ထိုသို့ တင်ပြရာ၌ စာနေစာသားကျဉ်းရန် - အဝိဇ္ဇာ (=၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ (ကမ္မဇရုပ်) ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ (=၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင်ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား - ဤသို့ မဖော်ပြတော့ဘဲ- အဝိဇ္ဇာ (=၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား - ဟု ဤမျှသာ ဖော်ပြထား ပါသည်။ ထိုသို့ပင် ဖော်ပြထားသော်လည်း ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ကဲ့သို့ပင် အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်ပြီးပါမှ - အဝိဇ္ဇာ (=၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။

ဘဝင် ခန္ဓာ (၅) ပါး

- ၁။ ဘဝင်၏မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုနှင့် တကွသော ရုပ်ကလာပ် (၆)မျိုး ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)ကား ရူပက္ခန္ဓာ။ (ရုပ်အတုတို့ကိုလည်း ရနိုင်သမျှ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါ။)
- ၂။ ဘဝင်နာမ်တရား (= ၃၄)မှ ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ။
- ၃။ ဘဝင်နာမ်တရား (= ၃၄)မှ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ။
- ၄။ ဘဝင်နာမ်တရား (= ၃၄)မှ စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ (ပထမနည်း) ကျန်စေတသိက် (= ၃၁လုံး)သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ (ဒုတိယနည်း)
- ၅။ ဘဝင်နာမ်တရား (= ၃၄)မှ အသိစိတ် = ဝိညာဏ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။

ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (=၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (=၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (=၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) မါး

- ၆။ စိတ်က အကြောင်းတရား၊ (စိတ္တဇရုပ်) = ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ ဥတုက အကြောင်းတရား၊ (ဥတုဇရုပ်) = ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ အာဟာရက အကြောင်းတရား၊ (အာဟာရဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရှင်းလင်းချက် - အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယော (သံ-၂-၄၈-၅၁။) ဥပါဒါနပရိပဝတ္တနသုတ္တန် သတ္တဌာနကုသလသုတ္တန် စသည်တို့၌ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများကို အာဟာရတစ်ခုတည်းကိုသာ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ အာဟာရဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၏ဟု ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူပါလျက် အဘယ်ကြောင့် စိတ် ဥတုဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကိုပါ ထည့်ပေါင်း၍ ရှုနေရပါသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိလာပြန်၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း -

အာဟာရသမုဒယာတိ ပဝတ္တိပစ္စယေသု ကဗဠိကာရာဟာရဿ ဗလဝတ္တာ သောယေဝ ဂဟိတော။ တသ္မိံ ပန ဂဟိတေ ပဝတ္တိဟေတုဘူတာနိ ဥတုစိတ္တာနိပိ ဂဟိတာနေဝ ဟောန္တိ။ (ပဋိသံ-ဋ-၁-၂၃၅။)

အဖြေ - ရုပ်တရားတို့၏ ပဝတ္တိဟေတု အမည်ရသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားတို့တွင် ကဗဠိကာရာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားသည် အလွန်အားကောင်းသော အကြောင်းတရား ဖြစ်သည့်အတွက်ကြောင့် ထို ကဗဠိကာရာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား တစ်မျိုးတည်းကိုသာ ယူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထား တော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကဗဠိကာရာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားကို ယူအပ်ခဲ့သည်ရှိသော် ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားချင်း တူညီသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ဖြစ်ကြကုန်သော စိတ် ဥတုတို့ကိုလည်း ယူအပ်ပြီးသာ ဖြစ်ကုန်သည်။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားချင်း တူညီ၍ လက္ခဏာဟာရနေတ္တိနည်းအားဖြင့် လက္ခဏာချင်း တူညီ ရာကို စုပေါင်း ဟောကြားထားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ် ဥတုဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း၍ သိမ်းဆည်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ အကျိုးတရားပိုင်းတွင် ရုပ်အစစ်တို့ကိုသာ ပဓာနထား၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ရုပ်အစစ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ရုပ်အတုတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါလေ။

ဤဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာမှာ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေဆဲဖြစ်သော လက်ရှိအချိန် ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာကို စံထား၍ ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပဋိသန္ဓေနှင့် ပထမဘဝင်၏ မှီရာ ရူပက္ခန္ဓာစသည်တို့၌ ကမ္မဇရုပ် စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ်တို့သာ ရှိနိုင်သေး၍ အာဟာရဇရုပ်များ မဖြစ်နိုင်သေးသဖြင့် အာဟာရဇရုပ်များကို ရူပက္ခန္ဓာမှ ပယ်နှုတ်ထားပါ။

ဗာဟိရဩဇာကြောင့် ဖြစ်သော အာဟာရဇရုပ်သည် ဂဗ္ဘသေယျက = အမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေသူ လူသားတို့သန္တာန်ဝယ် နှစ်သတ္တာဟ၊ သုံးသတ္တာဟမြောက်၌ အမှတ်မရှိသော စိတ်၏ အမှတ်မရှိသော ခဏက စ၍ ဖြစ်သင့်ရာတွင် ရှေးစိတ် ဘင်ခဏနှင့် ဥပါဒိပြိုင်သော ဗာဟိရဩဇာသည် ထိုခဏဝယ် လွန်သဖြင့် နောက်စိတ် ဥပါဒိခဏ၌ သုဒ္ဓဋ္ဌက အာဟာရဇရုပ်ကလာပ်ကို စ၍ ဖြစ်စေသည်။ (ဝီထိပုံ-ဘုံစဉ်-ဆန်းပုံ-သိမ်ပုံကျမ်း ၃၆။)

၆ - ဒွါရ၊ ၄၂ - ကောဠာသ - ရူပက္ခန္ဓာ

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယခုဖော်ပြခဲ့သော ဘဝင်ရူပက္ခန္ဓာ၌ အကြောင်းအကျိုးစပ်၍ သိမ်းဆည်းပုံ နည်းစနစ်ကို နည်းမှီ၍ (၆) ဒွါရ၊ (၄၂) ကောဠာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရူပက္ခန္ဓာတရားစုတို့၌လည်း အကြောင်း-

အကျိုးစပ်၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား သိမ်းဆည်းပုံကို သဘောသက်ရောက်နိုင်ပေပြီ။ ရုပ်အတုများ ပါဝင်သည့် အချို့အချို့သော စိတ္တဇ၊ ဥတုဇ အာဟာရဇ ရုပ်ကလာပ်တို့၌လည်း ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ စိတ်-ဥတု-အာဟာရတို့နှင့် အကြောင်း-အကျိုးစပ်လျက် သိမ်းဆည်းပါ။ (၆)ဒွါရ၊ (၄၂)ကောဠာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားအားလုံးကို ခြုံ၍လည်း နည်းတူ သိမ်းဆည်းနိုင်ပေသည်။

ထိုသို့ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ဆိုကမ္မဋ္ဌာန်း မဖြစ်ဖို့ရန် သတိပြုပါ။ စိတ်ကသာ “အကြောင်းတရား၊ အကျိုးတရား” ဟု ရွတ်ဆိုနေ၍ ဉာဏ်က အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံကို မမြင်လျှင် = အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှုသဘောကို မမြင်လျှင် သပိတ်ကွဲ ကိုယ်ကြေသာ ရှိချေမည်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကိုကား မရရှိနိုင်ပေ။

အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ တို့ကြောင့် ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပြီးပါမှသာလျှင် အဝိဇ္ဇာ (တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ)တို့က အကြောင်းတရား၊ ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရားဟုလည်းကောင်း၊ စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုပြီးပါမှသာလျှင် စိတ်က အကြောင်းတရား၊ စိတ္တဇရုပ်က အကျိုးတရားဟုလည်းကောင်း၊ ဥတုကြောင့် ဥတုဇရုပ်ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပြီးပါမှသာလျှင် ဥတုက အကြောင်းတရား၊ ဥတုဇရုပ်က အကျိုးတရားဟုလည်းကောင်း၊ အာဟာရကြောင့် အာဟာရဇရုပ် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပြီးပါမှသာလျှင် အာဟာရက အကြောင်းတရား၊ အာဟာရဇရုပ်က အကျိုးတရားဟုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းပါ။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့၌လည်း အကြောင်း-တရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုပြီးလျှင် ကျေကျေနပ်နပ်ကြီး သိပါမှ မြင်ပါမှ သာလျှင် “အကြောင်းတရား အကျိုးတရား”ဟု သိမ်းဆည်းပါ။

ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံက (= ကံအာရုံက) အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ ဖဿ = (က) ရှေးရှေး ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) နောက်နောက်သော ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃)က အကြောင်းတရား၊ ဘဝင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

မှတ်ချက် - ဤ၌ ဘဝင် မနောသမ္ပဿ နှစ်မျိုးကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ရှေးရှေးသော ဘဝင် မနောသမ္ပဿ တရားသည် နောက်နောက်သော ဘဝင် နာမက္ခန္ဓာအား အနန္တရစသော သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ ရှေးရှေးသော

ဘဝင် မနောသမ္ပဿအရ ဘဝင်နာမ်တရား (၃၄)လုံးကိုပင် အရကောက်ယူပါ။ ကျေးဇူးပြုခံရသော ဘဝင်ကို နောက်နောက်သော ဘဝင်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပါသည်။ ယင်းနောက်နောက်သော ဘဝင်၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံး ရှိရာ ဝေဒနာကို အကျိုးယူထားသဖြင့် ယင်းဝေဒနာ၏ သဟဇာတ အကြောင်းတရားတို့မှာ ယင်းဝေဒနာမှ တစ်ပါးသော ကြွင်းကျန်သော နာမ်တရား (၃၃)လုံးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းနာမ်တရား (၃၃)လုံးတို့ကို နောက်-နောက်သော ဘဝင်မနောသမ္ပဿဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပါသည်။

ယမ္ပိဒံ မနောသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခ မသုခံ ဝါ။ (သံ-၂-၂၄၉။)
ယမ္ပိဒံ မနောသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ။ (မ-၃-၃၂၆။)
ဖဿ သမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော။ (သံ-၂-၅၁။)

ဤအထက်ပါ ဒေသနာတော်တို့၌ မနောသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တို့ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ယင်းဝေဒနာအမျိုးမျိုးတို့ကား စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်သောတရားတို့ကား မဟုတ်၊ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ဝေဒနာတစ်မျိုးစီသာ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၏။ သို့အတွက် ယင်းဝေဒနာတို့မှာ သို့မဟုတ် နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့မှာ အကြောင်းဖြစ်သော မနော-သမ္ပဿနှင့် စိတ္တက္ခဏချင်း မတူသော်လည်း ရှိရာ၏။ တူသော်လည်း ရှိရာ၏။ စိတ္တက္ခဏချင်း မတူညီသော မနောသမ္ပဿကို ရှေးရှေးသော မနောသမ္ပဿဟုလည်းကောင်း စိတ္တက္ခဏချင်း တူညီသော မနောသမ္ပဿကို နောက်နောက်သော မနောသမ္ပဿဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပါသည်။ အရာရာ၌ နည်းတူပင် မှတ်ပါ။

ဘဝင် သညာက္ခန္ဓာ

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် အားလုံးတူသည်။ မတူသည်ကိုသာဆိုအံ့ -
- ၈။ ဖဿ = (က) ရှေးရှေး ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား၊
(ခ) နောက်နောက် ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - သညာ = ၃၃)က အကြောင်းတရား၊ သညာ-
က္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ဘဝင် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတနာကို ကောက် - ပ -)

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် အားလုံးတူသည်။ မတူသည်ကိုသာဆိုအံ့ -
- ၈။ ဖဿ = (က) ရှေးရှေး ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) နောက်နောက် ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - စေတနာ = ၃၃)က အကြောင်းတရား၊
သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ဘဝင် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတသိက် - ၃၁ - လုံးကို ကောက် - ဒု -)

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် အားလုံးတူသည်။ မတူသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -
- ၈။ ဖဿ = (က) ရှေးရှေး ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) နောက်နောက် ဘဝင်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးက အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ဘဝင် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ အတိတ်အကြောင်းတရား (၅)ပါး ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် တူသည်။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၂) ပါး

၆။ ဖဿ = ရှေးရှေး ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၇။ နာမ်+ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

[နာမ် = ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၃၃)တည်း။ ရုပ် = မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တည်း။]

အနန္တရအကြောင်းတရား

ပုရိမာ ပုရိမာ အဗျာကတာ ဓမ္မာ ပစ္ဆိမာနံ ပစ္ဆိမာနံ အဗျာကတာနံ ဓမ္မာနံ အနန္တရ ပစ္စယေန ပစ္စယော။
(ပဋ္ဌာန-၁-၃။)

ဤဒေသနာတော်အရ ဝိပါက် အဗျာကတတရားဖြစ်သော ရှေးရှေး ဘဝင်နာမ်တရားစုသည် ဝိပါက် အဗျာ-
ကတဖြစ်သော နောက်နောက် ဘဝင်နာမ်တရားစုအား အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုလျက် ပင်ရှိ၏။
“သူတည်း တစ်ယောက်၊ ကောင်းဖို့ရောက်မှု၊ သူတစ်ယောက်မှာ၊ ပျက်လင့်ကာသာ၊ ဓမ္မတာတည်း” - ဟူသကဲ့သို့
နာမ်တရားတို့သည် ရှေးရှေး စိတ္တက္ခန္ဓာ ချုပ်သွားပါမှသာလျှင် နောက်နောက် စိတ္တက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။
ရှေးရှေး စိတ္တက္ခန္ဓာ ချုပ်ပျက်သွားခြင်းသည် နောက်နောက် စိတ္တက္ခန္ဓာ ဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။
ရှေးရှေး စိတ္တက္ခန္ဓာသည် ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ နောက်နောက် စိတ္တက္ခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်အောင် ကျေးဇူး
ပြုပြီးမှသာလျှင် ချုပ်ပျက်သွား၏။ သို့အတွက် ဝီထိစိတ်များနှင့် စိတ္တက္ခန္ဓာအားဖြင့် နှစ်ခု သုံးခုစသည်ဖြင့် ကွာခြား
နေသော ဘဝင်ကို ယူ၍ ရှုခဲ့လျှင် ဖဿအရာ၌ -

(က) ရှေးရှေး ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)

(ခ) နောက်နောက် ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် နှစ်မျိုးခွဲလျက် ဖော်ပြထားပါသည်။ တစ်ဖန် -

ယေသံ ယေသံ ဓမ္မာနံ အနန္တရာ ယေ ယေ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ၊ တေ တေ ဓမ္မာ တေသံ
တေသံ ဓမ္မာနံ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန-၁-၃။)

ဤဒေသနာတော်အရ ဇောနောင် ဘဝင်ကျသည့် ဝါရ၌ ဇောနောင် ကပ်လျက်ရှိသော ဘဝင်၏ အကြောင်း
တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့လျှင် - ဖဿအရ -

(က) ဇော မနောသမ္ပဿ -

(ခ) ရှုသည့် ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကောက်ယူပါ။ အကယ်၍ တဒါရုံနောင် ဘဝင်ကျသည့် ဝါရ ဖြစ်အံ့၊ တဒါရုံနောင်
ကပ်လျက်ရှိသော ဘဝင်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသည် ဖြစ်အံ့ - ဖဿအရ

(က) တဒါရုံ မနောသမ္ပဿ -

(ခ) ရှုသည့် ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) -

ပဋိသန္ဓေသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရကောက်ယူပါ။ နှစ်မျိုးခွဲ ရှုပါ။ အကယ်၍ ပဋိသန္ဓေ၏ နောင်၌ ကပ်လျက်ရှိသော ပထမဘဝ၏ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုခဲ့သော် ဖဿအရ -

(က) ပဋိသန္ဓေ မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)

(ခ) ပထမ ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ၀၀၃နာ = ၃၃)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကောက်ယူပါ။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖဿအရ နှစ်မျိုးကောက်ယူပုံကို သဘောပေါက်လေ ရာသည်။

ဘဝနိက္ခိက လောဘဇောဝိထိ

ပဋိသန္ဓေနှင့် ဘဝင် (၁၅)ကြိမ်၊ သို့မဟုတ် (၁၆)ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊ ဘဝနိက္ခိက လောဘဇော (၇)ကြိမ် ဖြစ်၏။ ဘဝနိက္ခိက လောဘဇောဟူသည် မိမိရရှိသည့် ယောက်ျားဘဝသစ်၊ သို့မဟုတ် မိန်းမဘဝသစ်ကို တွယ်တာတပ်မက်သည့် လောဘဇောတည်း။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ခန္ဓာငါးပါး၊ ဇော အသီးအသီး၌ ခန္ဓာငါးပါးစီ ရှိကြ၏။ ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံမှာ ဓမ္မာရုံလိုင်း မနောဒွါရိက လောဘဇောဝိထိနှင့် တူ၏။ နည်းမှီး၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထူးသည်မှာ ဤဘဝနိက္ခိက လောဘဇော ဝိထိ၌ အာရုံဟူသည် ဘဝသစ်အာရုံတည်း။ အမျိုးသားယောဂီဖြစ်လျှင် အမျိုးသားဘဝသစ် အာရုံတည်း။ အမျိုးသမီးယောဂီဖြစ်လျှင် အမျိုးသမီးဘဝသစ် အာရုံတည်း။

တစ်ဖန် ဘဝတစ်လျှောက် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိထိစိတ် အမျိုးအစားများမှာ စက္ခုဒွါရဝိထိ၊ သောတဒွါရဝိထိ၊ ဃာနဒွါရဝိထိ၊ ဇိဝှဒွါရဝိထိ၊ ကာယဒွါရဝိထိ၊ မနောဒွါရ ဝိထိဟု ဝိထိအမျိုးအစား (၆)မျိုးသာ ရှိသဖြင့်၊ ယင်းဝိထိ (၆)မျိုးတို့၌ အကြောင်းနှင့် အကျိုး ဆက်စပ်လျက် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှု၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား သိမ်းဆည်းနည်းတို့ကို ဖော်ပြ လိုက်လျှင် ဘဝတစ်လျှောက် တိုးလျှိုးပေါက် သဘောပေါက်နိုင်သဖြင့် ယင်း (၆)မျိုးသော ဝိထိစိတ်တို့၏ စိတ္တက္ခဏ- တိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံကို ဆက်လက် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် သမာဓိကို အဆင့်ဆင့် ထူထောင်ပြီးလျှင် စက္ခုအကြည်ဓာတ်ခေါ်သည့် စက္ခုဒွါရနှင့် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ခေါ်သည့် မနောဒွါရဟူသော ဒွါရနှစ်ခုတို့ကို ပူးတွဲသိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ရုပ်ကလာပ်အများစု၏ ရူပါရုံအရောင်ကို လှမ်း၍ အာရုံယူပါ။ ထိုအခါ စက္ခုဒွါရဝိထိနှင့် ရူပါရုံကို ဆက်လက်အာရုံ ယူသည့် မနောဒွါရဝိထိများ ဖြစ်ပေါ်လာကြမည် ဖြစ်သည်။ ဤ၌ အတိမဟန္တာရုံ စက္ခုဒွါရဝိထိနှင့် ဝိဘူတာရုံ မနောဒွါရဝိထိတို့၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား သိမ်းဆည်းပုံကို ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ မဟန္တာရုံဝိထိ၊ ပရိတ္တာရုံ ဝိထိ၊ အဝိဘူတာရုံဝိထိတို့၌လည်း နည်းမှီး၍ ရှုပါ။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယား များကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။

ရူပါရုံ အရောင်လိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း (= ဆင်ခြင်) ခန္ဓာ (၅) ပါး

၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ မှီရာ ဟဒယ၌ရှိသော ရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံက ရူပက္ခန္ဓာ။

၂။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ ၀၀၃နာက ၀၀၃နာက္ခန္ဓာ။

၃။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ သညာက သညာက္ခန္ဓာ။

၄။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ စေတနာက သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ (ပ)

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ ကျန်စေတသိက် (= ၈-လုံး)က သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ (ဒ)
၅။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ အသိစိတ်ဝိညာဏ်က ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ရူပက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ စိတ်က အကြောင်းတရား၊ (စိတ္တဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ ဥတုက အကြောင်းတရား၊ (ဥတုဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ အာဟာရက အကြောင်းတရား၊ (အာဟာရဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ဆင်ခြင်စိတ် - ဤစိတ်သည် အာရုံကို အာရုံပြုကာမတ္တသာ ဖြစ်သောကြောင့် ကိရိယာ-စိတ် ဖြစ်၏။ အတိတ်အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်မဟုတ်ပေ။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများ ကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာရသော စိတ်ဖြစ်၏။ သို့သော် မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်များဘက်၌ကား ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရား (၄)မျိုးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြသော ရုပ်တရားအပေါင်းအစုများ ဖြစ်ကြသဖြင့် အကြောင်းတရား (၄)မျိုးလုံးနှင့်ပင် အကြောင်းအကျိုးစပ်၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

ရူပါရုံလှိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ၌ရှိသော ရုပ် - ၅၄ - မျိုး)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - ဝေဒနာ = ၁၀)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ-က အကျိုးတရား။

မှတ်ချက် - ဘဝင်္ဂီဒိကော ကိရိယဿ - (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၄။)ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ကိရိယာစိတ်ဖြစ်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဘဝင်နာမ်တရားစုတို့ကလည်း ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ကိရိယာ နာမ်တရားစုအား အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ပင် ရှိ၏။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးတွင် ပါဝင်သော ဖဿကလည်း တစ်နည်းဆိုသော် ဖဿဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစုကလည်း သဟဇာတ အညမည စသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာအား ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ပင် ရှိ၏။

ဘဝင်တွင် တိဟိတ် သောမနဿဘဝင်ကို ရည်ရွယ်၍ ဖဿကို ဦးတည်လျက် (၃၄)ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းတွင် နာမ်တရား (၁၁)လုံး ရှိသဖြင့် အကျိုးဝေဒနာကို နှုတ်သော် ကြွင်းကျန်သော နာမ်တရားများမှာ (၁၀) ဖြစ်ကြသည်။ သို့အတွက် ဖဿကို ဦးတည်၍ (၁၀)ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သညာက္ခန္ဓာစသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။ တစ်ဖန် ဤပဉ္စဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိတို့တွင် ပဉ္စဝိညာဏ်မှ တစ်ပါးသော ဝီထိစိတ်အားလုံး တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကိုသာ မှီ၍ ဖြစ်ကြသဖြင့် - ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)ဟု ဖော်ပြလျှင် ဟဒယ၌ တည်ရှိ ကြသော ဟဒယဝတ္ထုနှင့်တကွသော ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၆)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)တို့ကို ဆိုလိုသည်ဟု လည်း သဘောပေါက်ပါ။ အလားတူပင် (စက္ခု = ၆ = ၅၄)ဟု ဆိုရာ၌လည်း စက္ခုဝတ္ထုနှင့်တကွသော ရုပ်ကလာပ် (၆)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)တို့ကိုပင် ရည်ညွှန်းထားသည်ဟုမှတ်ပါ။ သောတဝတ္ထုစသည်တို့၌လည်း နည်းတူ ပင်တည်း။ တစ်ဖန် ယခုဖော်ပြနေသော စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့မှာ ရူပါရုံကို အာရုံယူနေသည့် အကောင်းအုပ်စု မဟာကုသိုလ် သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကဇောစောသည့် စက္ခုဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဇယားတွင် ပထမအတန်း ဖြစ်သည်။ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားကို ပြန်ကြည့်ပါ။)

ရူပါရုံလိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သညာက္ခန္ဓာ

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) ဆင်ခြင် မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - သညာ = ၁၀)က အကြောင်းတရား၊ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

(ပထမနည်း - စေတနာကို ကောက်)

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) ဆင်ခြင်မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - စေတနာ = ၁၀)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

(ဒုတိယနည်း စေတသိက် - ၃၁ - လုံးယူ)

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၄) ပါး

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဖဿ = ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါး က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

မှတ်ချက် - ကျန် နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးဟု ဆိုရာတိုင်း၌ ဝေဒနာ သညာ ဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု အမြဲ မှတ်ပါ။

ရူပါရုံလိုင်း - ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၂) ပါး

- ၁။ ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ နာမ်+ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

နာမ်ဟူသည် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၁၀)လုံးကို ဆိုလိုသည်။ ရုပ်ဟူသည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်နှင့် တကွသော မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံကို ဆိုလိုသည်။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ် မှန်သမျှသည် ရုပ်တရားစာရင်းတွင် ပါဝင်၍ ဖဿနှင့် တကွသော စေတသိက်ဟူသမျှသည် နာမ်စာရင်းတွင် ပါဝင်နေ၏။ သို့အတွက် ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿ ဟူသော အကြောင်းတရားနှင့် နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် အမည်ကွဲသော်လည်း ပရမတ္ထတရားကိုယ်ဓာတ်သားအားဖြင့်ကား တူညီလျက်ပင် ရှိပေသည်။

ရူပါရုံလိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် (= မြင်သိ) ခန္ဓာ (၅) ပါး

ဧတ္ထ ဟိ စက္ခု စေဝ ရူပဉ္စ ရူပက္ခန္ဓော၊ ဒဿနံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ တံ သမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ သညာ သညာက္ခန္ဓော၊ ဖဿာဒိကာ သင်္ခါရက္ခန္ဓော။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၇။)

- ၁။ စက္ခုဝတ္ထုနှင့် တကွသော ရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။
- ၂။ မြင်သိ နာမ်တရား (= ၈-လုံး)မှ ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၃။ မြင်သိ နာမ်တရား (= ၈-လုံး)မှ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၄။ မြင်သိ နာမ်တရား (= ၈-လုံး)မှ စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ပထမနည်း)
- မြင်သိ နာမ်တရား (= ၈-လုံး)မှ ကျန်စေတသိက် (၅)လုံးသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ဒုတိယနည်း)
- ၅။ မြင်သိ နာမ်တရား (= ၈-လုံး)မှ စက္ခုဝိညာဏ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ရူပါရုံလိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ (ကမ္မဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ စိတ်က အကြောင်းတရား၊ (စိတ္တဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ ဥတုက အကြောင်းတရား၊ (ဥတုဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ အာဟာရက အကြောင်းတရား၊ (အာဟာရဇရုပ်) ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလှိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခု = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈ - ဝေဒနာ = ၇)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၉။ အာလောက (= အရောင်အလင်း)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၁၀။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ထပ်မံရှင်းလင်းချက်များ

ပဿ - စက္ခုဝိညာဏ်၏ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများကို များသောအားဖြင့် (၄)မျိုးပင် ဖော်ပြကြသော်လည်း ဤကျမ်း၌ကား - ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော - (သံ-၂-၄၉။) = ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏ဟုလည်းကောင်း၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ (အဘိ-၂-၁၄၂။) = ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏ဟု လည်းကောင်း၊ စက္ခုဝိညာဏ သမ္ပယုတ္တယ ပန ဝတ္ထုဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ (သံ-၄-၃-၅။) = စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာအား စက္ခုသမ္ပဿက ကျေးဇူးပြုပေးမှုမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပေဟုလည်းကောင်း - ဤဒေသနာတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်များအတိုင်း စက္ခုသမ္ပဿနှင့်တကွ အကြောင်းတရား (၅)မျိုး ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းစက္ခုသမ္ပဿကလည်း စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာအား သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိ တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အာလောက - မီးရောင် လရောင် နေရောင် ဉာဏ်ရောင်ဟူသော အရောင်အလင်း (၄)မျိုးလုံးသည်ပင် စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစုအား ဥပနိဿယစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးသည်သာဖြစ်၏။ သမထဘာဝနာစိတ်တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ရောင်ဖြင့်လည်း ရူပါရုံအမျိုးမျိုးကို တွေ့မြင်နိုင်ကြောင်းကို ရှေးအာနာပါနဿတိ သမာဓိပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်၏။ မဟာသီဝမထေရ် မြတ်ကြီးတို့ကဲ့သို့သော တောထဲတောင်ထဲ၌ သီတင်းသုံးတော်မူကြသော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ အသိဉာဏ်ဝယ် ညဉ့်အခါ၌လည်း ယင်းရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကား အလွန်ထင်ရှားနေကြသည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်နာမ်တို့တွင် ရူပါရုံ အရောင်လည်း ပါဝင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်နာမ်တရားစုတို့လည်း ပါဝင်ကြသည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းရူပါရုံ အရောင်ကို ယင်းစက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစုတို့က မည်သည့်အရောင်ကြောင့် မြင်တွေ့နိုင်ပါသနည်းဟု ဆန်းစစ်ခဲ့သော် အဖြေမှာ ပေါ်လွင် ထင်ရှားလျက်ပင် ရှိ၏။ ညဉ့်အခါ တောထဲ တောင်ထဲဝယ် မှောင်မိုက်အတွင်း၌ ရူပါရုံ ပရမတ်တရားကို ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲတည်းဟူသော ရုပ်ယနအသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ရှုမြင်နိုင်ခြင်းမှာ ဉာဏ်အရောင်အလင်း၏ သတ္တိသာ ဖြစ်၏။

ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခုကို ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ဘဲ ဉာဏ်မျက်စိဖြင့်သာ မြင်နိုင်ရကား ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရူပါရုံကို မြင်နိုင်ရေးမှာလည်း ဉာဏ်မျက်စိ၏ အရာသာဖြစ်၏။

တစ်နည်းဆိုသော် - ဉာဏ်အရောင်အလင်းက ကျေးဇူးပြုပေးပါမှသာလျှင် ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ရူပါရုံ အရောင်ကို မြင်နိုင်မည်။ ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ရူပါရုံအရောင်ကို မြင်နိုင်ပါမှသာလျှင် ပရမတ္ထ ရူပါရုံအစစ်ကို တွေ့သည် မည်ပေသည်။ ပရမတ္ထရူပါရုံ အစစ်ကို မြင်ပါမှ ယင်းပရမတ္ထ ရူပါရုံနှင့် တကွသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ရူပါရုံနှင့် တကွသော ပရမတ္ထ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဝိပဿနာရှုသောကြောင့်သာလျှင် ရှေးရှေးမထေရ်မြတ်ကြီးတို့သည် ညဉ့် အခါမှာပင်သော်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရူပါရုံကို အာရုံ ပြုသည့် စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစုအား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးသော အရောင်အလင်းသည် အရောင် အလင်း (၄)မျိုးလုံးပင် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် ဝိပဿနာအရာ၌ကား ဉာဏ်အရောင်သာ လိုရင်း ဖြစ်သည်။

မနသိကာရ - ဟူသည်

၁။ မပျက်စီးသော စက္ခုပသာဒတည်ရှိခြင်း - အသက်ရှင်နေသူ၏ စက္ခုပသာဒသည် သွေး သည်းခြေ သလိပ် ဟူသော အပြစ်တို့ကြောင့် မပျက်မစီး တည်ရှိနေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ သေသူ၏ စက္ခု၊ အသက်ရှင်နေသူ၏ ပျက်စီးပြီး စက္ခုတို့ကား စက္ခုဝိညာဏ်အား ကျေးဇူးမပြုပေးနိုင်။

၂။ ထိုမပျက်စီးသော စက္ခုပသာဒသို့ ရူပါရုံ ရှေးရှုကျရောက်ပါမှ စက္ခုအကြည်ဓာတ်ဝယ် ရူပါရုံ ထင်လာပါမှ စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်နိုင်သည်။ မထင်ခဲ့သော် မဖြစ်နိုင်။

၃။ စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံ ထင်လာရာ၌လည်း အာလောက = အရောင်အလင်းကို အမှီရသော်သာ အရောင်- အလင်း ရှိပါမှသာ စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံ ထင်လာနိုင်၏။ စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်နိုင်၏။ အရောင်အလင်း မရှိသော် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံ မထင်လာနိုင်၊ စက္ခုဝိညာဏ်လည်း မဖြစ်နိုင်။

၄။ အရောင်အလင်း ထင်ရှားရှိသော်လည်း မနသိကာရဟူသော အကြောင်းတရား ရှိပါမှသာလျှင် စက္ခု- ဝိညာဏ် ဖြစ်နိုင်သည်။ မနသိကာရ အကြောင်းတရား မရှိသော် မဖြစ်နိုင်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၂၁။)

ယင်းမနသိကာရ အကြောင်းတရားနှင့် ပတ်သက်၍ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆို ထား၏ -

တသ္မိံ သန္တေပိ ကိရိယမနောဓာတုယာ ဘဝင်္ဂေ အနာဝဋ္ဋိတေ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ အာဝဋ္ဋိတေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေဟိ သဒ္ဓိံ ယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ ဣမေ စတ္တာရော ပစ္စယေ လဘိတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခု- ဝိညာဏံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၂၁။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာအရ မနသိကာရဟူသည် မနသိကာရ စေတသိက်ကို မဆိုလို၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဟူသော ကိရိယာမနောဓာတ် = ဆင်ခြင်စိတ်ကို ဆိုလိုပေသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် မနသိကာရစေတသိက် အဝင်အပါဖြစ်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်+စေတသိက်တရားစု (၁၁)လုံးကို ဆိုလိုပေသည်။ ယင်း နာမ်တရားစုကို ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရဟု ခေါ်ဆို၏။ ဝီထိစိတ်တို့၏ အခြေခံ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော နှလုံးသွင်းမှုတည်း။ ယင်းကိရိယာမနောဓာတ် ဆင်ခြင်စိတ်က ဘဝင်္ဂကို မလည်စေခဲ့သော် စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစုသည်လည်း မဖြစ်နိုင်၊ ယင်းကိရိယာမနောဓာတ်က ဘဝင်္ဂကို လည်စေနိုင်မှသာလျှင် စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစု ဖြစ်နိုင်၏။

လည်စေ၏။ ဟူသည်မှာ ဘဝင်အယဉ်ကို ရပ်စေ၍ မိမိကိရိယာမနောဓာတ်၏ ဖြစ်ခြင်းကိုပင် ဆိုလိုပေသည်။ ယင်းသို့ အကြောင်း (၄)ရပ် စုံညီ၍ စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ သမ္ပယုတ်တရားများ မပါဘဲ မိမိစက္ခုဝိညာဏ်တစ်ဦးတည်း မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် တည်း။ သို့အတွက် စက္ခုသမ္ပဿစသော သမ္ပယုတ်တရားများကိုလည်း အကြောင်းတရားတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်း၍ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် မနသိကာရအမည်ရသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်မှာလည်း မိမိချည်း တစ်လုံးတည်း မဖြစ်နိုင်သဖြင့် သမ္ပယုတ်တရားစုနှင့်သာ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ရကား ယင်းမနသိကာရအမည်ရသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့်တကွ ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားအားလုံးကိုပင် စက္ခုဝိညာဏ် သမ္ပယုတ်တရားစု၏ အကြောင်းတရားအဖြစ် ဖော်ပြထား ပါသည်။ ယင်းမနသိကာရ အမည်ရသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း သမ္ပယုတ်တရားစုက အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် တကွသော သမ္ပယုတ်တရားစု၏ ဖြစ်နိုင်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်ပြီး ပါမှ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

ရူပါရုံလိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခု = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈ - သညာ = ၇)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၉။ အာလောက (= အရောင်အလင်း)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၁၀။ မနသိကာရ (= ဆင်ခြင် = ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတနာကို ကောက် - ပ -)

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ၉။ ၁၀။ သညာက္ခန္ဓာနှင့် အားလုံးတူသည်။ ထူးသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -
- ၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈ - စေတနာ = ၇)က အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတသိက် ၅လုံးကောက် - ဒု -)

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ၉။ ၁၀။ သညာက္ခန္ဓာနှင့် အားလုံးတူသည်။ ထူးသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -
- ၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးက အကြောင်းတရား၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ သညာက္ခန္ဓာနှင့် အားလုံးတူသည်။ ထူးသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

၆။ နာမ်+ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၇။ အာလောက က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၈။ မနသိကာရ (= ဆင်ခြင် = ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ စက္ခုဝိညာဏ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

နာမ် - ဟူသည် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၇)လုံးတည်း။

ရုပ် - ဟူသည် မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)နှင့် ရူပါရုံတည်း။

ရူပါရုံလိုင်း - သမ္ပဒိန္နိုင်း (= လက်ခံ) ခန္ဓာ (၅) ပါး

၁။ သမ္ပဒိန္နိုင်း၏ မှီရာ ဟဒယဉ်ရှိသော ရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံက ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

၂။ သမ္ပဒိန္နိုင်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ ဝေဒနာက ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

၃။ သမ္ပဒိန္နိုင်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ သညာက သညာက္ခန္ဓာတည်း။

၄။ သမ္ပဒိန္နိုင်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ စေတနာက သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ပ)

သမ္ပဒိန္နိုင်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ ကျန်စေတသိက် (= ၈-လုံး)က သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ဒု)

၅။ သမ္ပဒိန္နိုင်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးမှ သမ္ပဒိန္နိုင်းစိတ်က ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

မှတ်ချက် - သမ္ပဒိန္နိုင်း ရူပက္ခန္ဓာကို ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ရူပက္ခန္ဓာနှင့် နည်းတူရူပါ။

ရူပါရုံလိုင်း - သမ္ပဒိန္နိုင်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၈။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

(ခ) သမ္ပဒိန္နိုင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - ဝေဒနာ = ၁၀)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဒိန္နိုင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပဿ - ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော၊ ဖဿသမုဒယာ သညာသမုဒယော၊ ဖဿသမုဒယာ သင်္ခါရသမုဒယော - (သံ-၂-၄၉။) ဤသို့စသော ဒေသနာတော်များနှင့် အညီ ဖဿကြောင့် ဝေဒနာ-သညာ-

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်တို့ ဖြစ်ရာဝယ် ဤအပိုင်းတွင် ဖဿကို နှစ်မျိုးခွဲ၍ ယူထားပါသည်။

(က) စက္ခုသမ္ပဿ = စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် တကွသော နာမ်တရား (= ၈-လုံး)။

(ခ) မနောသမ္ပဿ = စက္ခုဝိညာဏ်၏နောက်၌ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည့် သမ္ပဋိစ္ဆိင်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော၊ တဒါရုံတို့နှင့် ယှဉ်သော ဖဿ၊ တစ်နည်းဆိုသော် ယင်းဖဿ ဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစု -

ဤသို့ နှစ်မျိုးခွဲယူထားသည်။ စက္ခုသမ္ပဿကလည်း မိမိ၏နောင်၌ ဆက်လက်ဖြစ်ကြသည့် သမ္ပဋိစ္ဆိင်း စသော ဝီထိစိတ်တို့အား ဥပနိဿယစသော သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ပင် ရှိ၏။ တစ်ဖန် သမ္ပဋိစ္ဆိင်းစသော ဝီထိစိတ် အသီးအသီးတို့၌လည်း ဖဿပါဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။ ယင်းဖဿဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစုကလည်း အချင်းချင်းအား သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ပင် ရှိ၏။ သို့အတွက် ဖဿကို (၂)မျိုးခွဲ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့ကို ကြည့်ပါ။

ယမ္ပိဒံ စက္ခုသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ။

(သံ-၂-၂၄၈-ပဟာနသုတ်။)

စက္ခုသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတန္တိ စက္ခုသမ္ပဿ မူလပစ္စယံ ကတွာ ဥပ္ပန္နာ သမ္ပဋိစ္ဆန္နသန္တီရဏ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဇနဝေဒနာ။ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တယ ပန ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ သောတဒ္ဓါရာဒိဝေဒနာပစ္စယာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ (သံ-ဋ္ဌ-၃-၅။)

သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်တစ်လျှောက်ဝယ် စက္ခုသမ္ပဿ၊ သောတသမ္ပဿ၊ ဃာနသမ္ပဿ၊ ဇိဝှါသမ္ပဿ၊ ကာယသမ္ပဿ၊ မနောသမ္ပဿတို့ကို မူလအကြောင်းတရားအဖြစ် = ဥပနိဿယ အကြောင်း တရားအဖြစ် အခြေခံ၍ နောက်ပိုင်း၌ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း သန္တီရဏ ဝုဋ္ဌော ဇောစသော ပဉ္စဒ္ဓါရဝီထိ နာမ်တရားများနှင့် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ဇောစသော မနောဒ္ဓါရဝီထိ နာမ်တရားများဖြစ်ပုံကို ယင်းဝီထိနာမ်တရားစုတို့တွင် ပါဝင်သော ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့သော ထုံးများ များစွာပင် ရှိနေပေသည်။

စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစုကိုလည်းကောင်း၊ စက္ခုသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော ဝေဒနာ ဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း ပရိညာဉာဏ် (၃)ပါးဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအောင်ကျင့်ရန် (သံ-၂-၂၄၉-၂၅၀။) အပရိဇာနနသုတ္တန် စသည်တို့၌ ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ယခု ရေးသားတင်ပြဆဲဖြစ်သော အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သည့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကား ဉာတပရိညာတွင် အကျိုး ဝင်ပေသည်။ သောတသမ္ပဿ စသည်တို့ကြောင့် သမ္ပဋိစ္ဆိင်းစသည့် ဝီထိစိတ်တို့ ဖြစ်ရာ၌လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။

ထိုကြောင့် သမ္ပဋိစ္ဆိင်းစသော နာမ်တရားစုတို့အား စက္ခုသမ္ပဿကလည်း ကျေးဇူးပြုပေး၍ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း စသည့် ဆိုင်ရာ စိတ္တက္ခဏအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ဖဿစသည့် နာမ်တရားစုတို့ကလည်း အချင်းချင်းအား အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုပေးကြသဖြင့် ဖဿ နှစ်မျိုးနှစ်မျိုး ခွဲ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ရူပါရုံလိင်း - သမ္ပဋိစ္ဆိင်း - သညာက္ခန္ဓာ

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် နည်းတူရူပါ။ ထူးသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -

၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

(ခ) သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - သညာ = ၁၀)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတနာကို ကောက် - ပ -)

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် နည်းတူရူပါ။ ထူးသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -

၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= စ-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

(ခ) သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - စေတနာ = ၁၀)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတသိက် - ၈ - ကောက် - ဒု -)

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် နည်းတူရူပါ။ ထူးသည်ကိုသာ ဆိုအံ့ -

၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= စ-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၉။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးက အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် နည်းတူရူပါ။

၆။ စက္ခုသမ္ပဿ (= စ-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

၇။ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း နာမ်ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

နာမ် - ဟူသည် သမ္ပဋိစ္စိုဏ်းစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၁၀)လုံးတည်း။

ရုပ် - ဟူသည် မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံတည်း။

ရူပါရုံလိုင်း - သန္တိရဏ (= စုံစမ်း) ခန္ဓာ (၅) ပါး

၁။ သန္တိရဏ၏ မှီရာ ဟဒယ၌ တည်ရှိသော ရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

၂။ သန္တိရဏ နာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ ဝေဒနာကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

၃။ သန္တိရဏ နာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ သညာကား သညာက္ခန္ဓာတည်း။

၄။ သန္တိရဏ နာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ စေတနာကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ပ)

သန္တိရဏ နာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ ကျန်စေတသိက် (၉)လုံးကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ဒ)

၅။ သန္တိရဏ နာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ အသိစိတ်ဝိညာဏ်ကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

မှတ်ချက် - သန္တိရဏသည် သောမနဿသန္တိရဏဖြစ်သော် နာမ်တရား (၁၂)လုံး ရှိ၏။ ပီတိပါ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော် နာမ်တရား (၁၁)လုံး ရှိ၏။ ပီတိမပါ။ ဇောတွင် ပီတိပါသော် သန္တိရဏ၌လည်း ပီတိပါတတ်၏။ ဇောတွင် ပီတိမပါသော် သန္တိရဏ၌လည်း ပီတိမပါတတ်ပေ။ သန္တိရဏ ရူပက္ခန္ဓာကို ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း (= ဆင်ခြင်) ရူပက္ခန္ဓာအတိုင်း ရူပါ။

ရူပါရုံလိုင်း - သန္တိရဏ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

အတိတ်အကြောင်းတရား (၅) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (= ၂၀)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (= ၃၄)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ (= ၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သမ္ပဋိစ္ဆိင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ဂ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂ - ဝေဒနာ = ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - သန္တိရဏ - သညာက္ခန္ဓာ

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို နည်းမှီး၍ ရူပါ။
- ၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သမ္ပဋိစ္ဆိင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ဂ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂ - သညာ = ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - သန္တိရဏ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတနာကို ကောက် - ပ -)

- ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ သန္တိရဏ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို နည်းမှီး၍ ရူပါ။
- ၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သမ္ပဋိစ္ဆိင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ဂ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

မှတ်ချက် - သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)ဟူသည် သန္တိရဏ နာမ်တရား (= ၁၂)မှ အကျိုးစေတနာကို နှုတ်ထားသည့် (၁၁)လုံး ဖြစ်သည်။ နာမ်တရားတစ်ခုကို အကျိုးယူလျှင် ကျန်နာမ်တရားစုမှာ အကြောင်းဖြစ်သည်။ အရာရာ၌ နည်းတူမှတ်ပါ။

ရူပါရုံလိုင်း - သန္တိရဏ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတသိက် - ၉ - လုံးကောက် - ၃ -)

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၇။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို နည်းမှီး၍ ရူပါ။

- ၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- (ခ) သမ္ပဋိစ္စိုင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၉။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးက အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - သန္တိရဏ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို နည်းမှီး၍ ရူပါ။

- ၆။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- (ခ) သမ္ပဋိစ္စိုင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁)က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၇။ သန္တိရဏ နာမ်ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ သန္တိရဏ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- နာမ်** - ဟူသည် သန္တိရဏစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၁၁)လုံးတည်း။
- ရုပ်** - ဟူသည် မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံတည်း။

ရူပါရုံလိုင်း - ဝုဠော (= ဆုံးဖြတ်) ခန္ဓာ (၅) ပါး

- ၁။ ဝုဠော၏ မှီရာ ဟဒယ၌ရှိသော ရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံသည် ရူပက္ခန္ဓာတည်း။
- ၂။ ဝုဠောနာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၃။ ဝုဠောနာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၄။ ဝုဠောနာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ပ)
- ဝုဠောနာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ ကျန်စေတသိက် (၉)လုံးသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ (ဒ)
- ၅။ ဝုဠောနာမ်တရား (၁၂)လုံးမှ အသိစိတ်ဝိညာဏ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

[မှတ်ချက် - ဤဝုဠောစိတ်သည် ပြုကာမတ္ထ ကြိယာစိတ်မျှသာ ဖြစ်၏။ ဝိပါက်စိတ် မဟုတ်ရကား အတိတ်အကြောင်းတရားများကြောင့် မဖြစ်သဖြင့် အတိတ်အကြောင်းတရားများ မရှိပေ။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများကြောင့်သာ ဖြစ်သဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားသာ ရှိသည်။ ဤဝုဠော၏ မှီရာ ရူပက္ခန္ဓာကို ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ မှီရာ ရူပက္ခန္ဓာအတိုင်း ရူပါ။]

ရူပါရုံလိုင်း - ဝုဠော - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၃) ပါး

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- (ခ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

(ဂ) ဝုဠာ မနောသမ္ပဿ (= ၁၁-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။

ရူပါရုံလိုင်း - ဝုဠာ - သညာက္ခန္ဓာ

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
၃။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။
(ဂ) ဝုဠာ မနောသမ္ပဿ (= ၁၁-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သညာက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။

ရူပါရုံလိုင်း - ဝုဠာ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတနာကို ကောက် - ပ -)

- ၁။ ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို နည်းမှီး၍ ရူပါ။
၃။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။
(ဂ) ဝုဠာ မနောသမ္ပဿ (= ၁၁-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။

ရူပါရုံလိုင်း - ဝုဠာ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (စေတသိက် - ၉ - လုံးကို ကောက် - ဒု -)

- ၁။ ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို နည်းမှီး၍ ရူပါ။
၃။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။
၄။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ (၃)ပါးက အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။

ရူပါရုံလိုင်း - ဝုဠာ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

- ၁။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) သန္တိရဏ မနောသမ္ပဿ (= ၁၂-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုး-
တရား။
၂။ ဝုဠာ နာမ်ရုပ်က အကြောင်းတရား၊ ဝုဠာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
နာမ် - ဟူသည် ဝုဠာစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၁၁)လုံးတည်း။
ရုပ် - ဟူသည် ဝုဠာ၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံတည်း။

ရူပါရုံလှိုင်း - ကုသိုလ်ဇော ခန္ဓာ (၅) ပါး (ခက္ခန္ဓါရဝိထိ)

- ၁။ ဇော၏ မှီရာ ဟဒယ၌ရှိသော ရုပ် (၅၄)မျိုးနှင့် ရူပါရုံသည် ရူပက္ခန္ဓာ။
- ၂။ ဇောနာမ်တရား (= ၃၄)မှ ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ။
- ၃။ ဇောနာမ်တရား (= ၃၄)မှ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ။
- ၄။ ဇောနာမ်တရား (= ၃၄)မှ စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ (ပထမနည်း)
ဇောနာမ်တရား (= ၃၄)မှ ကျန်စေတသိက် (၃၁)လုံးသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ (ဒုတိယနည်း)။
- ၅။ ဇောနာမ်တရား (= ၃၄)မှ အသိစိတ်ဝိညာဏ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။

မှတ်ချက် — ဇော၏ မှီရာ ရူပက္ခန္ဓာကို ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ရူပက္ခန္ဓာအတိုင်းပင် ရူပါ။ ဤတွင် ဝုဋ္ဌော၏ ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ ရူပါရုံကို ရူပါရုံ = အရောင်ဟူသော ဆုံးဖြတ်ထားသဖြင့် ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ရကား ကုသိုလ်ဇော စော၏။ ကုသိုလ်ဇောကား ဝိပါက်နာမ်တရား မဟုတ်သဖြင့် အတိတ်အကြောင်းတရားများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားကား မဟုတ်ပေ။ ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားများကြောင့်သာ ဖြစ်ရကား ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားများနှင့်သာ အကြောင်း အကျိုးစပ်၍ ရှုရန်ဖြစ်သည်။ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို ပြန်၍ သတိပြုထားပါ။)

ရူပါရုံလှိုင်း - ကုသိုလ် ပထမဇော - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ (ခက္ခန္ဓါရဝိထိ)

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား (၄) ပါး

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄)က အကြောင်းတရား၊ ပထမဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ)က အကြောင်းတရား၊ ပထမဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဖဿ = (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ပထမဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
(ခ) ပထမဇော မနောသမ္ပဿ (= ၃၃-လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ပထမဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ ယောနိသောမနသိကာရ (= ဝုဋ္ဌော = ၁၂လုံး)က အကြောင်းတရား၊ ပထမဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာက အကျိုး-တရား။

ယောနိသောမနသိကာရ - ရူပါရုံ အရောင်ကို -

- ၁။ ရူပါရုံ အရောင်ဟု
- ၂။ ရုပ်တရားဟု
- ၃။ အနိစ္စဟု
- ၄။ ဒုက္ခဟု
- ၅။ အနတ္တဟု
- ၆။ အသုဘဟု
- ၇။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားဟု၊

ဤသို့ စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုကို နည်းမှန်လမ်းမှန် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရဟု ခေါ်၏။ ဇေယျပဋိပါဒကမနသိကာရ = ဇော၏ အခြေခံအကြောင်းရင်း နှလုံးသွင်းမှုတည်း။ တရားကိုယ်မှာ စက္ခုဒွါရဝိထိ ကဲ့သို့သော ပဉ္စဒွါရဝိထိ၌ ဇော၏ရှေ့တွင် ကပ်လျက်ရှိသော ဝုဋ္ဌော = နာမ်တရား (၁၂)လုံးနှင့် မနောဒွါရဝိထိ၌